

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Undervisningsplan

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100159 1323

för realskolan

m. fl. författningar

rörande allm. läroverken

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ

PA&L

B. A. Norstedt & Söners förlag

Läroplan
Realskolan 1906

Pris 2 kr. 25 öre

Pedagogiska biblioteket

Larostaner

MAGASIN

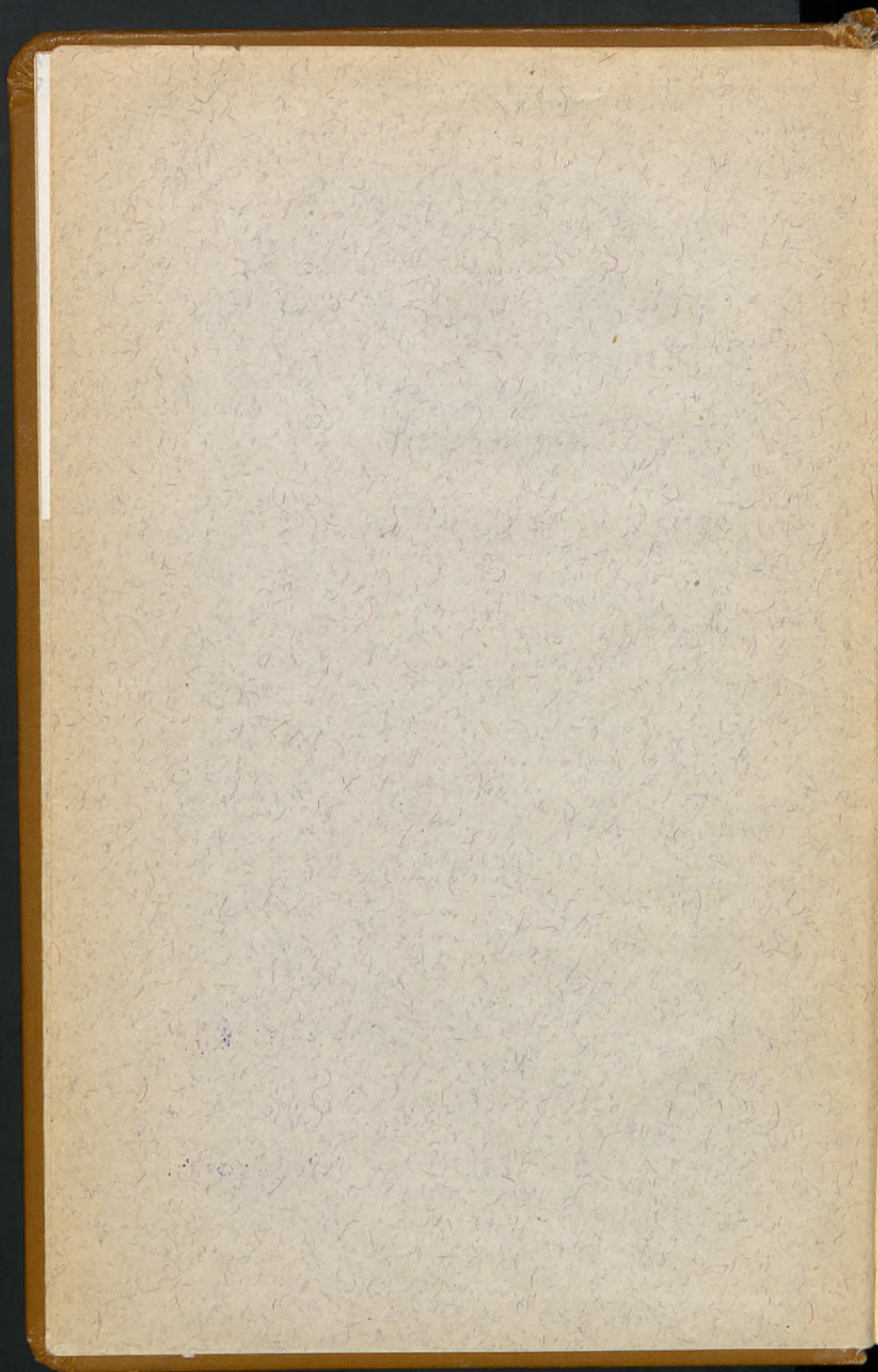
UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

34000

000238457

REF

UNDERVISNINGSPLAN

FÖR REALSKOLAN

MED FLERA FÖRFATTNINGAR.

RÖRANDE

RIKETS ALLMÄNNA LÄROVERK

JÄMTE

ÖFVERSTYRELSENS CIRKULÄR

UTGIFVEN AF

B. J:SON BERGQVIST

LÄROVERKSRÅD

B&L

STOCKHOLM

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

UNDERSÖKNINGSPÅN

FÖR REALKOLA

AFN NILLA TORNTINDA

REDAKT

RÄKTS ALLMÄNNA LÄROVERK

LÄRRE

ÖFVERSTYRELSENS ÖRBUK

STOCKHOLM

H. JON BRONQVIST

ALMARE

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

1906

Innehållsförteckning.

	Sid.
1. Undervisningsplan för realskolan, genom nåd. kung. fastställd den 2 mars 1906	1
Kristendom	3
Modersmålet	10
Tyska	19
Engelska	27
Franska	28
Historia	29
Geografi	34
Matematik	40
Naturlära	51
Välskrifning	65
Teckning	67
Slöjd	75
Kvinnligt handarbete	77
Öfvergångsbestämmelser	79
2. Kungl. bref, cirkulär m. m. innehållande särskilda föreskrifter rörande läroverken.	
A. Angående undervisningen.	
K. skr. d. 16 aug. 1905 ang. ifrågasatt utsträckning af rasterna	81
K. kung. d. 2 juni 1905 ang. anslag af allmänna medel för undervisning i slöjd vid de allm. läroverken	82
B. Angående mogenhetspröfning m. m.	
K. cirk. d. 23 jan. 1903 ang. sättet för anställande af vissa pröfningar för inträde i tekniska högskolan	84
Chefens för Eckl.-dep. skr. d. 15 okt. 1896 ang. utfär- dande af intyg öfver vitsord åt i mogenhetsexamen underkände	86
C. Angående militäröfningar.	
Chefens för Eckl.-dep. skr. d. 14 aug. 1896 ang. försik- tighetsmått vid laddning	87

	Sid.
K. kung. d. 12 aug. 1902 ang. ny anordning af militär- öfningarna vid högre allm. läroverk m. fl. läroanstal- ter	88
Transumt af generalorder d. 17 april 1903 ang. militär- öfningarna	93
K. cirk. d. 11 mars 1904 ang. tiden för militäröfningar- nas afslutning	96
D. <i>Angående lärares utbildning:</i>	
K. kung. d. 2 juni 1905 ang. profår för behörighet till ordinarie ämneslärtjänst vid rikets allm. läroverk	97
K. kung. d. 26 april 1905 ang. undervisningsprof vid rikets allm. läroverk för ämneslärare efter genom- gåendet profår	105
E. <i>Angående kompetensvillkor för lärarbefattningar.</i>	
Transsumt af K. kung. d. 31 dec. 1900 ang. vissa ändrin- gar i stadgan för rikets allm. läroverk d. 1 nov. 1878	110
K. kung. d. 17 okt. 1902 ang. examensbetyg i geografi såsom villkor för behörighet till lärarbefattningar vid rikets allm. läroverk	111
K. kung. d. 30 okt. 1903 i fråga om behörighet till vissa lärarbefattningar vid de allm. läroverken . . .	112
K. kung. d. 27 nov. 1903 ang. vissa betyg såsom villkor för behörighet till lärarbefattningar vid rikets allm. läroverk	113
F. <i>Angående tillsättning af tjänster, lönetur, aflönings- förmåner, m. m.</i>	
K. kung. d. 9 juni 1905 ang. tillsättande af lärartjänst, hvars innehafvare förordnats till rektor vid folksk- sem.	114
K. kung. d. 7 juni 1901 ang. ändring i bestämmelserna rörande lönetursberäkning för lektorer vid rikets allm. läroverk	115
K. kung. d. 9 juni 1905 rör. ändring i vissa bestäm- melser i nåd. kung. ang. ny löne- och pensionsregle- ring för lärare och lärarinnor vid rikets allm. läro- verk d. 27 aug. 1904	116
K. skr. d. 9 juni 1905 ang. uppflyttning i högre löne- grad af lärare under löpande kalenderår	117
K. bref d. 20 okt. 1905 ang. bemyndigande för Öfver- styrelsen för rikets allm. läroverk att anställa tim- lärare m. m.	117

Sid.

K. bref d. 26 april 1905 ang. arfvoden åt biträdande teckningslärare vid allm. läroverk m. m.	119
K. cirk. d. 20 april 1900 ang. resestipendier åt lärare i främmande lefvande språk vid de allm. läroverken	120
K. cirk. d. 20 april 1900 ang. resestipendier åt lärare vid de allm. läroverken	121
K. kung. d. 9 juni 1905 ang. resestipendier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor	123
G. <i>Angående kataloger, kassor och räkenskaper.</i>	
K. cirk. d. 31 dec. 1900 ang. formulär för terminskatalog m. m.	124
K. cirk. d. 13 april 1905 ang. utredning om stiftens byggnadskassor	128
K. kung. d. 22 dec. 1905 ang. insändande af allm. läroverkens räkenskaper till Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarrätt	129
H. <i>Angående särskilda läroanstalter.</i>	
Nåd. reglemente den 2 dec. 1905 för statens profskola, nya elementarskolan i Stockholm	130
Transumt af K. bref d. 2 dec. 1905 ang. bestämmelser rör. styrelse och förvaltning af högre lärarinneseminarier och den därmed förenade normalskolan för flickor	136
Nåd. instr. d. 2 dec. 1905 för direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk	146
3. Kungl. Öfverstyrelsens för rikets allm. läroverk cirkulär.	
Cirkulär nr 1 rör. lärares tjänstledighet	153
Cirkulär nr 2 rör. normalbestämmelser ang. läroverksbyggnader	155
I. Förberedande åtgärder	155
II. Byggnadsplatsen	157
1. Läget	157
2. Byggnadsgrundens beskaffenhet	158
3. Byggnadstomtens storlek	159
III. Läroverkshusets allmänna anordning och byggnadsätt	160
1. Allmän anordning	160
2. Källare	160
3. Förstugor, trappor, korridorer	161
4. Dörrar	162

	Sid.
5. Fönster	162
6. Bjälklag och golf	163
7. Tak och väggar	164
8. Värme- och ventilationsanordningar	164
9. Vattenledning	165
IV. Rummens antal och storlek	165
1. Rummens antal	165
2. Rummens storlek	167
V. Rummens inredning och möblering	168
1. Klassrummen	168
A. Artificiell belysning	168
B. Skolbänkarna	168
C. Lärarens plats m. m.	174
2. Rummen för undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena	174
3. Rum för teckningsundervisningen	176
4. Lokal för gymnastikundervisningen	178
5. Rum för musikundervisningen	181
6. Rum för slöjdundervisningen	182
7. Rektorsbostaden	184
8. Afträden	184
Cirkulär nr 3 rör. instruktion för inspektören af teckningsundervisningen	186
Cirkulär nr 4 rör. skolläkarnas berättelser	188
Formulär till betyg öfver genomgånget profår	190
Formulär till protokoll öfver aflagdt undervisningsprof	191
4. Förteckning å enskilda läroanstalter, vid hvilka lärare och lärarinnor vid befordran till ordinarie tjänst äga att tillgodoräkna sig tjänstgöring på sätt, som omförmäles i § 179 punkt 8, § 183 mom. 2 samt § 186 mom. 1 af gällande läroverksstadga	192
A. Statsunderstödda enl. K. br. 24 nov. 1905	192
B. Statsunderstödda enl. K. br. 8 dec. 1904	198
C. Med rätt att anställa mogenhetsexamen	199
D. Med annan dimissionsrätt	199
E. Utan statsunderstöd eller dimissionsrätt	200
5. Sakregister	201

1.

Kungl. Maj:ts nådiga
kungörelse angående undervisnings-
plan för realskolan;

gifven Stockholms slott den 2 mars 1906.

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Götas och Vendes konung, göra veterligt: att sedan Vi uti § 11 af den af Oss den 18 februari 1905 fastställda nådiga stadgan för rikets allmänna läroverk förklarar, att målet för undervisningen i de olika läro- och öfningsämnena äfvensom timplan och kursfördelning komme att angifvas i särskildt utfärdade undervisningsplaner, samt Vår Öfverstyrelse för rikets allmänna läroverk på grund af nådig befallning inkommit med underdånigt förslag i ämnet, hafve Vi funnit godt, med upphäfvande af hvad hittills gällande författningar innehålla stridande mot nedan intagna bestämmelser, fastställa följande undervisningsplan för realskolan, omfattande beträffande samtliga läro- och öfningsämnen utom musik och gymnastik timplan och kursplan för realskolans alla klasser.

Undervisningsplan för realskolan.

1. Timplan.

	K l a s s.					
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Kristendom	3	3	3	2	2	2
Modersmålet	5	5	6	4	3	3
Tyska	6	6	6	4	4	3
Engelska	—	—	—	5	5	4
Historia	2	3	3	3	3	4
Geografi	2	2	2	2	2	2
Matematik	4	5	5	5	4	5
Naturlära	2	2	2	3	5	5
Välskrifning	2	2	1	—	—	—
Teckning	1	1	2	2	2	2
Summa timmar i veckan	27	29	30	30	30	30

Anm. 1. Åt lärjungar i femte och sjätte klasserna, som så önska, meddelas undervisning i franska 2 timmar i veckan utom timplanen. Dessa lärjungar befrias, jämlikt § 7 af läroverksstadgan, på begäran från undervisningen i teckning.

Anm. 2. Vid läroverk, där vederbörande ämneskonferens så anser lämpligt, må efter medgifvande för hvarje särskildt fall af Öfverstyrelsen, på tid utom timplanen, kunna anordnas frivilliga laborationsöfningar i fysik i klasserna 4—6, i kemi i klass 5 och biologi i klass 6; dock att den för laborationsafdelning och vecka för sådant ändamål använda tid, vid beräkning enligt § 133 af läroverksstadgan af vederbörande lärares tjänstgöring, icke må anses motsvara mer än 1 veckotimme.

Anm. 3. Undervisning i frivillig teckning meddelas, efter medgifvande i hvarje särskildt fall af

Öfverstyrelsen, under högst 2 timmar i veckan utom timplanen.

Ann. 4. Vid läroverk, till hvilket anslag af statsmedel utgår för undervisning i slöjd, meddelas undervisning i detta ämne inom hvarje slöjdfafdelning 2 timmar i veckan utom timplanen.

Ann. 5. I samskola meddelas i hvarje klass undervisning i kvinnligt handarbete 2 timmar i veckan utom timplanen.

2. Kursplan.

Kristendom.

Mål.

Kristendomsundervisningen i realskolan har till uppgift att till en omfattning, som öfverensstämmer med lärjungarnas ålder och realskolans bildningsmål, samt på ett sätt, som kan främja lärjungarnas religiöst-sedliga utveckling, meddela insikt i kristendomens historia samt i hufvudpunkterna af dess lära.

Kursfördelning.

Klass 1. Bibliska berättelser jämte lärdomar ur den kristna tros- och sedeläran med anslutning till första trosartikeln och tio Guds bud.

Klass 2. Bibliska berättelser jämte lärdomar ur den kristna tros- och sedeläran med anslutning till andra trosartikeln och Herrens bön.

Klass 3. Bibliska berättelser jämte lärdomar ur den kristna tros- och sedeläran med anslutning till tredje trosartikeln samt instiftelseorden till dopet och nattvarden.

Klass 4. Israels historia, meddelad i sammanhang med en öfversikt af gamla testamentets skrifter och under läsning af valda delar af desamma. Korta underrättelser ur den allmänna religions-

historien till belysning af Israels historia. Den kristna tros- och sedelärans grundtankar i öfversiktlig framställning påbörjad.

Klass 5. Framställning af Jesu lif och verksamhet meddelad i sammanhang med en öfversikt af nya testamentets skrifter och under läsning af valda delar af desamma. Den kristna tros- och sedelärans grundtankar i öfversiktlig framställning avslutad.

Klass 6. Bilder ur kyrkans historia. Korta underrättelser om de viktigaste af de religioner, med hvilka kristendomen varit eller är i beröring. Bibelläsning.

Metodiska anvisningar.

1. Kristendomsundervisningen skall genomgående meddelas på grundval af den heliga skrift. Det historiska stoffet skall i möjligaste mån bilda utgångspunkt för det dogmatiskt-etiska läroinnehållet. Detta senare skall vara af religiöst-sedligt verklighetsvärde och får aldrig inskränkas till endast abstrakta lärosatser.

2. De delar af kursen, som ligga den barnsliga uppfattningen närmast och företrädesvis lämpa sig för en mera åskådlig undervisning, böra genomgåas i de tidigare årsklasserna. I samma mån som lärjungarnas medvetande utvecklas samt deras erfarenhetskrets och intressesfär vidgas, böra sådana delar af kursen, som kräfva en mognare eftertanke, inträda i undervisningen.

3. Utanläsning får förekomma blott i fråga om de viktigaste bibelspråken, Luthers lilla katekes och valda psalmer. Vid utanläsningen bör i hvarje fall all den varsamhet iakttagas, som betingas af lärjungarnas individuella läggning.

Då lärjungarna skola redogöra för innehållet af en biblisk berättelse, bör det i allmänhet ske sålunda,

att de genom frågor, afseende berättelsens hufvudtankar, vägledas att återgifva större eller mindre delar ur berättelsens innehåll. Ordagrant återgifvande af berättelser i deras helhet bör läraren söka förebygga.

Endast väl förberedda uppgifter få föreläggas lärjungarna till öfverläsning i hemmet. Läxläsning bör i allmänhet sparsamt förekomma. I hvar och en af de tre nedersta klasserna skall af de till kristendomsundervisningen anslagna veckotimmarna minst en timme lämnas alldeles läxfri.

4. I klasserna 1—3 har kristendomsundervisningen till sin närmaste uppgift att på ett lefvande och lättfattligt sätt införa lärjungarna i enkla berättelser, hämtade ur den heliga skrift.

Vid valet och behandlingen af de bibliska berättelserna bör den rent historiska synpunkten träda tillbaka för en efter barnasinnet lämpad, åskådlig framställning af viktigare personer och tilldragelser, ägnad att bilda grundval för lättfattliga religiösedliga lärdomar. Särskildt i fråga om val af berättelser ur gamla testamentet är begränsning af nöden, så att endast sådant medtages, som för lärjungarna är af verkligt religiösedlig betydelse eller kan tjäna till belysning af den nytestamentliga delen af kursen.

De bibliska berättelserna hämtas, efter närmare bestämmande af ämneskonferensen, i första klassen företrädesvis ur gamla testamentet, i andra klassen ur evangelierna samt i tredje klassen ur evangelierna och apostlagärningarna. Då det är af vikt, att lärjungarna redan från början erhålla ett lefvande intryck af kristendomen, är det lämpligt, att undervisningen i första klassen inledningsvis anknytes till och, så ofta ske kan, belyses ur den kännedom om

nya testamentet, som lärjungarna vid inträdet i klassen böra äga.

Till grund för undervisningen lägges en kort lärobok med valda berättelser ur gamla och nya testamentet. Vid sidan af denna bör flitigt bruk göras af den heliga skrift, så att lärjungarna icke blött vinna bekantskap med de delar af densamma, ur hvilka berättelserna äro hämtade, utan äfven få tillfälle att, efter närmare bestämmande för hvarje klass af ämneskonferensen, i mera sammanhängande följd läsa någon af bibelns böcker.

5. Det religiöst-sedliga läroinnehållet bör i klasserna 1—3 sättas i närmaste samband med de bibliska berättelserna eller andra lämpliga bibeltexter samt i form af enkla lärdomar framgå såsom resultat af behandlingen af dessa. Enär ett och samma bibliska stoff kan erbjuda tillfälle till en mångfald lärdomar af olika slag, bör inom hvarje klass för vinnande af nödig begränsning och fasthet vid undervisningen ett urval bland dessa ske med hufvudsaklig anslutning till de för klassen i kursfördelningen angifna delarna af Luthers lilla katekes. Härvid iakttages dock, att nämnda katekes icke må användas såsom utgångspunkt för undervisningen utan endast till sammanfattning af de redan vunna lärdomarna. Vid denna del af undervisningen kan en kort lärobok tjäna till ledning.

Där vederbörande ämneskonferens så finner lämpligt, kan Luthers förklaring till första och tredje hufvudstyckena uppskjutas till fjärde eller femte klassen. Ett utförligare genomgående af det väsentliga af fjärde och femte hufvudstyckena förläggas till femte klassens kurs.

6. I fjärde och femte klasserna bör det historiska materialet göras till föremål för en mera sammanhängande framställning samt det religiöst-sedliga

läroinnehållet behandlas ur en mera öfversiktligt sammanfattande synpunkt.

I fjärde klassen genomgås under läsning af valda stycken af gamla testamentet hufvuddragen af Israels historia. Därvid fästes särskildt afseende vid utvecklingen af Israels religiösa och sedliga åskådning och dennas betydelse för kristendomen.

De korta underrättelser ur den allmänna religionshistorien, som ingå i fjärde klassens kurs, meddelas i samband med Israels historia och bära hufvudsakligen afse de viktigare religioner, med hvilka Israel kommit i beröring. Denna del af undervisningen anknytes lämpligen till hvad lärjungarna i de föregående klasserna, särskildt vid undervisningen i historia, inhämtat i ämnet.

I femte klassen lägges hufvudvikten på att lärjungarna erhålla en historisk bild af Jesu lif och verksamhet. Till grund för denna lägges läsning af valda stycken ur nya testamentet.

I sammanhang med bibelläsningen i fjärde och femte klasserna lämnas en kort, på historiska grunder byggd öfversikt af de bibliska böckernas uppkomst och innehåll.

I båda nu nämnda klasser meddelas, med början i fjärde och afslutning i femte klassen, en efter lärjungarnas vunna utveckling lämpad öfversikt af den kristna tros- och sedelärens grundtankar. Vid denna öfversikt, hvilken bör meddelas i närmaste anslutning till den heliga skrift, följes en kort lärobok, som fullständig och sammanfattar de i de föregående klasserna meddelade religiöst-sedliga lärodomarna.

7. I sjätte klassen anlägges undervisningen med hufvudsakligt afseende på klassens karaktär af slutklass. De bilder — företrädesvis lifsbilder — ur den kristna kyrkans historia, som i denna klass genomgås

med ledning af en kort lärobok, hafva till syfte att göra lärjungarna bekanta med hufvudmomenten af kyrkans historia, särskildt med den äldsta kristna kyrkan och den luterska reformationen, samt att meddela dem någon kännedom dels om mera betydelsefulla riktningar inom det kristna lifvet och den kristna världsåskådningen, dels ock om viktigare kult- och författningsformer, framför allt med afseende på vårt eget land. Till belysning af det kyrkohistoriska materialet läsas, där så finnes lämpligt, stycken af nya testamentet.

I samband med kyrkans historia böra lärjungarna få göra någon bekantskap med de viktigare af de religioner, med hvilka kristendomen varit eller är i beröring.

8. I alla klasser bör i organiskt sammanhang med den öfriga kristendomsundervisningen samt i anslutning till de kyrkliga högtiderna och läroverkets andaktsstunder ett fåtal af ämneskonferensen närmare bestämda psalmverser inläras och, där omständigheterna sådant medgifva, sjungas. Vid psalm-läsningen kan lämpligen en kort upplysning lämnas om psalmens författare, där denne är mera känd; i öfrigt är det af vikt, att intrycket af psalmen icke försvagas genom omständlig utläggning och förklaring. Noggrann omsorg bör ägnas åt en god uppläsning.

En kort framställning af svenska kyrkans gudstjänstordning samt en öfersikt af kyrkoåret meddelas i klasserna 1—5 i den ordning, som vederbörande ämneskonferens bestämmer.

9. Vid läsningen af den heliga skrift tillses, att lärjungarna redan från början vinna kännedom äfven om den yttre anordningen af bibelns olika delar, så att de utan svårighet kunna finna sig till rätta i densamma.

Till belysning af det historiska läroinnehållet böra kartor och verklighetstrognaf bildningar användas.

I fråga om valet af de berättelser ur den bibliska historien, som enligt § 29 af läroverksstadgan fordras för inträde i realskolans första klass, bör sträng begränsning iakttagas med afseende på antalet samt hufvudvikten läggas på nya testamentet, hvarjämte i öfrigt de grundsatser följas, som här ofvan blifvit angifna beträffande val af berättelser i klasserna 1—3. Ur nya testamentet väljas företrädesvis berättelser, som äro ägnade att belysa de kyrkliga högtiderna. I fråga om gamla testamentet böra fordringarna inskränkas till ett fåtal berättelser ur patriarkernas, den mosaiska tidens och det tidigare konungadömet historia.

Den bibelläsning, som enligt § 23 af läroverksstadgan skall vid den för läroverket gemensamma morgonbönen äga rum, har liksom andaktsstunden i sin helhet till syfte att gifva väckelse och näring åt lärjungarnas religiöst-sedliga lif. Bibelläsningen kan därför antingen inskränkas till uppläsning af en sammanhängande bibeltext, som till innehåll och form är ägnad att utan särskild utläggning eller förklaring verka uppbyggande, eller ock utgöras af ett eller annat bibelspråk eller en kortare text med några därtill anknutna ord af läraren, ägnade att inskräpa någon med afseende på lärjungarnas ålder och ställning betydelsefull religiös eller sedlig sanning.

Modersmålet.

Mål.

Undervisningen i modersmålet i realskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna förmåga att flytande och uttrycksfullt uppläsa stycken i obunden och bunden form, färdighet att muntligen och skriftligen, i senare fallet med säker rättstafning och interpunktion, gifva en redig och språkligt vårdad framställning af ett lättare ämne samt förtrogenhet med några af Sveriges förnämsta författare, hufvudsakligen från senaste århundradet.

Kursfördelning.

Klass 1. Läsning af korta, för barnasinnet tilltalande stycken, företrädesvis ur Nordens saga, historia och geografi; reproduktionsöfningar, i regeln muntliga och någon gång skriftliga; öfningar att urskilja den enkla satsens hufvuddelar, bestämning och hufvudord, de viktigaste ordklasserna; rättstafningsöfningar.

Klass 2. Läsning af stycken med växlande innehåll; reproduktionsöfningar, muntliga och skriftliga; framsägning af inlärd stycken i bunden form; fortsatt behandling af ordklasser, satsdelar och satser; rättstafnings- och interpunktionsöfningar.

Klass 3. Läsning såsom i föregående klass; reproduktionsöfningar, muntliga och skriftliga, de senare småningom öfvergående till smärre uppsatser, utarbetade under lärarens ledning; framsägning såsom i föregående klass; form-, sats- och interpunktionslära i förening med satsanalys; rättstafnings- och interpunktionsöfningar.

Klass 4. Läsning af valda stycken ur nyare svensk litteratur; välläsningens viktigaste grunder sammanfattade och inskrifpta; muntliga reproduktionsöfningar, småningom öfvergående till kortare referat; framsägning såsom i föregående klasser; öfningar till befästade och fullständiga af det i form- och satsläran genomgångna; ett fåtal rättstafnings- och interpunktionsöfningar.

Hvar tredje vecka, efter lärarens anvisning med afseende på behandlingen, en lättare uppsats, utförd än i hemmet, än på lärorummet.

Klass 5. Läsning och muntliga referat äfvensom framsägning af stycken i bunden form såsom i föregående klass; sammanfattande öfversikt af form- och satsläran; rättstafnings- och interpunktionsprof.

Hvar tredje vecka en uppsats såsom i föregående klass.

Klass 6. Läsning af mera utförliga svenska litteraturprof, hufvudsakligen från senaste århundradet; referat och deklamationsöfningar samt andra öfningar i muntlig framställning; öfningar att uppsätta enklare skrivelser af praktisk art.

Hvar tredje vecka, efter lärarens anvisning med afseende å behandlingen, en skriftlig uppsats, någon gång omväxlande med en öfversättning från tyska eller engelska, utförd än i hemmet, än å lärorummet.

Metodiska anvisningar.

1. *Allmänna grunder.*

Modersmålsundervisningen i realskolan bör hafva sin tyngdpunkt i en vårdad, från klar uppfattning af innehållet utgående *läsning* af valda litteraturstycken och en därpå grundad, af läraren med noggrann hänsyn till lärjungarnas utvecklingsgrad ledd

reproduktion. Satta i nära förbindelse med hvarandra, böra dessa öfningar alltid hafva i sikte att utveckla lärjungarnas språksinne och väcka deras kärlek till svensk kultur.

Vid sidan häraf meddelas de viktigaste grunderna af *svensk språklära*, dock alltid med strängt fasthållande däraf, att modersmålet i grammatikaliskt afseende ej får behandlas, som om det vore ett främmande språk. Dessutom drifvas, hufvudsakligen i de tre lägsta klasserna, särskilda öfningar i *rättstafning* och *interpunktion*, afseende att gifva lärjungen nödig praktisk färdighet härutinnan.

Genom reproduktionsöfningarna, de muntliga såväl som de skriftliga, förberedes steg för steg öfvergången till själfständig produktion, omfattande dels *uppsatsskrifning*, som bör föregås af lämplig preparation och i klass 6 förbindas med öfningar af rent praktisk art, dels friare öfningar i modersmålets muntliga användning.

2. *Läsning*.

De mera elementära öfningar, som till en början måste ingå i innanläsningen, såsom inskräpande af riktiga språkljud, riktig betoning, pausering och andhämtning, böra företrädesvis förekomma vid läsning af prosastycken. Genom lämpligt anordnade ljudbildningsöfningar bör läraren redan i första klassen söka bortarbeta svårare dialektiska afvikelser i lärjungens uttal.

Vid innehållsbehandling af prosastycken är lämpligt, att läraren genom måttfullt afvägd ord- och sakförklaring samt stundom genom rubricering (när så behöfves med hjälp af svarta taflan) af viktigare delar af ett stycke gifver lärjungen naturliga hållpunkter för uppfattningen af det lästa och tillika söker rikta hans ordförråd. Sålunda sättes lärjungen småningom i stånd att lämna korta referat af styc-

kets mindre delar och att i ett sammanhang med egna ord redogöra för dess olika hufvudafdelningar.

Vid läsning af poesi och sådana prosastycken, som genom stämmingsfullt eller särskildt roande innehåll eller eljest icke lämpa sig för en dylik analys, måste förfarandet antaga friare former. Aldrig må förgätas betydelsen af att lärjungen får en lefvande uppfattning af och intresse för det lästa, hvilket bäst främjas genom en god, ostörd uppläsning, utförd antingen af läraren själf eller af någon därför begåfvad lärjunge. För att meddela och bevara totalintrycket torde läraren mången gång böra helt afstå från den behandling af vissa enskildheter, hvilken eljest kunde varit önskvärd.

I klasserna 1—3 bör läsningen hufvudsakligen ske med stöd af en för dessa klasser afsedd läsebok, som genom sitt innehåll är ägnad att gifva en sund näring åt barnens fantasi och känslolif samt därjämte genom ledigt språk och åskådlig uppställning ger lämpligt material för öfningar ej blott i innanläsning utan äfven i reproduktion och framsägning. Äfven i klasserna 4—6 kan en för stadiet lämpad läsebok användas. Men dessutom bör lärjungen här under lärarens ledning få stifta direkt bekantskap med några af vår nyare litteratures förnämsta verk eller utförligare delar däraf, ägnade att låta författarens grundtankar klart framträda. I nära sammanhang med läsningen böra af läraren meddelas belysande underrättelser om författarna och deras verk.

På läsningen i klasserna 4—6 ställas större kraf än i föregående klasser. Den afser nämligen dels att på grundvalen af redan vunnen färdighet utgöra öfning i ett flytande och uttrycksfullt föredrag, dels ock att gifva ett ideellt innehåll åt lärjungens känslolif genom att göra honom förtrogen med något af det bästa af nyare svensk litteratur. Prosa-

läsningen, som ingalunda får försummas, bör särskildt i klass 6 fullständigas genom smärre referat af hufvudinnehållet i litteraturstycken, lästa i hemmet. Läsningen af poesi kan på ifrågavarande stadium lämpligen föregås af en af läraren verkställd kortfattad orientering, innefattande nödig redogörelse för situationen jämte behöfliga upplysningar om författarens ställning till diktverkets uppkomst. Om så sker, bör läsningen kunna fortgå utan andra afbrott än dem, som kunna nödvändiggöras af någon enstaka ord- eller sakförklaring. I samband med läsningen af poesi meddelas de oumbärligaste begreppen ur versläran.

Bland diktverk, som lämpa sig för klass 4, kunna särskildt nämnas Runebergs »Fänrik Ståls sägner» och »Julkvällen», för klasserna 5—6 Tegnér's »Fritjofs saga», Snoilskys »Svenska bilder» samt valda sånger af Geijer, Rydberg, Fröding, Karlfeldt m. fl. För prosaläsning bör, alltefter lärjungarnas ålder och utvecklingsgrad, ett omsorgsfullt urval inom olika stilarter göras, hufvudsakligen hämtadt från våra författare under senaste århundradet.

Beträffande framsägning af inlärdas stycken i bunden form bör, åtminstone till en början, gälla som regel, att inga andra stycken gifvas till uppgift än sådana, som förut behandlats i klassen.

3. *Reproduktion.*

I närmaste samband med innanläsningen i klasserna 1—3 står reproduktionen, som på detta stadium tjänar att förmedla öfvergången från det barnliga uttryckssättet till ett mera formriktigt språk. Det första steget är därvid muntligt återgifvande af en enkel berättelse eller en mindre del af ett stycke, som förut behandlats på ofvan under mom. 2 angifna sätt. I klasserna 4—6 vidgar sig den muntliga reproduktionen gradvis till mera själfständiga referat

äfvén af något svårare stycken, med särskild hänsyn till dessas hufvudinnehåll. Referaten kunna här jämväl omfatta något, som lärjungen på egen hand inhämtat, och böra få stödja sig på ett skriftligt utkast. Däri har läraren ett viktigt medel att gifva lärjungen ett påtagligt bevis för nyttan af en disposition och sålunda väcka hans intresse för denna öfning. I klass 6 bör, vid sidan af referaten, någon gång förekomma ett mindre föredrag öfver självvaldt ämne eller en diskussionsöfning.

Redan på lägsta stadiet bör läraren en eller annan gång låta lärjungen på ett par rader nedskrifva hvad han sålunda muntligt framställt eller en mindre del däraf. Hufvudsyftet bör härvid vara att vänja lärjungen vid att gifva uttryck i skrift åt en enkel tanke, innan han besväras af den fruktan för skriftlig framställning, som på ett mera reflekteradt stadium ofta kommer honom att öfverdrifva svårigheterna och underskatta den egna förmågan. Sålunda förberedd bör lärjungen med friskt mod kunna gripa sig an med de något mera kräfvande uppgifter, som från och med klass 3 föreläggas honom vid uppsatsskrifningen.

4. *Svensk språklära.*

Då i modersmålet språkmaterialet är lärjungen på förhand bekant och lagarna för dess användning redan vid inträdet i skolan omedvetet af honom tillämpas, lämnar grammatikundervisningen de största möjligheter för ett heuristiskt tillvägagångssätt, hvarjämte rikt material finnes för åskådlig och konkret behandling. Af samma skäl kan läraren utan större praktisk olägenhet ofta förbigå vissa partier för att sålunda vinna tid till en grundligare behandling af andra. Jämförelser med det samtidigt studerade främmande språket böra göras, så ofta sådana fullt osökt erbjuda sig, men man bör noggrant und-

vika att bygga dem på sökta och osäkra kombinationer.

De enkla grammatiska grundbegrepp, som meddelas i klass 1, bibringas lämpligen muntligt och med stöd af svarta taflan; med afseende på dessa öfningar bör dock alltid iakttagas en måttfull begränsning. Redan i klass 2 torde en kortfattad lärobok vara till gagn såsom hjälpmedel att fästa i minnet det ur form- och satsläran muntligt genomgångna; från och med klass 3 är den att anse som nödvändig. I klass 4 bör grammatikundervisningen träda något tillbaka och hufvudsakligen bestå i satsanalytiska öfningar. Blott sådant tillägges, som vid uppsatskrifningen visat sig behöfligt eller som tjänar att åstadkomma nödigt samband med undervisningen i de främmande språken. Särskildt bör ägnas uppmärksamhet åt skillnaden mellan lärjungarnas mer eller mindre dialektfärgade språk och litteraturspråket. I klass 5 bör hvad som genomgått af språkläran öfversiktligt repeteras, hvarvid dock läraren på lämpliga punkter bör söka gifva en bredare och mera intresseväckande framställning, än förut varit möjligt.

5. *Rättstafnings- och interpunktionsöfningar.*

Den första undervisningen i rättstafning, afseende att fixera ordbilderna för ögat, meddelas lämpligen på imitativ väg genom afskrifning. Därefter kan läraren snart nog med fördel öfvergå till användning af svarta taflan och skrifning efter diktamen. Såväl vid preparation af en rättstafningsuppgift som vid förhör däraf bör läraren låta lärjungarna själfva ur det nedskrifna söka utfinna reglerna för hvarje nytt ljuds beteckning.

De egentliga diktaten, som tjäna att exemplifiera och stadfästa det förut behandlade, böra hållas i ett naturligt och okonstladt språk. De få därför icke

innehålla hopade svårigheter eller andra ord än sådana, som till sin betydelse äro för lärjungarna fullt kända. Behöfver undantagsvis ett ord inflyta, hvars beteckning ännu ej behandlats, skall fullständig upplysning lämnas och ordet helst skrivas på svarta taflan.

Interpunktionsöfningarna böra ställas i samband med de satsanalytiska öfningarna och inträda i den mån lärjungens insikter i satsläran vinna stadga. Först i klass 3 torde därför några större kraf kunna ställas på lärjungen att utan lärarens ledning använda de brukligaste skiljetecknen.

Det sålunda i rättstafning och interpunktion inhämtade bör i klasserna 1—3 stödjas af en enkel och kortfattad lärobok.

De fåtaliga rättstafningsöfningarna i klass 4 afse repetition samt någon öfning med allmänt brukade främmande ord. Interpunktionsöfningar med något större fordringar hafva här sin plats men böra, liksom rättstafningsöfningarna, utföras utan alla konstlade svårigheter.

Ifrågavarande öfningars betydelse må ej underskattas men ej heller öfverdrivas, så att andra delar af ämnet, som äga större bildningsvärde, därför försummas.

6. *Uppsatskrifning.*

De i klass 3 föreskrifna smärre uppsatserna skola på ett naturligt sätt framgå ur de föregående reproduktionsöfningarna. De utföras på lärorummet under lärarens ledning, dock så att lärjungens självverksamhet i möjligaste mån tages i anspråk. Uppgifterna för dessa uppsatser böra till en början bestå i mycket korta berättelser, återgifvande hvad lärjungen antingen själf iakttagit eller ock hört eller läst.

Från och med klass 4 ställas något större fordringar på lärjungen i fråga om skriftlig framställning.

dock alltid under förutsättning af nödiga upplysningar från lärarens sida angående dispositionen. Berättelser (gärna med inströdd dialog) äro för klass 4 att rekommendera, för klass 5 äfven beskrifningar och bref, för klass 6 dessutom någon gång en resonerande framställning. Då i klass 6 någon gång en öfersättning af tysk eller engelsk text får träda i stället för en uppsats, bör den sorgfälligt förberedas.

De skriftliga öfningarna af praktisk art i klass 6 böra hufvudsakligen förläggas till lärotimmarna men må någon gång, då den förelagda uppgiften kräver längre tid, ersätta en af de stadgade uppsatserna. Dessa öfningar böra företrädesvis bestå i uppsättandet af ansökningar, fullmakter och intyg, i formulering af protokoll öfver sammanträden, af kvitton och mottagningsbevis m. fl. i det allmänna lifvet ofta förekommande skrivelser. I sammanhang härmed bör läraren påpeka och utreda de omständigheter, som nödvändiggöra vissa egendomligheter i den affärsrättsliga och officiella stilen.

Vid uppsatsernas rättande bör hufvudvikten läggas på det muntliga genomgåendet. De skriftliga rättelserna skola endast afse verkliga fel och svårare stilistiska oegentligheter. Lärjungen bör, särskildt i början, ej afskräckas genom alltför stränga kraf på förtrogenhet med bokspråket, enär en sådan först genom fortsatt läsning och reproduktion kan förvärfvas. Språkfel behandlas sorgfälligt både vid genomgång af uppsatserna och i samband med den grammatiska undervisningen men böra ej med öfverdrifven stränghet klandras, långt mindre förlöjligas. Enkelhet i uttryck och satsbyggnad främjas på allt sätt och osvenska konstruktioner motarbetas. Visa sig större svårigheter i afseende å disposition eller språkbehandling, äger läraren rätt att, i stället för ny uppsats, gifva lärjungarna till uppgift att omar-

beta den närmast föregående med ledning af lärarens anvisningar. I så fall böra feLEN icke rättas utan allenast påpekas genom tecken i marginalen eller vid det muntliga genomgåendet, hvarefter lärjungen har att verkställa den nödiga omarbetningen.

Vid renskrifning af uppsatserna skall fordran på vårdad handstil bestämdt upprätthållas. Uppsatserna böra af lärjungen i marginalen förses med löpande nummer för läsåret och datum för inlämningen samt, efter rättandet, af läraren med hans signum och datum för återlämnandet. I klass 6 bör i allmänhet en kortfattad disposition af ämnet inskrifvas.

Tyska.

Mål.

Undervisningen i tyska i realskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna förmåga att med vårdadt uttal uppläsa lättare tysk text och att uppfatta innehållet däraf samt en viss färdighet att förstå det talade språket äfvensom någon öfning i språkets skriftliga bruk.

Kursfördelning.

Klass 1. Uttals- och läsöfningar; formläran påbörjad; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Klass 2. Läsöfningar; formläran fortsatt; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Klass 3. Läsning af lättare stycken; formläran fortsatt; behöfliga delar af syntaxen i anslutning till den lästa texten; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Klass 4. Läsning af lättare stycken; formläran avslutad och repeterad; syntax såsom i föregående klass; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Hvar tredje vecka en skriftlig reproduktionsöfning eller en öfversättning till tyska, under höstterminen utförd hufvudsakligen på ämnets lärotimmar och under lärarens ledning, under vårterminen än i hemmet, än på lärorummet.

Klass 5. Läsning af moderna författare; kort öfversikt af syntaxen; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Hvar tredje vecka en skriftlig reproduktionsöfning eller en öfversättning till tyska, utförd än i hemmet, än på lärorummet.

Klass 6. Läsning hufvudsakligen af moderna författare; grammatik i anslutning till de skriftliga öfningarna; öfning i läsning af tysk stil; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Hvar tredje vecka en skriftlig reproduktionsöfning eller en öfversättning till tyska såsom i föregående klass.

Metodiska anvisningar.

Allmänna anvisningar.

1. Då inlärande af det verkliga, fullt naturliga språkmaterialet är det hufvudsakliga vid undervisning i främmande lefvande språk, bör den ofta begagnade, starkt grammatiserande metoden inskränkas och i stället öfvervägande hänsyn tagas till språket själf. Särskildt iakttages, att grammatikläsningen icke får gå före inhämtandet af ett visst språkmaterial. Frånsedt åtskilliga andra olägenheter, blir nämligen följderna af en dylik metod, att lärjungarna, när det gäller att tillämpa den grammatiska kunskapen, icke utan svårighet känna igen de företeelser, för hvilka grammatiken redogjort.

På grund häraf bör behandlingen af den främmande texten utgöra det centrala i undervisningen och metoden, i all synnerhet i realskolan, anläggas med öfvervägande hänsyn därtill, att lärjungen må göra det främmande språkmaterialet till sin egendom.

2. Den text, som väljes, bör innehålla ett fullt naturligt språk utan alla konstlade vändningar, äfven om sådana till äfventyrs skulle underlätta det grammatiska studiet, och må redan å nybörjarstadiet helst bestå af sammanhängande stycken. Hvad textens beskaffenhet i öfrigt beträffar, tillses i fråga om samtliga klasser, att graden af svårighet är afpassad efter det stadium, å hvilket den användes, samt att innehållet är för lärjungarna lämpligt och tilltalande. Särskildt anbefalles till läsning sådan text, som kan gifva en inblick i det främmande folkets lif och kultur.

Såsom af kursfördelningen framgår, bör läsningen i realskolan i regeln omfatta modern text. Läraren må dock, därest han så önskar, kunna i sjätte klassen välja arbeten af äldre författare eller åtminstone ett eller annat kortare profstycke ur deras verk.

3. Vid undervisningen bör först och främst vikt läggas vid ett värdadt uttal och en omsorgsfull uppläsning i öfrigt af den främmande texten. Det är angeläget, att säker grund till ett godt uttal lägges å nybörjarstadiet och att redan där stor uppmärksamhet ägnas åt en naturlig och otvungen framsägning. Då vid den fortsatta undervisningen de riktiga främmande ljuden till följd af en naturlig benägenhet hos lärjungarna lätteligen omedvetet ersättas af svenska ljud eller kompromissljud, bör läraren ständigt vaka öfver att resultatet af de första ljudöfningarna icke förvanskas, i samma mån som uppläsning och framsägning blifva raskare och ledigare.

När s. k. fonetisk transkription användes, bör detta hjälpmedel ej för tidigt läggas å sido, enär eljest verkan däraf snart nog går förlorad.

Uppläsningen af läxan bör företagas i ett sammanhang och icke afbrytas af öfversättning till svenska. Försiggår uppläsningen före öfversättningen, göres sedermera en förnyad uppläsning för att bibringa lärjungarna en bättre uppfattning om vikten af denna del af undervisningen och därigenom åstadkomma ett bättre resultat af densamma.

4. Öfversättningen till svenska är i hufvudsak att anse som ett kontrollmedel för att utröna om den främmande texten blifvit rätt uppfattad. Ehuru den på grund häraf i allmänhet ej kan vid språkundervisningen undvaras, vare det läraren dock obetaget att försöka äfven andra medel för en sådan kontroll, till exempel utfrågning af innehållet på det främmande språket.

5. Af synnerlig vikt är, att läraren icke inskränker sig till att låta lärjungen *se* de främmande språkföreteelserna. Han bör framför allt och redan från början sätta honom i tillfälle att *höra* dem. Då nämligen vid ett språks inlärande hörselbilderna äro minst lika viktiga som synbilderna, få s. k. höröfningar lika litet försummas som läsöfningar. På läraren ställes därför i detta afseende först och främst det krafvet, att han genom egen uppläsning af den behandlade texten, omväxlande med uppläsning af förut obekanta stycken eller någon gång med berättelser, diktamensöfningar m. m., vänjer lärjungarna att med örats tillhjälp och oberoende af boken uppfatta det främmande språket. Men det ändamålsenligaste sättet för vinnande af ett sådant syfte, på samma gång det tjänar åtskilliga andra ändamål, är att använda den naturligaste af alla höröfningar, nämligen talöfningen. Härpå beror tal-

öfningarnas stora betydelse, och därför bör i regeln ingen undervisningstimme i ett främmande lefvande språk försiggå utan talöfning i större eller mindre utsträckning, alltefter lärarens större eller mindre förmåga att kunna anordna sådana öfningar.

Såsom ett värdefullt resultat af talöfningarna följer dessutom en viss färdighet hos lärjungarna att kunna uttrycka sig på det främmande språket. I detta afseende pröfvas lärjungarna i realskolexamen lämpligast därigenom, att läraren låter dem besvara enklare frågor i anslutning till den förelagda texten.

Talöfningen bör, såsom varande den förnämsta tillämpningsöfningen af det lästa, i främsta rummet grundas på den behandlade texten eller åtminstone stödjä sig på något förut genomgånget eller eljest för lärjungen bekant, ehuru väl äfven friare former må å ett mera framskridet stadium kunna komma till användning. Vid all talöfning iakttages, att frågorna göras så enkla, att lärjungen kan svara tämligen raskt och obehindradt. Vid dylika öfningar bör användande af modersmålet såvidt möjligt icke alls förekomma.

6. Tillägnandet af språkmaterialet bör främjas genom inlärande af en del i texten förekommande viktigare uttryck och genom muntlig reproduktion, bestående däruti, att lärjungen på det främmande språket redogör för innehållet af det lästa samt, då texten finnes därtill lämplig, genom inlärande utantill af kortare stycken, dock att därvid nödig varsamhet iakttages.

7. Grammatikens uppgift är att vara medel och icke mål vid undervisningen. Paradigmer och regler må därför blott användas i den utsträckning, i hvilken de äro ägnade att gifva stadga åt och öfversikt af redan inhämtadt språkmaterial.

Grammatikläsningen skall i början hufvudsakligen gå ut på att inöfva formläran. Sedan ett visst språkmaterial blifvit genom textläsning inhämtadt, inläras vissa former medelst därför afpassade tilllämpningsöfningar, hvarefter en sammanfattning med lärobokens tillhjälp företages af dessa former. Ett sådant förfaringssätt upprepas tid efter annan för återstoden af kursen. Vid denna inöfning bör användande af alltför rikliga grammatiska termer undvikas, i all synnerhet å nybörjarstadiet.

Först sedan lärjungarna behärska ett visst språkmaterial, bör deras uppmärksamhet så småningom fästas på viktigare syntaktiska företeelser, öfver hvilka läraren med lämpliga mellanrum gör en sammanfattning med stöd af lärobok.

Särskildt vid de grammatiska öfningarna bör svarta taflan flitigt användas som hjälpmedel.

8. Hvad de i klasserna 4—6 stadgade skrifningarna beträffar, äga de skriftliga öfversättningarna från svenska till det främmande språket helt visst en afsevärd betydelse såsom ett medel att befästa den grammatiska kunskap, hvarförutan vårdadt bruk af ett språk, det må vara modersmålet eller ett främmande, ej blir möjligt, och kunna såsom jämväl utgörande ett kontrollmedel öfver nämnda kunskap svårligen vid undervisningen umbäras. Men å andra sidan ha de ofta betydligt öfverskattats och i betänklig mån fått inkräkta på den öfriga undervisningen samt måste därför vederbörligen inskränkas och modifieras.

På grund af de synnerligen stora svårigheter för lärjungarna, som äro förbundna med den skriftliga öfversättningen från svenska, bör i flera afseenden försiktighet iakttagas särskildt i de klasser, där nämnda öfning inträder.

Lämpligast torde i fråga om de skriftliga arbetena så förfaras, att början göres med reproduktionsöfningar. Dessa böra först anordnas så, att lärjungarna få sig förelagdt att skriftligen på det främmande språket återgifva en nyss läst text. Så småningom kan man öfvergå till att låta dem återgifva något mindre bekant och slutligen till uppgift förelägga dem en förut obekant, med noggrann hänsyn till deras allmänna ordförråd vald text, som af läraren långsamt uppläses två eller flera gånger, efter förhandenvarande behof.

De första öfningarna i skriftlig öfversättning från svenska anordnas lämpligast på det sätt, att lärjungarna få sig förelagdt ett stycke, som utgör en svensk omarbetning af en förut läst främmande text.

Äfven med mera försigkomna lärjungar bör man i fråga om alla slag af skriftliga arbeten följa den grundsatsen att lämna uppgifter, som med afseende på ordval, fraseologi och grammatik röra sig inom områden, hvilka stå i sammanhang med det för lärjungarna bekanta språkmaterialet.

De skriftliga arbetena äro öfvervägande att betrakta som öfningar, icke som prof, och vid deras bedömande tages i främsta rummet hänsyn till deras beskaffenhet i idiomatiskt afseende.

Hvad som i de metodiska anvisningarna för modersmålet sagts om vården af lärjungarnas handstil och skriftböckernas yttre anordning iakttages äfven i fråga om de främmande levande språken.

9. En sida af språkundervisningen, som vid textbehandlingen ej får försummas, är bibringande af kändedom om den kultur, som det främmande språket representerar. Härigenom vinner undervisningen i främmande levande språk såväl i bild-

ningsvärde som i praktisk nytta. Vid undervisningen förekommande s. k. realia böra därför vederbörligen förklaras och belysas, om möjligt äfven med lämplig åskådningmateriel, till exempel planscher öfver vederbörande länders hufvudstäder m. m.

Särskilda anvisningar.

1. En närmare fördelning af kursen i formlära i de tre första klasserna tillhör vederbörande ämneskonferens. Till hufvudsaklig ledning meddelas följande:

Klass 1. Substantivens och adjektivens vanligaste böjningsformer, räkneord, personliga, förenade possessiva, interrogativa och de vanligaste demonstrativa pronomen, indikativ af de temporala hjälpverben samt af de svaga verben i aktiv.

Klass 2. Substantivens deklinationer, adjektivens deklinationer och komparation, räkneord, återstående pronomen, indikativ i passiv, imperativ, infinitiv och particip af de svaga verben, indikativ af de modala hjälpverben, under läsningen förekommande starka verb, prepositioner.

Klass 3. Återstående former af de svaga verben och hjälpverben, under läsningen förekommande starka verb, sammansatta verb, adverb, prepositioner och konjunktioner.

Med uttrycket »substantivens och adjektivens vanligaste böjningsformer» afses förnämligast nominativ- och akkusativformerna.

2. Längre uppräknningar undvikas i alla klasser, och fordran på kunskap om de substantiv, som tillhöra de olika deklinationerna, bör i ingen klass utsträckas utöfver de allmännaste dragen.

3. Det tillkommer ämneskonferensen att med hänsyn till den lästa texten för hvarje år bestämma,

hvilka delar af syntaxen som böra i tredje och fjärde klasserna genomgås.

4. Den i sjätte klassen föreskrifna öfningen i läsning af tysk stil må till omväxling med den öfriga textläsningen kunna något påbörjas redan i föregående klasser men får i intet fall åläggas lärjungarna till hemarbete.

5. Huruvida och i hvilken utsträckning öfningar i särskiljande af ordklasser m. m. äro för undervisningen i tyska behöfliga, öfverlämnas åt ämneskonferensens bepröfvande.

Engelska.

Mål.

Undervisningen i engelska i realskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna förmåga att med värdadt uttal uppläsa lättare engelsk text och att uppfatta innehållet däraf samt en viss färdighet att förstå det talade språket äfvensom någon öfning i språkets skriftliga bruk.

Kursfördelning.

Klass 4. Uttals- och läsöfningar; formlära; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Klass 5. Läsning af lättare stycken; formläran avslutad och repeterad; behöfliga delar af syntaxen i anslutning till den lästa texten; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Klass 6. Läsning af lättare, hufvudsakligen moderna författare; syntax såsom i föregående klass jämte en kort öfversikt af syntaxen i dess helhet; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Hvarannan vecka en skriftlig reproduktions-
öfning eller en öfversättning till engelska, ut-
förd än i hemmet, än på lärorummet.

Metodiska anvisningar.

Allmänna anvisningar.

I fråga om allmänna anvisningar för undervisningen i engelska gäller i tillämpliga delar hvad som ofvan blifvit sagdt om undervisningen i tyska, med det tillägg i engelska att talöfningar torde kunna och böra användas i ännu större utsträckning än vid undervisningen i tyska.

Särskilda anvisningar.

1. Formlärans fördelning på fjärde och femte klasserna bestämmes af vederbörande ämneskonferens.
2. Beträffande syntaxens fördelning på femte och sjätte klasserna förfares på enahanda sätt, som ofvan angifves för undervisningen i tyska (se särsk. anvisn. 3).

Franska.

(Frivilligt ämne.)

Mål.

Undervisningen i franska i realskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna förmåga att med vårdadt uttal uppläsa genomgångna franska läsestycken och att uppfatta innehållet därpå.

Kursfördelning.

Klass 5. Uttals- och läsöfningar; af formläran hufvudsakligen de regelbundna verben och hjälpverben; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Klass 6. Läsning af lättare text; det viktigaste af formlärens öfriga delar; talöfningar och andra tillämpningsöfningar.

Metodiska anvisningar.

Allmänna anvisningar.

I fråga om allmänna anvisningar för undervisningen i franska gäller i tillämpliga delar hvad som ofvan blifvit sagdt om undervisningen i tyska, dock att anspråken på talöfningarna och deras resultat måste vara små.

Särskilda anvisningar.

1. För att underlätta textens förstående bör läraren redan i femte klassen jämväl något redogöra för behöfliga delar af den öfriga formläran, särskildt artiklarna.

2. Äfven en och annan för franskan utmärkande eller eljest intresseväckande syntaktisk företeelse kan lämpligen under läsningen påpekas, men läxläsning af syntax får i intet fall förekomma.

Historia.

Mål.

Undervisningen i historia i realskolan har till uppgift att göra lärjungarna förtrogna med personligheter och tidsföreteelser, hvilka varit af större betydelse för vårt folks eller för hela mänsklighetens utveckling, företrädesvis under nyare tiden, samt att meddela någon kännedom om Sveriges nuvarande författning och förvaltning.

Kursfördelning.

Klass 1. Berättelser ur Nordens guda- och hjältesaga samt äldre historia; fäderneslandets historia under forntiden och medeltiden intill år 1319.

Klass 2. Fäderneslandets historia 1319—1611 jämte lämpliga delar af de skandinaviska grannländernas historia under samma tid.

Berättelser ur Greklands och Roms saga och historia.

Klass 3. Fäderneslandets historia 1611—1718 jämte lämpliga delar af de skandinaviska grannländernas historia under samma tid.

Allmänna historien: forntiden.

Klass 4. Fäderneslandets historia 1718—1809 jämte lämpliga delar af de skandinaviska grannländernas historia under samma tid.

Allmänna historien: medeltiden och tiden 1500—1648.

Klass 5. Fäderneslandets historia från år 1809 till närvarande tid jämte lämpliga delar af de skandinaviska grannländernas historia under samma tid; kortfattad repetition af svenska forntidens och medeltidens historia.

Allmänna historien från år 1648 till närvarande tid.

Klass 6. Hufvuddragen af Sveriges nuvarande statsförfattning samt af dess centrala och kommunala förvaltning.

Fäderneslandets historia: repetition af nyare tiden med särskild vikt lagd på tiden efter år 1809.

Allmänna historien: repetition af nyare tiden med särskild vikt lagd på tiden efter år 1815.

Metodiska anvisningar.

1. Den historiska undervisningen bör å skolans lägre stadium mera afse att göra lärjungarna förtrogna med utvecklingens ledande personligheter och betydelsefullaste tilldragelser än att meddela det historiska sammanhanget. Sådana perioder, som äro mindre ägnade att fattas af de unga, t. ex. den senromerska kejsartiden eller kabinettpolitiken under 1700-talet, böra endast med lätt hand beröras.

En mera sammanhängande och synkronistisk framställning af utvecklingens gång blir först på sin plats i sjätte klassen, där nödiga hållpunkter vunnits för uppfattningen häraf och undervisningen äfven har till ändamål att framställa våra dagars odling och samhällsförhållanden såsom resultat af förgångna tiders utvecklingsarbete.

2. Undervisningen bör i klasserna 1 och 2 till väsentlig del stödja sig på en historisk läsebok, affattad i enkel och rask, för barnasinnet tilltalande stil samt med innehållet uppdeladt i lagom långa, fristående stycken och grupperadt kring representativa personligheter och viktigare händelser.

I klasserna 1—6 användes en för stadiet lämpad lärobok i fäderneslandets historia. De för sjätte klassen föreskrifna tilläggen (den vidgade framställningen af tiden efter 1809 samt grundragen af Sveriges nuvarande statsförfattning och förvaltning) kunna antingen utgöra ett häfte för sig eller ingå som en särskild afdelning i slutet af nämnda lärobok.

I klasserna 3—6 användes därjämte en för stadiet lämpad lärobok i allmän historia. Den för sjätte klassen föreskrifna vidgade framställningen af tiden efter 1815, som på lämpliga punkter bör meddela konturerna af de viktigaste kulturländernas nuvarande statsskick, kan likaledes antingen utgöra ett

häfte för sig eller som en särskild afdelning ingå i läroboken.

3. De i klasserna 1 och 2 föreskrifna historiska berättelserna böra, innan läseboken anlitas, helst muntligt föredragas af läraren, som därvid får tillfälle att för lärjungarna framhålla höga föredömen af fosterlandskärlek, pliktkänsla, ädelmod m. fl. samhälleliga dygder. Läseboken bör väsentligen användas såsom stöd för att, efter det lärjungarna återberättat lärarens muntliga framställning, i minnet befästa det genomgångna.

Äfven i afseende på den undervisning, som ansluter sig till läroboken, och vid preparation af läxor torde, i de fall då det öfverensstämmer med lärarens naturell, det muntliga föredraget vara mest ägnadt att tilltala lärjungen. I hvarje händelse bör läraren på lämpligt sätt belysa svårfattliga ord eller uttryck i den blifvande hemläxan.

4. Schematiska öfversikter och allmänna talesätt utan konkret underlag äro, framför allt i de lägre klasserna, af ringa gagn. I stället bör läraren på detta stadium vinnlägga sig om att gifva framställningen den episka bredd, som omständigheterna medgifva. Detta sker särskildt genom infätande af liffulla smådrag och historiska anekdoter, hvarvid uttrycken »det berättas», »det säges» eller dylikt, där så erfordras, kunna förutskickas. Första gången en viss historisk företeelse möter, t. ex. ett tornerspel, en kröning, en riksdag, en kongress, bör den framställas tillräckligt utförligt och åskådligt för att i det följande ej vidare påkalla närmare förklaring. Åskådlighet och tidsfärg i undervisningen främjas lämpligen äfven genom uppläsning af utdrag ur samtida krönikor, bref, politiska visor o. d.

5. Förhöret bör ej för mycket sönderstyckas i småfrågor. När ämnets natur och lärjungens indivi-

dualitet så medgifva, bör denne tillhållas att berätta i sammanhang eller återgifva större stycken på en gång.

6. I allmänhet bör intet historiskt namn inläras, om hvilket ingen närmare uppgift meddelas. Beträffande årtalen skall en måttfull begränsning iakttagas, så att i regeln inga andra årtal medtagas än sådana, som äro oundgängliga för att fixera hufvudhändelsernas inbördes ställning i tiden. Dessa böra däremot inläras på ett sådant sätt, att de verkligen bidraga att gifva fasthet och reda åt lärjungarnas historiska kunskap.

7. Vid hvarje historisk lektion bör erforderlig karta finnas till hands för att efter behof användas. Särskild omtanke kräver användandet af den historiska kartan, då — såsom i andra och framför allt i tredje klassen blir fallet — undervisningen i historia rör sig om händelser från sådana delar af jorden, som ännu ej blifvit behandlade under geografiundervisningen.

8. Så långt läroverkets tillgångar medgifva, bör undervisningen illustreras genom förevisande af väggplanscher, fornsaker, mynt, medaljer, modeller och annan åskådningmateriel. Svarta taflan kan vid mångt tillfälle tillgodogöras för den historiska undervisningen, t. ex. vid framställning af ett fältslag eller vid meddelandet af en genealogisk öfverblick.

9. Då den historiska kursen för alla realskolans klasser utom den första omfattar både svensk och allmän historia, bör undervisningen för att blifva mera intresseväckande och af lärjungen lättare inhämtad i regeln så anordnas, att man först under alla ämnets veckotimmar genomgår en viss afdelning af kursen, t. ex. den svensk-historiska, därefter en annan och slutligen äfven vid repetitionen förfar efter samma grundsats.

10. De delar af de skandinaviska grannländernas historia, som höra till kursen, behöfva icke genomgås i ett sammanhang utan meddelas lämpligen i anslutning till sådana stycken af fäderneslandets historia, som däraf beröras. Undervisningen bör därvid särskildt uppehålla sig vid sådana partier, som kunna tjäna att belysa de tre skandinaviska ländernas inbördes förhållanden.

11. På realskolans högre stadium bör läraren söka att för lärjungarna klargöra sådana allmänna politiska och sociala begrepp som samhälle, stat, klasser, partier m. fl., hvilka den blifvande medborgaren måste förstå för att kunna bilda sig en själfständig uppfattning af hithörande frågor. Vid sjätte klassens repetition af 1800-talets allmänna historia skola i sammanhang med den historiska framställningen äfven grunddragen af de viktigaste kulturländernas författningar meddelas.

12. Vid gemensam konferens mellan lärarna i historia och modersmålet bör öfverenskommelse träffas om sådan anordning af undervisningen, särskildt i fråga om läsning af stycken med historiskt innehåll, att de båda ämnena komma att på ett fullt ändamålsenligt sätt stödja hvarandra.

Geografi.

Mål.

Undervisningen i geografi i realskolan har till uppgift att, i sammanhang med utbildandet af lärjungarnas förmåga att använda karta och glob, meddela kännedom om fäderneslandets samt om det viktigaste af det öfriga Europas och de främmande världsdelarnas geografi, i syfte att småningom gifva

lärjungarna en samlad bild af jordytan, dess natur och människolif.

Kursfördelning.

Klass 1. Världsdelar och världshaf efter globen jämte korta upplysningar om jordens form och rörelse; öfningar att förstå och använda kartan; Sveriges geografi utförligare, Norges geografi och en sammanfattande öfversikt af Skandinaviska halfön det öfriga Europas geografi påbörjad.

Klass 2. Europas geografi fortsatt.

Klass 3. Europas geografi avslutad jämte en sammanfattande öfversikt af densamma.

Klass 4. De främmande världsdelarnas geografi påbörjad; årskursen repeterad.

Klass 5. De främmande världsdelarnas geografi avslutad; årskursen repeterad.

Klass 6. Sammanfattande öfversikt af den allmänna geografin; i anslutning därtill de viktigare kulturländernas, företrädesvis Sveriges, geografi öfversiktligt behandlad, med särskildt framhållande af befolknings- och samhällsförhållanden, näringslif, samfärdsmedel och kolonialväsen.

Metodiska anvisningar.

1. Undervisningen i geografi bör städse utgå från de fysiskt-geografiska företeelserna och under sin fortgång alltjämt betona sammanhanget å ena sidan mellan dessa inbördes, å andra sidan mellan dem samt befolknings- och kulturförhållanden.

2. För att gifva lärjungarna en konkret uppfattning af nämnda sammanhang bör man, såvidt möjligt, till behandling upptaga naturligt begränsade, ej alltför stora områden af jordytan. Dessa kunna lämpligen skildras under beaktande af en viss, geo-

grafiskt betingad ordning, nämligen läge och gränser, storlek och naturlig indelning, ytbildning, bevattning, klimat, växt- och djurlif, befolknings- och samhällsförhållanden, näringslif och samfärdsmedel. Härvid bör betydelsen af det geografiska läget, det naturliga såväl som det politiska, starkt framhållas.

3. På alla punkter, där sådant låter sig göra, bör framställningen underlättas och göras lefvande genom åskådning. Detta sker först och främst genom flitig användning af glob och kartor äfvensom af väggtafflor, fotografier, modeller, reliefer och andra bilder m. m. Läraren bör härvid ej underlåta att framhålla de för vissa geografiska områden utmärkande drag, som kunna återfinnas på bilderna i läroboken, hvarunder han så mycket som möjligt bör taga lärjungarnas själfverksamhet i anspråk. Äfvenledes bör läraren, först å kartblad i största tillgängliga skala öfver nejden och därefter i det fria, påpeka de karakteristiska drag, som den omgifvande naturen äger (t. ex. dalerosion, förkastningslinjer i berggrund, den odlade markens och skogsmarkens olika fördelning och beroende af markbeskaffenhet).

Åskådlighet i undervisningen främjas ock på ett viktigt sätt, därigenom att läraren å svarta taflan i raska drag dels själf skisserar, dels vänjer lärjungarna att utföra vissa geografiska detaljer (t. ex. en stads läge, en fjord- eller lagunkust, profil af en dalgång, konturerna af ett land).

Små föredrag af läraren eller läsning af en rese-skildring, anbragta på lämpliga ställen, bidraga äfven att gifva lif åt uppfattningen.

4. Första gången en viss geografisk företeelse af utpräglad typ möter (t. ex. ett fjällområde, en jökell, en floddal, ett delta, en vulkan, en stäpp, en öken, en gruftrakt, en teplantage, ett risfält) bör den framställas tillräckligt utförligt och åskådligt, så att lära-

ren sedermera vid behandlingen af andra liknande företeelser må kunna hänvisa till nämnda typskildring.

5. Undervisningen bör, i den mån ske kan, drivas komparativt. Då nya natur- och kulturförhållanden möta, bör städse erinras om analoga fall inom det redan genomgångna. För att gifva anledning till instruktiva jämförelser mellan olika länders storlek, städers folkmängd, handelsomsättningens betydelse m. m. böra de viktigaste siffrorna sammanföras i tabeller eller i statistiska diagram och lärjungen af läraren erhålla ledning att på ett förståndsutvecklande sätt bruka dessa.

6. Sveriges geografi bör i första klassen läsas fylligt med ingående behandling af landskapstyper, folkliks- och näringsförhållanden men utan onödiga tillägg af namn på obetydliga orter och endast med afrundade sifferuppgifter.

7. Sedan i de fem lägre klasserna jordytans skilda områden efter hvarandra blifvit behandlade, måste uppgiften i klass 6 väsentligen blifva att sammanställa det småningom inhämtade geografiska vetandet till en totalbild enligt grunder, som i kursplanen angifvas. Särskildt i sistnämnda klass är det af vikt, att lärjungarna öfvas att, med stöd af väggkarta eller planscher och från viss synpunkt, i ett sammanhang redogöra för någon mera omfattande del af det genomgångna (t. ex. en världsdels kustbildning, de karakteristiska dragen hos ett alplandskap eller en tropisk urskog, husdjurens utbredning, samfärdslederna mellan England och dess kolonier).

8. Såsom stöd för minnet användes i klasserna 1—5 en för stadiet lämpad lärobok, som bör vara öfverskådligt uppställd, sparsam i fråga om det meddelade namn- och siffermaterialet samt illustrerad. I klass 6 kräfves för öfversikten af den allmänna

geografien och de i sammanhang därmed meddelade nya uppgifterna angående Sveriges och andra länders natur- och kulturförhållanden en särskild lärobok, hvilken bör vara så inrättad, att den äfven kan användas i de båda första ringarna af gymnasiet.

9. En god fysisk väggharta, som med tydligt markerad nivåbeteckning och nödig begränsning af stoffet återgifver det område, som genomgås, bör finnas upphängd i klassen vid hvarje geografitimme. Användes å den fysiska kartan en i fråga om de viktigaste politiska förhållandena (landgränser, namn å städer m. m.) till färg och typer tillbakaträdande framställning, som icke nämnvärdt förrycker den fysiskt-geografiska helhetsbilden, kan samma karta lämpligen läggas till grund för genomgåendet af den geografiska kursen i dess helhet. Vid sidan af den allmänna kartan böra dock stundom specialkartor, angifvande geologiska, växtgeografiska, etnografiska, handelspolitiska m. fl. förhållanden, samt en karta i största möjliga skala öfver den trakt, där undervisningen sker, användas.

Vid behandlingen af Sveriges geografi i klass 6 böra lärjungarna få lära sig förstå och använda våra vanliga topografiska kartor med deras viktigare beteckningar. Härvid bör äfven dessa kartors förhållande till skolkartorna och de senares sammanfattande och schematiska framställningssätt klargöras.

Önskvärdt är, att den kartbok, som hvarje lärjunge för hemstudier bör äga, såväl med afseende på sofring af stoffet som sättet för framställningen, särskildt åskådliggörandet af terrängen, så nära som möjligt öfverensstämmer med vägghartan.

10. Kartritning, metodiskt drifven, är visserligen en nyttig öfning och ett viktigt hjälpmedel för att lära rätt förstå kartan och i minnet inpräglade dess hufvuddrag men bör, på grund af det tidsödande arbete den kräf-

ver, i regeln endast förekomma såsom frivilligt hemarbete. I hvarje fall bör kartritningen endast afse åstadkommande af kartsquisser eller utkast, omfattande det väsentliga af kartbilden, samt alltid förutsätta, att läraren på förhand meddelat nödiga upplysningar angående skala, ritmetod och projektion.

11. Då tiden medgifver, böra framför allt i klass I geografiska utflykter i nejden företagas för att, under begagnande af kompass och karta, hos lärjungarna klargöra dels vissa grundläggande geografiska begrepp, såsom horisont och väderstreck, dels och hufvuddragen i ett landskaps utseende och karaktär.

12. En och annan geografitimme kan lämpligen anslås till att med hjälp af skioptikonbilder belysa en under närmast föregående tid genomgången del af kursen. Bilderna böra städse väljas så, att de åskådliggöra något i geografiskt afseende karakteristiskt samt i möjligaste mån komplettera hvarandra.

13. Önskvärdt är, att vid hvarje läroverk finnes ett mindre, geografiskt museum. Detta bör, utom kartor, jord- och himmelsgloben, tellurium, reliefer och modeller, innehålla ett lämpligt urval skioptiska natur- och folkliksbilder, fotografiskt eller på annat sätt återgifna geografiska bilder, en bergartssamling, prover af kolonialvaror och andra produkter, etnografiska föremål m. m., som i ett eller annat afseende kunna åskådliggöra olika traktens geografiska förhållanden.

14. Finnes särskild, tillräckligt rymlig geografisk lärosal, böra kartor och det geografiska museets samlingar i öfrigt där förvaras. I annat fall bör, åtminstone för kartsamlingen, ett särskildt förvaringsrum anordnas. Detta bör vara försedt med väggfasta eller fristående kartställ, där kartorna uppläggas horisontellt å numrerade platser.

15. För värden af kartor och öfrig geografisk undervisningsmateriel bör, i enlighet med § 139 af

läroverksstadgan, utses en af lärarna, som närmast öfvervakar materielens handhafvande och vid behof inför ämneskonferensen föreslår reparationer och inköp af ny materiel.

16. På gemensam konferens mellan lärarna i geografi och naturlära bör öfverenskommas om lämpligaste sättet att meddela den i båda ämnena ingående elementära kunskapen i geologi.

Matematik.

Mål.

Undervisningen i matematik i realskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna insikt och färdighet i räkning särskildt med tillämpning på uppgifter från det dagliga lifvet äfvensom förtrogenhet med geometriens elementära begrepp och metoder, allt till en omfattning, som motsvarar fordringarna på allmän medborgerlig bildning och på samma gång utgör en tillräcklig förberedelse för de fortbildningsanstalter, som ansluta sig till realskolan.

Kursfördelning.

Klass 1. Aritmetik: de fyra räknesätten med hela tal; någon öfning i räkning med decimalbråk; tillämpningsuppgifter; hufvdräkning.

Klass 2. Aritmetik: fortsatta öfningar i räkning med decimalbråk; allmänna bråk; tillämpningsuppgifter; hufvdräkning.

Klass 3. Aritmetik: läran om bråk afslutad och re-
peterad; tillämpningsuppgifter; lättare uppgifter tillhörande procent- och ränteräkning; hufvdräkning.

Praktiska mättnings- och konstruktionsöfningar såsom förberedelse till studiet af geometrien.

Klass 4. Aritmetik och algebra: enkla sifferkvationer af första graden med en obekant; aritmetiska uppgifter, dels såsom i föregående klass, dels såsom tillämpning af ekvationsmetoden; enkla algebraiska reduktioner af de slag, som förekomma vid ekvationslösningen i denna klass.

Geometri: konstruktioner och teorem rörande räta linjer, vinklar, trianglar och parallelogrammer, dock ej satser om ytor; läran om cirkeln påbörjad; lätta geometriska öfningssatser.

Klass 5. Aritmetik och algebra: ekvationer af första graden med en obekant; aritmetiska uppgifter, hufvudsakligen hämtade ur det praktiska lifvet och i regeln valda så, att de lämpa sig för ekvationsbehandling; algebraiska reduktioner till den omfattning, som är behöflig för realskolans matematikkurs.

Geometri: fortsättning af läran om cirkeln; trianglars och parallelogrammers ytor; cirkelns omkrets och yta; lätta geometriska öfningssatser och planimetriska beräkningsuppgifter; uppritning af enkla diagram.

Klass 6. Aritmetik och algebra: aritmetiska uppgifter, valda med mera direkt hänsyn till det praktiska lifvets, särskildt affärlifvets, fordringar; någon öfning i enklare bokföring; lättare ekvations-system af första graden, hufvudsakligen med två obekanta, jämte problem; begreppen irrationellt tal och kvadratrot.

Geometri: sammanfattande repetition af den föregående kursen; det viktigaste angående likformig afbildning; geometriska öfningssatser och planimetriska beräkningsuppgifter; rymdgeometriens första element (eventuellt); uppritning af enkla diagram.

Metodiska anvisningar.**Aritmetik och algebra.**

1. För att undervisningen i räkning skall kunna nå sitt dubbla mål att verka förståndsutvecklande och tillika tjäna praktiska syften, är det af vikt, att lärjungarna inom hvarje område af räkneläran dels ledas till att klart förstå räkneoperationerna på det sätt, som motsvarar klassens allmänna utvecklingsståndpunkt, dels äfven förvärfva önskelig räknefärdighet. Endast sålunda tryggas säker framgång för klassen i dess helhet och för de särskilda lärjungarna vid den fortsatta undervisningen.

2. Förklaringar böra, i synnerhet i de lägsta klasserna, alltid ansluta sig till enkla konkreta exempel och, där så ske kan, förtydligas genom lämplig åskådningsmateriel. Regler böra gifvas, först i den mån lärjungarna äro i stånd att själfva uttrycka dem.

3. Uppgifterna för tillämpningsöfningar böra genomgående vara naturliga samt i regeln ledande till enkel sifferräkning. Komplikation med afseende på siffrorna verkar ofta förvillande på uppfattningen af den gifna uppgiften och tröttande samt orsakar förlust af tid. Mångsiffriga tal böra i regeln förekomma endast i fråga om rena sifferexempel och äfven då sparsamt.

4. Hufvudräkning bör flitigt öfvas, dock endast korta stunder åt gången och blott i fråga om enkla uppgifter med små siffertal. Särskildt utgör hufvudräkning ett värdefullt hjälpmedel under den första tiden, sedan klassen införts på ett nytt område.

5. Den insikt och räknefärdighet, som lärjungarna en gång uppnått inom ett särskildt område, bör sedan underhållas hela skolan igenom: Hufvud-

sakligen kan detta vinnas därigenom, att läraren så anordnar den fortsatta undervisningen, att lärjungarnas förvärfvade vetande kommer till användning inom nya områden. Dessutom böra sammanfattande repetitioner af mera direkt art anställas, då det befinner sig nödigt.

6. Med afseende på de särskilda klassernas kurser i aritmetik och algebra må gifvas följande anvisningar:

Klass 1. Samtidigt med öfningarna i räkning med hela tal böra lärjungarna införas i kännedomen om metersystemets längdenheter. Först sedan lärjungarna vunnit full förtrogenhet med dessa — genom planmässiga mätningar å verkliga föremål, uppskattning af gifna längder o. s. v. —, inför decimalbegreppet såsom en utvidgning af positionssystemet för hela tal. Räkning med decimalbråk kan i denna klass lämpligen inskränkas till addition, subtraktion, multiplikation med heltalsmultiplikator samt division utan rest med heltalsdivisor.

Förutom med metersystemets längdenheter böra lärjungarna, likaledes genom praktiska försök, göras förtrogna med enhetsgruppen liter, deciliter och hektoliter samt med viktsenheter. Äfven de vanliga tidsenheter böra genomgås i första klassen.

Klass 2. Af allmänna bråk upptagas lämpligen i andra klassen förlängning och förkortning, addition, subtraktion och multiplikation. Vidare genomgås metersystemets yt- och rymdenheter, hvarvid lärjungarna utföra mätningar och beräkningar å lämpliga föremål, såsom rektangelformiga ytor (äfven på fältet) och rätvinkliga parallelepipeder. Läran om decimalbråk kompletteras genom multiplikation med decimalbråk såsom multiplikator, eventuellt äfven division med decimalbråk såsom divisor.

Vid förvandling af allmänna bråk till decimalbråk, liksom äfven i fråga om andra uppgifter, där

så är lämpligt, bör resultatet af lärjungen angifvas med på förhand uppgifven grad af noggrannhet.

Klass 3. Bland tillämpningsuppgifterna i denna klass böra upptagas exempel på enkel reguladetri, hvilka dock genomgående böra vara lätta och så valda, att reguladetrimetoden (reduktion till enheten) verkligen är en naturlig lösningsmetod. Invecklade exempel af denna art främja hvarken räknefärdigheten eller den allmänna förståndsutvecklingen. Ränteräkning bör i tredje klassen hufvudsakligen inskränkas till sådana exempel, där det är räntan, som efterfrågas. Den bör beräknas utan användning af formel såsom mångfald eller del af årsräntan, utgörande vissa procent af kapitalet.

I tredje klassen böra jämväl genomgå icke dekadiska sorter, särskildt tids- och vinkelenheter. Af stycketal kunna sådana uteslutas, som äro föga vanliga.

Sifferexempel på bråkläran, innehållande de olika räknesätten blandade om hvarandra, böra äfven gifvas (s. k. parentestal likväl endast sparsamt). I sammanhang härmed bibringas lärjungarna begreppen term och faktor.

Klass 4. Ekvationer införas i fjärde klassen i samband med enkla uppgifter och böra till en början användas endast såsom kortfattade uttryck för uppgifterna samt lösas genom aritmetiskt resonemang. Allteftersom ekvationerna blifva något mera invecklade, böra lärjungarna införas i allmänna metoder för deras lösning.

Hufvudmetoden för lösning af de uppgifter af aritmetiskt innehåll, som gifvas i denna klass, bör vara den rent aritmetiska. Sådana uppgifter böra i regeln uteslutas, hvilka längre fram väsentligt lättare kunna lösas medelst ekvationsmetoden.

Af egentlig algebra bör, i samband med ekvationslösningen, endast medtagas så mycket, som är

behöfligt för klassens kurs i ekvationslösning (reduktion af termer, borttagning af parenteser, faktorerers inflyttning inom en parentes).

Klass 5. Under det att valet af aritmetiska uppgifter, afsedda att lösas medelst ekvationsmetoden, i fjärde klassen väsentligen måste bestämmas af deras lämplighet att införa lärjungarna i sagda metod, böra uppgifterna i femte klassen hufvudsakligen väljas med hänsyn till deras eget värde. Särskildt böra sådana uppgifter gifvas, som hafva motsvarighet i det praktiska lifvet. Bland uppgifter lämpliga i denna klass, delvis redan i den fjärde, må nämnas sådana rörande ränta (äfvén med kapitalet, procenten eller tiden såsom obekanta, och lösta med tillhjälp af ränteformeln), handelsrabatt, diskont, beräkning af medelvärdet, s. k. bolagsuppgifter, uppgifter rörande blandning, problem på likformig rörelse o. s. v. Ehuru från och med femte klassen ekvationsmetoden inträder såsom hufvudmetod för lösning af sådana uppgifter, böra rent aritmetiska metoder icke försummas, då sådana äro lämpliga.

I den egentliga algebran, hvars satser införas såsom formulering af lagar, hvilka lärjungarna länge använt, genomgås en kortfattad kurs, hvars omfattning bör bestämmas af realskolans behof, särskildt med hänsyn till de planimetriska tillämpningarna. Kursen bör därför upptaga multiplikation och upplösning i faktorer af enkla polynom, i sammanhang härmed begreppet dignitet, samt räkning med algebraiska bråk af enkelt slag. Däremot uteslutas division af polynom med polynom samt upplösning i faktorer af komplicerade uttryck och bråkräkning med sådana.

I fall tiden medgifver, må i femte klassen införas begreppen irrationellt tal och kvadratrot. Negativa tal införas i samband med ekvationslösningen.

Klass 6. De uppgifter af aritmetiskt innehåll, som gifvas i denna klass, böra hufvudsakligen hämtas från området för affärlifvet. Med sådana begrepp som växel, obligation o. s. v. göras lärjungarna bekanta. I den mån det befinnes lämpligt, gifvas äfven exempel på ett kapitals tillväxt genom ränta på ränta, hvarvid lärjungarna få tillfälle att använda räntetabeller.

Ekvationsläran utsträcker i sjätte klassen till lösningen af ekvationssystem af första graden. Man bör härvid inskränka sig till system med enkel sifferräkning och hufvudsakligen med två obekanta. Hit hörande problem begränsas till sådana, som äro lätta samt äga annat värde än blott formellt.

I sjätte klassen, eventuellt redan i den femte, bör, i samband med de planimetriska räkningarna, införas begreppet irrationellt tal, och särskildt böra lärjungarna vinna förtrogenhet med begreppet kvadratrot. Utan en sådan förtrogenhet blir begränsningen af det område af planimetrien, inom hvilket undervisningen kan röra sig, alltför snäf. Det torde emellertid icke vara lämpligt att genomgå den vanliga metoden för utdragning af kvadratrötter. Däremot böra lärjungarna själfva på grafisk väg, helst genom konstruktionen af ett diagram¹, få bestämma approximativa värden på kvadratrötter ur en följd af siffertal och på grund häraf upprätta ett stycke af en kvadratrot-tabell. Vid den fortsatta undervisningen användes en tryckt sådan tabell, liksom äfven en tabell öfver hela tals kvadrater.

Bevisen för räknelagarnas giltighet för irrationella tal medtagas ej vid undervisningen. Öfver hufvud är hela den s. k. proportionsläran såsom särskildt moment öfverflödig. Begreppet förhållande

¹ Se noten sid. 49; möjligen äfven med användning af pytagoreiska teoremet.

införes lämpligen redan i tredje klassen t. ex. i samband med de praktiska öfningarna; det fåtal satser rörande s. k. analogier, som äro behöfliga, genomgås i samband med algebraiska bråk.

7. Undervisningen i bokföring, som bör meddelas af läraren i matematik, har till ändamål att gifva realskolans afgående lärjungar det mått af insikt rörande bokföring och därmed sammanhängande affärsförhållanden, som är behöfligt för hvar och en såsom medborgare. Kursen kan lämpligen omfatta bokföringens grundbegrepp och de viktigaste räkenskapsuttryckens betydelse, därjämte förändret af vanliga konton, framför allt kassakonto öfver inkomster och utgifter samt balanskonto öfver tillgångar och skulder, vidare memorialanteckningar öfver kreditaffärer samt slutligen uppsättandet af kvittenser och räkningar, affattandet af reverser och växlar o. s. v. En kurs i bokföring af detta enkla slag, som likväl tillfredsställer lagens fordringar på handelsböckers förande, bör kunna medbinnas på 15 à 20 timmar fördelade på längre eller kortare tid af terminen. Där förhållandena så medgifva, må en utförligare kurs i s. k. dubbelt bokhålleri genomgås.

Geometri.

1. Den egentliga geometriundervisningen, som tager sin början i fjärde klassen, förberedes genom de för tredje klassen föreskrifna praktiska öfningarna. Genom dessa öfningar, planmässigt anordnade, kunna lärjungarna vinna förtrogenhet med de geometriska fundamentalbegreppen (såsom räta linjen och planet, olika slag af vinklar, trianglar och parallelogrammer, cirkelar, cirkelsektorer), icke genom definitioner, utan genom eget arbete med dessa begrepp. Då man sedan, i fjärde klassen, öfvergår till den egentliga

geometrien, blifva definitionerna lättare fattbara och kunna i flera fall, t. ex. i fråga om vinkelbegreppet, alldeles utgå. På grund af den genom de förberedande öfningarna vunna erfarenhetskunskapen kunna vidare de s. k. axiomen, hvilka på nybörjarstadiet ingenting annat böra vara än formuleringar af vissa satser, som kunna anses genom åskådningen omedelbart gifna, ökas till antalet. Härigenom vinner den följande bevisföringen i enkelhet och kan inskränkas till sådana satser, i fråga om hvilka lärjungan kan anses känna behof af bevis.

De öfvannämnda öfningarna kunna lämpligen omfatta mätningar samt enkla konstruktioner af den art, att lärjungarna omedelbart utan bevis inse deras riktighet. De böra utföras med noggrannhet, i regeln efter uppgifna mått, och med användning af graderad linjal, passare, vinkelhake, meterstock, mätkedja och gradskifva.

I sammanhang med uppmätning t. ex. af klassrummet eller skolgården och kartläggning däraf i gifven skala kunna lärjungarna få en föreställning om storheters proportionalitet samt likformighet.

Äfven om de enklaste rymdgeometriskiska figurerna, särskildt dem som lärjungarna känna från det dagliga lifvet, såsom prismat, cylindern, pyramiden, konen och sfären, böra lärjungarna i tredje klassen erhålla en genom åskådning och mätning vunnen kunskap.

2. Från de genom definitioner och axiom gifna förutsättningarna bör bevisföringen vara sträng, dock med den inskränkning, som motsvarar det ofvan sagda rörande räknelagarna för irrationella tal. Till en början bör hufvudvikten läggas på konstruktionsuppgifterna såsom de mest konkreta och för lärjungarna mest lättfattliga. Bevisen tagas ganska länge enligt rent geometrisk metod.

Men sedan sträckors mätetal blifvit införda såsom mått på sträckorna, bör bevisföringen ske geometriskt eller algebraiskt, allteftersom den ena eller andra metoden är enklare.

Intresset för undervisningen i geometri, liksom det reella och formella utbytet däraf, ökas i väsentlig mån genom att lärjungarna redan på ett ganska tidigt stadium erhålla tillfälle att pröfva egna krafter på lösningen af lätta problem. Dessa öfningar äro, rätt bedrifna, ett värdefullt medel att hos lärjungar med sinne därför väcka hågen för själfverksamhet. Öfningarna i geometrisk problemlösning böra emellertid vara medel, ej mål. En genom innötning uppdrifven färdighet är af ringa värde.

3. Förutom de öfningar af propedeutisk art, som förut omtalats, äro praktiska öfningar, bedrifna samtidigt med studiet af den egentliga geometrien i fjärde och följande klasser, af stor betydelse för detta studium. De kunna lämpligen omfatta noggrant utförda plangeometrisk konstruktioner af den art, som förut behandlats vid undervisningen i geometri, konstruktion på rutadt papper af lämpliga diagram,¹ fältmättningsöfningar af enklaste slag, ritningar i projektion och parallellperspektiv. Enär dessa öfningar tillika främja lärjungarnas utbildning i teckning, kunna de till största delen förläggas till linearritningen. Rörande den närmare planläggningen af öfningarna böra lä-

¹ Som exempel må nämnas ett eller annat diagram rörande någon statistisk fråga, såsom folkmängdens tillväxt under en viss period i åtskilliga länder; någon kurva bestämd genom sin geometrisk definition (ex. ellipsen, hyperbeln) eller genom sin ekvation (ex.

de räta linjerna $y = 2x$; $y = 3x - 2$; hyperbeln $y = \frac{1}{x}$; parabeln $y = \sqrt{x}$ eller $x = y^2$, hvaraf lärjungarna sedan kunna begagna sig för att upprätta en tabell öfver siffertals kvadratrötter); diagram öfver kapitalets tillväxt med tiden vid enkel och sammansatt ränteräkning.

rarna i matematik och teckning samråda på gemensam konferens.

4. Med afseende på de särskilda klassernas kurser må gifvas följande anvisningar:

Klass 4. Då enligt kursfördelningen läran om cirkeln bör genomgås före satserna om trianglars och parallelogrammers ytor, innebär detta för de läroverk, där Euklides användes, att läsningen af första boken avslutas med sats 34, hvarefter omedelbart tagas de första satserna i tredje boken.

Klass 5. Äfven i fråga om denna klass äro för läroverk, som i öfrigt följa Euklides' lärogång, vissa afvikelser från denna lämpliga. Andra boken förbigås helt och hållet. Vill man emellertid upptaga satserna 12 och 13, bevisas de enligt den algebraiska metoden, sedan denna blifvit införd. Satsen om »gyllene snittet» samt i samband därmed Euklides IV, 10 böra uppskjutas, till dess lärjungarna blifvit förtrogna med andragsradsekvationen. Af reguljära in- och omskrifna månghörningar medtagas i realskolan endast, på kapitlet om cirkeln, fyrhörningens och sexhörningens grupper. Satserna III, 35—37 uppskjutas till gymnasiet och tagas i sammanhang med likformighetsläran.

I samband med satserna om rätliniga figurers ytor införas i undervisningen sträckors mätetal. Därefter böra algebra och geometri ställas i nära förbindelse med hvarandra, i det geometriska satser, när det är lämpligt, bevisas med algebrans tillhjälp, hvarjämte geometrien tillämpas på enkla planimetriska beräkningsuppgifter.

Klass 6. I sjätte klassen bör genomgås så mycket af läran om likformighet, som är behöfligt för lösning af uppgifter rörande likformig afbildning.

Bland de planimetriska uppgifter, som gifvas i denna klass, böra förekomma enkla och typiska så-

dana rörande plana skärningar af rymdgeometriskas figurer, så valda att de innebära en uppöfning af lärjungarnas förmåga att fatta rumsförhållanden.¹ Till den utsträckning, som hvarje lärare äger bestämma med hänsyn till klassens mogenhet och det mått af tid, som däråt kan ägnas, må också genomgå en kurs i rymdgeometriens första element, likaledes afsedd till uppöfning af nämnda förmåga.

I den mån det kan befinnas önskligt för undervisningen i linearritning samt möjligt med hänsyn till tiden, må delar af sjätte klassens kurs genomgåas redan i femte klassen.

Naturlära.

Mål.

Undervisningen i naturlära i realskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna en på egen åskådning grundad, väsentligen genom induktivt förfarande vunnen, efter deras utveckling afpassad kunskap om naturen och dess företeelser samt om naturlagarna och deras tillämpning på det praktiska lifvet.

Kursfördelning.

Klass 1. Det allmännaste af läran om människokroppen; undersökning af några få lefvande växter; exkursioner.

Klass 2. Typer för och kortfattad öfversikt af däggdjuren; fortsatt undersökning af lefvande växter; undervisning om växters insamling och preparering; exkursioner.

Klass 3. Typer för och kortfattad öfversikt af fåglar, kräldjur, groddjur och fiskar; kortfattad öfversikt

¹ T. ex. uppgifter rörande diagonalerna i rätvinkliga parallelepipeder, höjder i reguljära pyramider, parallellcirkel på jordytan o. s. v.

af de högre växternas yttre organ i samband med fortsatt undersökning af lefvande växter; någon öfning i växtbestämning efter flora; exkursioner; växtinsamling.

Klass 4. Biologi (1 timme): typer för och kortfattad öfversikt af de ryggradslösa djuren; fortsatt växtundersökning och växtbestämning; exkursioner; växtinsamling.

Fysik (2 timmar): de viktigaste fysiska egenskaperna hos kroppar i olika aggregationsformer; enkla maskiner för mekanisk kraftöfverföring; det allmännaste om värmet.

Klass 5. Biologi (2 timmar): kortfattad repetition af djurriket; öfversikt af några viktigare fanerogama växtfamiljer jämte de förnämsta in- och utländska kulturväxterna; typer för kryptogamernas hufvudgrupper; exkursioner; växtinsamling.

Fysik (1 timme): de enklaste magnetiska och elektriska fenomenen.

Kemi (2 timmar): de viktigaste företeelserna tillhörande den oorganiska kemien; det allmännaste af geologien.

Klass 6. Biologi (2 timmar): läran om människokroppen och i sammanhang därmed det allmännaste af hälsoläran, däri inbegripet de rusgifvande ämnenas samt tobakens natur och verkningar; hufvuddragen af läran om växternas lefnadsförhållanden, lifsföreteelser och inre byggnad.

Fysik (2 timmar): någon utvidgning af kurserna i mekanik och värmelära; de enklaste ljus- och ljudfenomenen; det allmännaste om solsystemet och himlakropparna i öfrigt.

Kemi (1 timme): några af den organiska kemiens viktigaste ämnesgrupper; torrdestillation och förbränning; några viktiga kapitel af tillämpad kemi.

Metodiska anvisningar.

Allmänna anvisningar.

Undervisningen i naturlära bör bibringa lärjungarna en kunskap, som har fast grund i erfarenheten. Den skall därför i möjligaste måtto utgå från iakttagelser af naturföremål (i nödfall bilder) och naturföreteelser eller experiment. Endast sålunda kunna lärjungarna förvärfva de åskådningar, som böra utgöra kunskapsmaterialet. För att detta må erhålla önskelig klarhet och fasthet, måste stor vikt läggas på undersökningens noggrannhet samt experimentets ändamålsenliga anordning. Stor omsorg bör äfven ägnas analysen af det iakttagna, så att kunskapsmaterialet på ett för lärjungens utveckling fruktbringande sätt af honom tillägnas.

Såsom ett oundgängligt villkor för framgången af en undervisning i naturlära, grundad på iakttagelser och experiment, erfordras, att läroverket förfogar öfver för denna undervisning särskildt afsedda och lämpligt inredda lokaler samt tillfredsställande samlingar af naturföremål, apparater, kemikalier och utensilier.

De delar af ämnet, som vid undervisningen skola genomgås, böra icke bestämmas med tanke på någon systematisk fullständighet. Endast sådana delar böra medtagas, hvilka, på samma gång de motsvara lärjungarnas ståndpunkt, äga verkligt värde, vare sig på grund af sin betydelse i naturen eller för det praktiska lifvet eller emedan de äro i särskild grad ägnade att främja lärjungarnas allmänna utveckling och väcka deras intresse för naturen. Läraren bör noga undvika att belasta lärjungarna med onödig minneskunskap.

Ifall samma lärare undervisar en klass i olika grenar af naturläran, må, när för vinnande af koncentration så befinnes lämpligt, för undervisningen i en särskild ämnesgren under en del af läsåret användas ett större antal veckotimmar än det i kursplanen angifna. Därvid bör emellertid iakttagas, att för läsåret i dess helhet hvarje ämnesgren erhåller ett timantal, som motsvarar den i kursplanen föreskrifna tidsfördelningen.

Enär behållningen af ett arbete ökas, i den mån arbetet utföres själfständigt, är det vid undervisningen i naturvetenskapliga ämnen önskligt, att lärjungarna få tillfälle att själfva anställa lämpliga försök. Till en viss grad kan detta ske därigenom, att läraren vid de försök, som utföras inför klassen under vanliga lektioner, i största möjliga utsträckning begagnar lärjungarnas hjälp.

I de fall, då läroverket förfogar öfver tillfredsställande lokaler och nödiga förutsättningar för öfrigt finnas, må undervisningen till större eller mindre del anordnas såsom laborationsöfningar. Det är att förvänta, att den minskning af kursernas omfång, som i regeln häraf torde blifva följden, skall mer än fullständigt uppvägas af kvaliteten af det genom undervisningen uppnådda arbetsresultatet, hvilket i detta fall i realskolexamen lämpligast pröfvas genom granskning af de vid öfningarna förda anteckningarna.

Biologi.

1. Då undervisningen afser att bibringa lärjungarna kunskap om och väcka deras intresse för växter och djur såsom lefvande, bör sambandet mellan organismernas byggnad och lefnadssätt samt de olika organens funktioner i möjligaste mätto uppmärksammas.

2. Användningen af materiel, naturföremål, afbildningar m. m. bör vara en hufvudsak vid de biologiska undervisningstimmarna. Äfven vid repetitioner bör i regeln den till lektionens uppgift hörande materiel, som skolans samling innehåller, vara tillgänglig i lärorummet och användas.

3. Den biologiska undervisningen bör i stor utsträckning stödjas af teckningar, utförda på svarta taflan såväl af läraren som af lärjungarna. Synnerligen fördelaktigt är äfven, att lärjungarna uppmanas att på egen hand, i eller utom skolan, teckna naturföremål eller delar af sådana samt verkställa och anteckna iakttagelser.

4. Måttfull begränsning bör städse iakttagas i afseende på systematisering och indelningar äfvensom beträffande krafven på inlärande af minnessaker. Den kunskap i ämnets terminologi, som lärjungarna måste äga, bör inskränkas till ett minimum och fast inläras genom undersökning af rikhaltigt konkret material och därpå följande sammanfattning. Utanläsning af växt- eller djurdiagnoser bör icke ifrågakomma. Hemläxor efter lärobok få sålunda en underordnad plats vid den biologiska undervisningen. I stället för läxa i läroboken kunna lärjungarna stundom erhålla till hemuppgift att utföra en ritning eller att verkställa och anteckna vissa iakttagelser.

5. Lärjungarnas växtinsamling är icke mål utan ett medel att bringa dem i beröring med naturen och låta dem vinna säker kännedom om allmännare växter, hvarjämte den, rätt skött, i sin mån kan bidra till utveckling af deras praktiska anlag. Kännedomen om växterna blir rikare, i den mån lärjungarna af läraren handledas i att insamla växterna i så fullständiga exemplar som möjligt, i olika utvecklingsstadier, i vissa fall med särskildt märkliga organ i genomskärning, under iakttagande af

växtplatsens beskaffenhet o. s. v. Lärjungarna må erhålla fritt val i fråga om de insamlade arterna, men böra uppmanas att bland dem söka erhålla vanliga träd och buskar och de viktigaste af hos oss odlade växter. Lämpligt är, att de under lektionerna genomgångna växtarterna införlifvas med lärjungarnas samlingar. S. k. växtförteckningar till ledning vid växtinsamlingen, hvilka hittills vid vissa läroverk användts, böra icke förekomma. Lärjungarna böra sålunda efter genomgåendet af femte klassen, hafva förvärfvat en på egen insamling grundad kännedom om åtminstone ett hundratal af sin trakts vanligare och viktigare växtformer.

6. För att bringa lärjungarna i direkt beröring med naturen samt gifva dem tillfälle att under lärarens ledning göra iakttagelser och insamla naturalter böra exkursioner anordnas, för hvarje klass minst en gång på våren och helst äfven någon gång på hösten, och bör för desammas anställande nödig tid beredas. Beträffande klasserna 1 och 2 kunna exkursionerna inskränkas till besök i skolträdgården, om sådan finnes. Vid lämpliga tillfällen bör betydelsen af skydd för vårt lands natur och naturföremål framhållas.

7. Vid hvarje läroverk bör såvidt möjligt anordnas en skolträdgård, i hvilken såväl typer för viktigare naturliga växtfamiljer som valda kulturväxter kunna odlas och i hvilken en del försök kunna företagas. Åtminstone böra ett par land anordnas för odling af växter till användning (särskildt på hösten) vid växtundersökningarna. För öfrigt väljas till odling i skolträdgården sådana växter, som genom lefnadssätt och organisation äro särskildt, märkliga. Det är önskvärdt, att trädgården ligger så nära läroverket som möjligt. Där så lämpligen kan ske, böra lärjungarna få mindre land att själfva odla och vårda.

8. Därest laborationsöfningar i klass 6 förekomma, kunna lärjungarna därvid sysselsättas med enkla dissektioner och fysiologiska försök. Som exempel på lämpliga föremål att dissekera må nämnas dels ett mindre däggdjur i dess helhet, dels hjärta, njurar o. s. v. af något större djur. Bland de fysiologiska försöken kunna åtskilliga, som belysa människokroppens verksamhet, utföras, såsom bestämning af utandningsluftens volym och sammansättning, försök angående pepsinets inverkan på ägghviteämnen m. m. Af naturliga skäl kunna ännu flera försök utföras med växter. I sistnämnda fall ansluta sig försöken lämpligast till de för undervisning i klass 6 nedan gifna exemplen.

9. Lärarna i de biologiska ämnena böra uppgöra plan för anskaffande af undervisningsmateriel samt vinnlägga sig därom, att skolans samling må blifva i möjligaste mån ändamålsenlig och riklig.

I fråga om läroverkets samling af *zoologisk materiel* må framhållas vikten af att i vissa fall små djur eller mindre delar af djur, t. ex. skallar och tänder, förekomma i tillräckligt många exemplar, detta i synnerhet beträffande djur, hvilka vid undervisningen behandlas som typer. I sådana fall bör exemplarens antal vara så stort, att åtminstone ett exemplar kan utdelas åt hvarje grupp af tre lärjungar. Den zoologiska samlingen bör också innehålla anatomiska och utvecklingshistoriska preparat (t. ex. genomskärning af öga, grodhjärta, grodans och biets utvecklingsstadier) i sprit, formalin eller på annat sätt konserverade.

Vid den zoologiska undervisningen användas lämpligen dissektioner (t. ex. af kanin, dufva, abborre, kräfta, mussla). Vid genomgåendet af människokroppen kunna t. ex. hjärta, öga, hjärna, lunga af calf eller annat djur förevisas och dissekeras. I många fall

kunna och böra till undervisningstimmarna anskaffas smärre lefvande djur, (t. ex. vattenödda, blodigel, daggmask, snäckor). Lämpligt är att använda akvarier i skolrummet; endast helt anspråklösa sådana behövas för att låta lärjungarna t. ex. följa grod-larvers utveckling. En del mindre djur, t. ex. sländ-larver och mygglarver, kunna på detta sätt hållas tillgängliga, äfvensom en del infusionsdjur och andra mikroskopiska organismer.

Af *botanisk materiel* bör skolans samling, jämte goda väggtaflor och andra afbildningar af svenska växter och utländska kulturväxter, innehålla i sprit, formalin eller på annat sätt konserverade växter och växtdelar, som dels kunna användas vid repetition af förut på lefvande materiel gjorda iakttagelser, dels åskådliggöra sådana växter och växtdelar, som under terminerna ej kunna erhållas.

Vissa utländska kulturväxter (t. ex. kaffe, palmer, majs) och andra växter kunna finnas odlade i kruka, i synnerhet om man genom in- eller utbyggnad vid något fönster anordnar ett terrarium.

För den botaniska undervisningen höst och vår kräver anskaffandet och valet af lefvande växter till undersökningsmateriel särskild omsorg af läraren, hvilken, då lärjungar användas som växttagare, åt dem bör gifva nödiga anvisningar.

För den biologiska undervisningen är synnerligen önskligt, att skolan äger ett eller helst flera mikroskop.

10. Beträffande undervisningen i de särskilda klasserna meddelas följande anvisningar:

Zoologi. Vid läsningen af människokroppen i klass 1 är hufvudsaken, att lärjungarna erhålla en klar föreställning om de olika organens utseende och inbördes läge. Läraren bör undvika att ingå på sådana områden, som på grund af bristande mognad och förkunskaper hos lärjungarna på detta ålders-

stadium icke kunna förstås (t. ex. matsmältningens kemi, det mesta af nervsystemets och sinnesorganens byggnad). Dissektionsmateriel af djur bör om möjligt användas före afbildningar af människokroppen.

I klasserna 2 och 3 lägges hufvudvikten på djurens yttre byggnad och lefnadssätt, såsom här mest ägnade att intressera lärjungarna. Ryggradsdjurens anatomi bör icke uteslutas; den utförligare och sammanhängande behandlingen för alla ryggradsdjurens klasser uppskjutes dock lämpligen till klass 5, där den utgör repetitionens hufvudsakliga innehåll.

I klass 4 måste vid läsningen af de ryggradslösa djuren alla de nämnda synpunkterna beaktas. Djurens utveckling (t. ex. groddjurens och insekternas) bör såväl i denna som i öfriga klasser uppmärksammas.

I klass 6 skall människokroppens fysiologi vederbörligen beaktas. Hälsoläran bör såvidt möjligt läsas i anslutning till de särskilda organens fysiologi; så genomgås födoämnen och födans ändamålsenliga sammansättning lämpligen i anslutning till matsmältningsprocessen, bostäders ventilation i sammanhang med lungornas fysiologi, bad i sammanhang med hudens verksamhet. Äfven böra lärjungarna erhålla någon kunskap om bakteriernas betydelse och verkningar samt om de samhällshygieniska medlen till svårare bakteriesjukdomars bekämpande.

Vid behandlingen af alkoholhaltiga drycker inverkan på människokroppen skall framställningen stödja sig på väl bestyrkta fakta. Följande synpunkter för ämnets behandling kunna exempelvis omnämnas: alkoholen som näringsämne; alkoholens inflytande på kroppstemperaturen och våra subjektiva värmeförnimmelser; alkoholens inflytande på hjärnans verksamhet och arbetsförmågan; alkoholismens inverkan på de olika organen och deras funktioner; alkoholförbrukningens sammanhang med dödlighet, brott och olycks-

fall; alkoholmissbrukets följder i ekonomiskt afseende, äfvensom dess följder i fysiskt och intellektuellt afseende för kommande släktled.

Äfvenså genomgås tobakens inverkan på nervsystemet, hjärtat och andra organ.

Botanik. Den botaniska undervisningen i klasserna 1—3 afser i främsta rummet beskrifning af växten och dess olika yttre organ. Redan i klass 1 böra lärjungarna, helst genom egna odlingar, få följa utvecklingen af någon enårig växt (ex. *Phaseolus nanus*) från frö till frö, där sådant af omständigheterna möjliggöres. Vid växtundersökningen, som i klass 1 äger rum endast på våren, bör hvarje lärjunge erhålla sitt undersökningsexemplar. Växtbestämning efter flora bör alltid föregås af behöflig analys af den ifrågavarande växten.

Undervisningen i klasserna 4—5 äsyftar att bibringa kunskap om de naturligaste växtgrupperna och växtrikets i naturen eller för människan viktigaste former. I klass 4 väljas därför till undersökning företrädesvis representanter af viktigare familjer. I klass 5 bör öfversikten inskränkas till ett mindretal fanerogama familjer, exempelvis *Compositæ*, *Verticillatæ*, *Bicornes*, *Ranunculaceæ*, *Siliquosæ*, *Rosaceæ*, *Leguminosæ*, *Umbellatæ*, *Amentaceæ*, *Orchideæ*, *Liliaceæ*, *Gramina*, *Palmae*, *Coniferæ*, och till dessa familjers sammanfattning till grupperna en- och tvåhjärtbladiga samt göm- och nakenfröiga. Då det ej är lämpligt att i realskolan närmare ingå på celläran, bör i allmänhet af kryptogamernas organisation endast det för blotta ögat synliga genomgås; därvid kan man dock, t. ex. genom att låta sporer af ormbunkar och mögelsvampar gro, visa, att sporerne äro förökningsorgan.

Vid genomgåendet i klass 6 af växternas lefnadsförhållanden uppmärksammas dels organens yttre

byggnad i förhållande till en viss funktion (t. ex. vid fröspridningen), dels de mest iögonfallande växtsamhällena. Därvid bör särskild uppmärksamhet ägnas åt våra skogar, deras utbredning och betydelse.

Växternas lifsföreteelser böra belysas genom af läraren eller helst af lärjungarna utförda experiment. Såsom exempel kunna nämnas: försök öfver kolsyre-assimilationen (i samband därmed om stenkolens uppkomst), andningen och jäsningen, uppdragandet af plantor i näringslösning (i samband därmed principerna för jordens gödning), fortplantning genom groddknoppar, sticklingar och frön.

Af läran om växtens inre byggnad torde utöfver förevisandet af celler endast mycket litet kunna förekomma. Det genomgångna bör ansluta sig till fysiologiska experiment, t. ex. förevisningen af bladens klyföppningar under mikroskopet till experiment öfver bladets genomtränglighet för luft, vedens byggnad, om den genomgås, till experiment öfver vedens förmåga att leda vatten.

Fysik och astronomi.

1. Vid undervisningen i fysik bör experimentet jämte dess analys vara hufvudsak. Experimentet bör utföras med noggrannhet, dock utan fordran på högre grad af precision. De teoretiska förklaringar, som äro behöfliga för att lärjungarna skola förstå sammanhanget mellan fenomenen, böra till en början vara af enklaste slag.

2. Följande mera utförda kursfördelning må anföras till hufvudsaklig ledning:

Klass 4. Bestämningar af absolut och specifik vikt. Försök med fasta kroppar, såsom rörande tyngdpunkten, olika slag af jämvikt; häfstången, blocket (eventuellt lutande planet). Försök rörande vätsketryck; Arkimedes' princip; (några enkla kapil-

lärfenomen). Försök rörande atmosfärens och instängda gasers tryck; hufverten; pumpar af olika slag. Kroppars utvidgning genom värme; termometern; smältning och stelning; ångbildning och kondensation; (ledning och strålning); ångmaskinen.

Klass 5. Attraktions- och repulsionsfenomen mellan magnetpoler; kompassen. Enkla elektrostatiska försök; elektriska gnistan; åskan; den galvaniska strömmen och dess viktigaste verkningar; induktionsströmmen: dynamomaskinen, telefonen.

Klass 6. (Försök rörande fallrörelsen, centralrörelsen, pendelrörelsen, friktionen.) Satsen om kraftparallelogrammen och, såsom tillämpning däraf, teorien för lutande planet; begreppet mekaniskt arbete; mekanikens »gyllene regel». Satsen om arbetets och värmets ekvivalens; energibegreppet. Något om bostädernas uppvärmning och ventilation. Synoptiska kartor och, i sammanhang härmed, något om vindarna samt om väderleksförutsägelser. Ljusets reflexion från en plan spegel; ljusets brytning (kvalitativ lag); linser; något om spektra; (mätning af ljusstyrka). Enkla försök rörande ljudet, i den mån tiden medgifver.

3. En mindre del af den åt fysiken i sjätte klassen anslagna tiden bör ägnas åt en kortfattad kurs i astronomi. För denna kan exempelvis uppställas följande läroplan: de allmännaste företeelserna på himlahalvvet sådana de visa sig för en iakttagare på jorden (de viktigaste stjärngrupperna; himlahalvvet's skenbara dagliga rörelse; solens, månens och planeternas skenbara rörelser); bestämning af tid och ort; den heliocentriska uppfattningen af solsystemet; i sammanhang härmed fenomen, som bero af jordens vridning kring sin axel; förmörkelser; himlakropparnas naturbeskaffenhet.

Vid undervisningen i astronomi bör det grundläggande vara den direkta iakttagelsen af företeel-

serna på himlahalvvet. Först sedan genom sådana iakttagelser, planmässigt utförda vid lämpliga tillfällen dels af lärare och lärjungar gemensamt, dels af de senare hvar för sig, under användning tillika af lämplig åskådningsmateriel, såsom stjärnkartor och glober, ett tillräckligt mått af erfarenhetskunskap blifvit förvärfvadt, är det lämpligt att öfvergå till företeelsernas förklaring från heliocentrisk synpunkt.

4. I händelse tid kan afses i femte klassen för behöflig preparation, kan till uppgift för frivilligt feriearbete lämpligen väljas vissa iakttagelser på himlahalvvet, utförda direkt eller med enkla (hemmagjorda) instrument (t. ex. bestämning af nordsydlinjen för den plats, där lärjungen vistas; en serie bestämningar af solens middagshöjd; iakttagelser rörande solens dagliga gång vid midsommartid och vid en annan tidpunkt: orientering på stjärnhimmeln med tillhjälp af stjärnkarta). Det är uppenbart, att utförandet af ett sådant feriearbete skall i hög grad öka värdet af det följande studiet af astronomien.

Kemi och geologi.

1. Det centrala vid undervisningen i kemi bör vara experimentet med dess analys. Teoretiska förklaringar böra icke uteslutas, men för mer abstrakta kemiska lagar äro lärjungarna i realskolan ännu icke mogna.

Vid planläggning af kursen i kemi bör man söka vinna, att den, på samma gång den uppfyller sin hufvuduppgift, som är att gifva lärjungarna elementära kunskaper i detta ämne, blir grundläggande för det följande studiet af biologien (växternas och djurens andnings- och näringsprocesser, hälsoläran o. s. v.) samt för geologien och fysiken (galvanismen). På grund häraf bör kursen närmare bestämmas på gemensam konferens af vederbörande lärare.

Såsom exempel på kapitel af den tillämpade kemien, hvilka lämpligen kunna genomgås i sjätte klassen, må nämnas en kort framställning om åkerjorden och dess gödning samt om tillverkningen af tackjärn, smidesjärn och stål.

Redan tidigt böra lärjungarna, genom ett och annat lämpligt experiment samt enkla räkneexempel, göras förtrogna därmed, att de kemiska föreningarna alltid innehålla beståndsdelarna i bestämda viktproportioner. I samband härmed må af lärare, som finner detta lämpligt, kemiska formler införas för de allmännaste af de föreningar och reaktioner, som förekomma vid undervisningen, hvarvid lärjungarna torde kunna erhålla någon föreställning om atombegreppet. Man får emellertid icke göra formelskrifningen till något mer än ett underordnad moment af undervisningen. Hufvudsaken måste vara förvärfvandet af den erfarenhetskunskap, för hvilken formler i vissa fall kunna användas såsom ett lämpligt uttryck.

Terminologien bör vara den, som användes i den nyare kemien.

2. Då den för femte klassen upptagna kursen i geologi, åt hvilken bör ägnas högst omkring 8 veckor, förutsätter kemiska förkunskaper, bör den förläggas till senare delen af vårterminen. Kursen bör så planläggas, att den kommer den följande undervisningen i geografi till godo, och därför närmare fastställas i samråd med lärarna i detta ämne.

Såsom inledning till kursen böra genomgås sådana mineral och bergarter, som hafva stor betydelse, särskildt för Sverige. Lärjungarna böra med afseende på dessa lära känna deras enklaste karakterer samt det viktigaste rörande deras förekomst och användning.

Vid studiet af den egentliga geologien bör hufvudvikten läggas på frågan om jordytans ombildning genom de därvid verksamma krafterna (vittringsprocessen, vittringsresternas bortförande genom vatten och is, deras aflagring och därigenom uppkomna sediment och ytformer, vulkanismen). I hvad mån något bör medtagas af den historiska geologien, bestämmas af vederbörande ämneskonferens.

I största möjliga utsträckning bör åskådningsmateriel af olika slag användas, t. ex. förutom stuffer af vanliga mineral och bergarter, som böra finnas i ett stort antal exemplar, prof af jordarter, geologiska kartor och profiler, planscher, skioptikonbilder. Under exkursioner böra de geologiska fenomenen (tektoniska fenomen, verkningar af vittringen och erosionen, sedimentära bildningar o. s. v.) studeras ute i naturen.

3. Efter öfverenskommelse mellan vederbörande lärare på gemensam konferens kan kursen i geologi till större eller mindre del genomås af läraren i geografi under geografitimmarna (jämför sid. 40).

Välskrifning.

Mål.

Undervisningen i välskrifning har till uppgift att bibringå lärjungarna en vårdad och för det praktiska lifvet användbar handstil.

Kursfördelning.

- Klass 1.* Skrifning af medelstor stil.
Klass 2. Skrifning af medelstor stil och mindre stil.
Klass 3. Skrifning af mindre och större stil.

Metodiska anvisningar.

1. Välskrifningsundervisningen i realskolan bör meddela säkra och lättfattliga grunder för bokstäfvernas bildande samt grundlägga förvärfvandets af en lättläst och flytande handstil. Största uppmärksamheten ägnas åt handstilens förkofrande, hvarvid noggrann hänsyn tages till det alldagliga livets fordringar.

2. Den medelstora stilen bör vara 4—5 mm. Den mindre stilen, som i början skrives på dubbla linjer, bör snarast möjligt skrivas på enkla linjer och med hänsyn till tydligheten ej vara lägre än 2,5 mm.

3. Afskrifning efter föreskrifter enligt äldre kalligrafiska system bör alldeles uteslutas. Bokstafsformer med mer eller mindre starka tryckningar bära i regel icke inöfvas i de två första klasserna och i den tredje klassen i regel endast i förening med öfvandets af den större stilen, s. k. rubrikstil.

4. Så snart skriföfningarna i vanliga välskrifningshäften med företryckta bokstäfver, ord och rader kunna afslutas, tillåtes afskrifning af mindre stycken i obunden och bunden form, formulär m. m. efter tryckta böcker. Härvid fästes synnerlig vikt vid själfva anordningen af det skrifa, vid handstilens hållning och vid förmågan att hålla välskrifningsarbetet i ett ordentligt skick. Skriföfningarna bära till sitt innehåll vara lämpliga och i fråga om stafning och interpunktion korrekta.

5. Vid välskrifningsundervisningen bör tillses, att individuella anlag hos lärjungarna icke förkvävas genom en allt för långt drifven fordran på metodisk likformighet.

6. Till undvikande af enformighet bära skriföfningarna, särskildt i andra klassen, omväxla med

skrifgymnastiska öfningar, hvarigenom arm- och fingerrörelserna speciellt inläras. Allt emellan bör äfven taktskrifning öfvas. Mera försigkomna lärjungar i andra klassen få öfvergå till tredje klassens kurs.

7. Till vinnande af omväxling i arbetet kunna, i den mån en högre grad af färdighet förvärfvats, mera försigkomna lärjungar i klass 3 få öfva sig i andra skrifstilar. Därvid bör rundskrift på grund af sitt praktiska värde företrädesvis väljas.

8. För att förekomma öfveranstängning i handens muskler göres vid midten af hvarje undervisningstimme ett kort uppehåll, hvarunder ett fåtal lätta hand- och armrörelser företagas.

9. Det är för främjandet af lärjungarnas handstil af synnerlig vikt, att inom alla läroämnen, där skriftliga arbeten förekomma, dessa utföras med största möjliga ordning och omsorg.

Teckning.

Mål.

Teckningsundervisningen har till uppgift att, på ett sätt som kan främja en sund utveckling af lärjungarnas smak och skönhetssinne, bibringa dem öfning i att efter ett enkelt fristående föremål göra en perspektivisk teckning i kontur och en geometrisk ritning i gifven skala.

Kursfördelning.

Klass 1. Frihandsteckning: inledande öfningar; enkel konturteckning efter föremål ur den för lärjungarna närmast bekanta verkligheten; teckning ur minnet.

Klass 2. Frihandsteckning: konturteckning efter enkla husgerådssaker, verktyg och dylikt samt enklare växtblad; teckning ur minnet; lättare öfningar i färgläggning.

Klass 3. Frihandsteckning: konturteckning efter föremål ur dagliga lifvet samt ur växt- och djurvärlden; teckning ur minnet; lättare öfningar i färgläggning.

Klass 4. Frihandsteckning: konturteckning såsom i föregående klass; teckning af enkla mönster efter verkligheten; lättare öfningar i själfständig stilisering af enkla växtmotiv; teckning ur minnet; öfningar i färgläggning, äfven omfattande s. k. penselteckning.

Lineärritning: förberedande öfningar i ritinstrumentens användning; plana geometriska konstruktioner i anslutning till den geometriska kursen.

Klass 5. Frihandsteckning: de allmännaste grunderna för perspektivbildens uppkomst; perspektivisk konturteckning och skuggning efter ett fåtal typiska geometriska modeller samt efter enkla fristående föremål; perspektivteckning ur minnet; färgläggning.

Lineärritning: fortsatta öfningar i plana geometriska konstruktioner såsom i föregående klass, äfven omfattande kroklinjer; skalors uppritande och användning; de första grunderna af projektionsritning, tillämpade på enkla modeller i gifven skala.

Klass 6. Frihandsteckning: perspektivisk konturteckning och skuggning efter enkla fristående föremål; perspektivteckning ur minnet; färgläggning.

Lineärritning: några enklare uppgifter på likformig afbildning samt konstruktion af krok-

linjer i anslutning till den geometriska kursen; parallellperspektiv; krokiteckning samt uppmätning och uppritning i gifven skala af enkla fristående föremål jämte materialbeteckning.

Metodiska anvisningar.

Frihandsteckning.

1. Undervisningen i frihandsteckning i realskolan åsyftar att öfva lärjungarna i att snabbt och säkert uppfatta och återgifva verkliga föremåls form, proportioner och färg samt att väcka och odla deras skönhetsinne och fantasi. I detta syfte måste uppgifterna i regeln vara fullt konkreta och hämtas ur lärjungarnas egen omgifning och erfarenhetskrets. Olämpliga äro därför direkta öfningar efter så kallade väggtäflor. Dessa senare böra endast användas såsom material för åskådningsofningar och vid vissa uppgifter för teckning ur minnet. Teckningen bör alltså i regeln ske efter verkliga föremål, som till form, storlek och färg lämpa sig för uppgifterna i fråga.

2. De inledande öfningarna utgöras af fria hand- och armrörelser för rask uppteckning af linjer och hufvudformer. Dessa öfningar utföras helst å svarta taflan och böra omväxla med teckning efter enkla föremål, hvilkas form ansluter sig till nämnda öfningsformer. Utförandet kan äfven ske med grof blyerts, färgkritor eller kol på ritpapper af enklaste slag och utan att samma noggrannhet kräfvos som vid utförandet af de öfriga uppgifterna. Ehuru de inledande öfningarna äro närmast afsedda för klass 1, kunna de vid behof tillämpas äfven i klasserna 2 och 3. Lärjungar, som förut ej deltagit i en ordnad teckningsundervisning, kunna för någon tid få an-

vända häften med vissa hjälppunkter, dock att teckningen äfven i detta fall sker efter bestämda föremål.

3. Teckning ur minnet öfvas på alla skolstadier och utföres helst i särskilda häften eller skissböcker. Öfningarna böra vara omväxlande, såsom efter någon af läraren på svarta taflan tecknad figur, efter uppvisadt föremål eller efter fritt val af vissa antecknade uppgifter. De kunna ock bestå i återgifvande af förut utförda och korrigerade afbildningar.

4. För teckningsundervisningen kräeves en rikhaltig och för alla undervisningsstadier omsorgsfullt vald och ordnad samling modeller, bestående af husgeråd, verktyg, prydnadssaker, naturföremål, ornerade stoffer o. s. v. Till dessa hufvudsakligast för den individuella undervisningen afsedda modeller hör dessutom en del större modeller af olika svårighetsgrad för användning vid klassundervisning. Samlingen bör vårdas väl samt i sin helhet vara lätt tillgänglig.

5. Undervisningssättet bör vara strängt metodiskt i fråga om alla öfningar och i alla klasser. Enformighet undvikas genom växlande användning af industriella modeller och naturföremål. Bland de senare böra, när årstiden så tillåter, lefvande växtexemplar användas och därvid företrädesvis sådana väljas, som förut varit föremål för behandling vid undervisningen i botanik. Dock iakttages följande ordning: enkla blad- och blomformer, andra växt-delar, hela växter. Enär teckning direkt efter lefvande djur, särskildt de högre, i regel möter alltför stora svårigheter inom skollokalen, böra lärjungarna flitigt uppmanas att uppmärksamt iakttaga det lefvande lifvet ute, för att kunna återgifva det vid teckning ur minnet samt vid frivilliga studier i sina skissböcker.

6. I klasserna 1—4 böra föremålen i regel afbildas i profil. Uppfattningen häraf underlättas, om föremålet uppställs på ögonhöjd. Däremot böra växter återgifvas i sin naturliga fria form. Vid teckning efter uppstoppade fåglar och däggdjur m. m. kunna lämpligen i klasserna 3—4, för studium af karakteristiska zoologiska former, profiltbilder utföras efter olika arters hufvud- samt ben- och fotpartier.

7. Färgbehandlingen sker i regel med enkla lokaltoner i vattenfärg och börjar för mera försigkomna lärjungar i klass 1, men för flertalet först i klass 2. I klass 2 meddelas inledningsvis en kort redorelse för grundfärgerna och de allmännaste blandningsfärgerna. Den s. k. penselteckningen utföres dels efter natur- och industriföremål, dels ur minnet och alltid utan föregående uppteckning med penna. Stiliseringsöfningarna i klass 4 kunna i samskolorna anknytas till den kvinnliga slöjden.

8. Perspektivteckning bör i regeln icke förekomma tidigare än i klass 5. Den inledes inför hela klassen genom en kortare öfversikt af perspektivbildens uppkomst jämte förklaring af de viktigaste hufvudreglerna samt de vanligaste termerna. Vid öfningarnas tillämpning är undervisningen alltid individuell. Lämpliga modeller äro vid kursens början: kub, lådor, askar, böcker; cylinder, kärlformer m. m., samt sedermera: husgeråds- och prydnadsaker, industri- och naturföremål, partier i skorummet m. m. Afbildningen sker företrädesvis i naturlig storlek och i regeln i fritt perspektiv, hvarvid särskild omsorg ägnas den rätta användningen af siktning och syftning med pennan. Osynliga begränsningslinjer utgå vid renteckningen.

9. Färgläggningen vid perspektivöfningarna sker, såsom förut nämnts, med lätta lokaltoner i vattenfärg. Skuggningen (de första öfningarna blott med

lätt angifvande af själf- och slagskuggor) bör tillämpas omedelbart från början af den perspektiviska teckningen och utföras i ljusa toner med eubart blyerts eller vattenfärg eller ock med bådadera. I klass 6 tillkommer ett mera fullständigt utförande af skuggor, dagrar och färgbehandling. När årstiden så tillåter och lokala omständigheter det medgifva, böra perspektivöfningarna företagas i det fria eller för lärjungar i större städer vid museibesök, hvarvid skissbok bör användas.

Öfningar i pennteckning och laving böra på grund af sin praktiska användbarhet äfven förekomma. Uppgifter för dylika öfningar kunna lämpligen föreläggas mera försigkomna lärjungar i sjätte klassen.

10. När omständigheterna sådant medgifva, böra äfven sådana uppgifter förekomma, som ansluta sig till undervisningen i historia och geografi, exempelvis vid besök i museer och kulturhistoriska samlingar, äfvensom vid teckning ur minnet.

11. I samtliga klasser böra öfningarna, förutom i de fall, som förut blifvit nämnda, utföras på hvitt papper, helst i block eller i teckningsportfölj.

Linearritning.

1. Undervisningen i linearritning afser dels att stödja den första undervisningen i geometri, dels att väcka och utbilda rumsbegreppet samt att bibringa lärjungarna en för det praktiska lifvet värdefull förmåga att uppfatta och exakt framställa afbildningar efter vanliga enkla föremål.

2. Den plangeometriska kursen i linearritning anordnas i anslutning till undervisningen i geometri efter samråd med ämneskonferensen i matematik.

Hithörande öfningar böra först genomgå af läraren i geometri och därefter inpassas i tecknings-

undervisningen. Repetitioner för att kvarhålla i minnet det gifna och det sökta i de olika uppgifterna böra därvid äfven förekomma. Sådana repetitioner, åtföljda af ritning på svarta taflan, äga rum under form af klassundervisning.

Utöfver hvad kursfördelningen innehåller i fråga om de plana geometriska konstruktionerna i allmänhet kan, i anslutning till undervisningen i matematik, förekomma uppritning af diverse kroklinjer.

3. Mera försigkomna lärjungar kunna utom kursuppgifterna sysselsättas med ytterligare öfningar, hvartill plangeometrien kan ge anledning, samt, om tiden så medgifver, med utförandet af enkla ytmönster och dessas färgläggning.

4. Samtliga linearritningar utföras med tusch och färg i enlighet med gängse regler.

5. Då det är af synnerlig vikt, att lärjungarna klart förstå principerna för projektion, bör undervisningen härom meddelas i enklaste form och förtydligas med hjälp af lämpliga åskådningsmodeller, hvilka förevisas och förklaras inför klassen. På samma sätt kan ock undervisningen meddelas vid de första uppgifterna i ritning efter ett eller annat enkelt föremål. I alla andra fall bör däremot hvarje lärjunge erhålla sin bestämda modell.

I regel bör således allt, som kan hänföras till arten af allmän undervisning, försiggå klassvis, enär undervisningen därigenom kan fullständigare utföras samt en väl behöflig tidsvinst erhållas till den rent tekniska handledningen.

Hvarje projektionsritning efter andra modeller än de geometriska bör föregås af en helst på fri hand, raskt och redigt gjord kroki samt utföras med användning af skala och införda mått äfvensom, där tiden det medgifver, med materialbeteckning.

Läraren bör noga aktgifva på att projekteringsritning utföres efter verkliga föremål och icke genom osjälftändig afritning af plansch.

6. I den mån omständigheterna sådant medgifva, böra uppgifterna i projekteringsritning efter verkliga föremål sättas i förbindelse med undervisningen i trä- och metallslöjd.

7. De i sjätte klassens linearritningskurs omnämnda exemplen för likformig afbildning kunna lämpligen sammanföras på en ritning. Likaså böra uppgifterna i parallellperspektiv icke utgöra mera än en å två ritningar. I denna kurs böra samtliga tillämpningsöfningar utföras såsom i båda föregående klasser och alltid med materialbeteckning.

Allmänna anvisningar.

1. I de fall, då för utvecklingen af lärjungarnas individuella anlag en utvidgning af de olika öfningarna är önskvärd, bör denna ske inom ramen för de särskilda klassernas kurser.

2. Beträffande tidsfördelningen mellan frihandstecknings- och linearritningsöfningarna i klasserna 4, 5 och 6 bör något drygare del af öfningstiden tilldelas de förstnämnda.

3. I allmänhet böra de båda åt teckningsundervisningen anslagna veckotimmarna periodvis användas för successivt genomgående af de olika delarna af kursen.

4. Under de frivilliga teckningslektionerna böra lärjungarna i regeln sysselsättas med sådana öfningar, som antingen ligga inom området för deras obligatoriska klasskurser, eller stå i närmaste samband med dessa. Härvid bör dock i ännu högre grad än förut hänsyn tagas till lärjungarnas individuella anlag och förmåga. Mera försigkomna lärjungar kunna undantagsvis tillåtas öfvergå till sådana öfningar, som äro föreskrifna för en följande klass' kurs.

5. De färdiga arbetena aflämnas omedelbarligen åt läraren och förvaras af honom vid läroverket till läsårets slut. Till underlättande af förvaringen användes helst ett viket omslag för hvarje lärjunges ritningar. Det hela ordnas sedan i särskilda portföljer för hvarje klass.

Slöjd.

Mål.

Undervisningen i slöjd i realskolan afser att, på samma gång den bibringar lärjungarna förmåga att själfständigt förfärdiga enklare föremål af trä eller metall, hos dem utbilda praktiskt omdöme och allmän händighet.

Kursfördelning.

Klass 1, 2 och 3.

Träslöjd: öfningar att förfärdiga enklare föremål af trä utan sammansättningar eller med mycket lätta sådana, såsom spikning, skrufning eller plattning; kännedom om härtill behöfliga verktygs riktiga användning och vård.

Klass 4, 5 och 6.

Träslöjd: öfningar att förfärdiga enklare föremål af trä med något svårare sammansättningar, såsom sinkning, gradning, tappning och slitsning; lättare svarfning; snidning å härtill lämpliga af lärjungen själf utförda arbeten; kännedom om verktygens riktiga användning och vård; skärpning af verktyg.

Metallslöjd: öfningar att förfärdiga enklare föremål af metall (företrädesvis järn och stål) utan sammansättningar eller med lätta sådana; kännedom om verktygens riktiga användning och vård; skärpning af verktyg; af form-

öfningar hufvudsakligen mejsling, flining, borrar-
ning, svarfning och drifning, af sammansätt-
ningsöfningar nitning, skrufning, falsning och
lödning.

Metodiska anvisningar.

1. Vid slöjdundervisningen skola lärjungarna, i
regeln oberoende af klass, med hufvudsakligt afseende
på vunnen utveckling och färdighet sammanföras till
slöjdafdelningar af omkring femton lärjungar.

2. Undervisningen bör så anordnas, att hvar och
en af lärjungarna kan fortskrida i arbetet oberoende
af de öfriga. Stundom, såsom i fråga om verktygens
användning och vård, är dock lämpligt, att läraren
gemensamt undervisar hela slöjdafdelningen eller en
del af densamma.

3. Såsom ledning vid arbetet använda lärjun-
garna en serie progressivt ordnade modeller jämte
tillhörande arbetsritningar. Vid urvalet af modeller
må beaktas, att hvarje arbete bör

kunna af lärjungen själf utan hjälp fullständigt
utföras,

bereda lärjungen ny öfning utöfver den, som ge-
nom föregående arbeten vunnits,

äga i estetiskt hänseende tilltalande form samt
vara praktiskt användbart.

I sistnämnda afseende må ock framhållas bety-
delsen af, att sådana arbeten väljas, för hvilka lär-
jungarna själfva kunna finna användning i hemmet,
vid sina idrottsöfningar eller vid de fysikaliska och
kemiska laborationsöfningarna i skolan o. s. v. Önsk-
värdt är ock, att i modellserien upptages en del
enklare verktyg, hvilka lärjungarna sedermera kunna
använda vid slöjdarbete i hemmet.

Modellernas ordningsföljd i serien bestämmes ef-
ter de i dem ingående öfningarnas svårighet. Modeller

med likartade öfningar sammanföras lämpligen i mindre grupper.

Allt efter som lärjungarna vinna förmåga att rätt uppfatta arbetsritningarna, användas dessa företrädesvis såsom ledning vid arbetet, och modellerna komma mera sällan i bruk. Stundom må de mera försigkomna lärjungarna tillåtas utföra något i modellserien icke ingående arbete efter af dem själfva uppgjorda och af läraren godkända ritningar.

4. Undervisningen i slöjd bör, i den mån så befinnes lämpligt, sättas i förbindelse med undervisningen i teckning.

5. Läraren bör noga öfvervaka, att lärjungen på rätt sätt använder verktyg och redskap samt under arbetet ständigt iakttaga en god kroppshållning. Vid val af arbetssätt skall ock tillses, att sådana öfningar icke upptagas, hvilka kunna menligt inverka på lärjungarnas kroppsliga utveckling.

6. De färdiga arbetena böra omsorgsfullt granskas; afsevärda afvikelser från modell eller ritning i afseende på mått och form må ej tillåtas.

Kvinnligt handarbete.

Mål.

Undervisningen i kvinnligt handarbete i realskolan har till uppgift att på ett sätt, som är ägnadt att utveckla öga och hand samt väcka intresse för kroppsarbete, bibringa de kvinnliga lärjungarna vissa färdigheter, som för deras framtida verksamhet kunna vara af betydelse.

Kursfördelning.

Klass 1. Stickning med 2 stickor: öfningar för inlärande af uppläggning, rät- och avigstickning,

tillämpade på föremål. Sömnad: öfningar med för-, efter-, fäll- och kaststyng, tillämpade på föremål.

Klass 2. Stickning med 5 stickor. Sömnad: öfningar för inlärande af fällsöm med tillämpning på föremål.

Klass 3. Linnesöm i förening med mönsterritning och tillklippning; öfning i enklare märkning.

Klass 4. Öfningar i lappning på hvitt och kulört tyg; strumpstoppning; isyning af hakar, hyskor, band och knappar; öfning i knapphålssöm; fortsatta öfningar i märkning, tillämpad på föremål.

Klass 5. Öfningar såsom i föregående klass. Handarbeten i sömnad, knyppling o. d. företrädesvis efter provinsialla och nationella mönster.

Klass 6. Öfning i maskinsöm; måttagning, mönster-ritning, tillklippning och sömnad af en bomulls-klänning.

Metodiska anvisningar.

1. Undervisningen i handarbete bör göras i möjligaste grad åskådlig. Detta vinnes vid sömnad medelst syram och vid stickning medelst tjocka trästickor och kulörta snodder af ullgarn. Därjämte böra »Väggplanscher för kvinnlig slöjd» samt teckning på svarta taflan flitigt användas.

2. Vid undervisningen i kvinnligt handarbete bör särskild vikt läggas därpå, att lärjungarnas sinne för ordning, sparsamhet och skönhet väckes och utvecklas.

3. Öfningarna böra inträda och fortskrida med strängt hänsynstagande till den fortgående utvecklingen af lärjungarnas förmåga. Endast på så sätt kunna lärjungarna väl utföra det arbete, som af dem fordras.

4. Undervisningen i handarbete bör ock, då något nytt moment inträder, samtidigt taga hela afdelingens uppmärksamhet i anspråk, emedan i motsatt fall den tid, lärarinnan kan ägna åt hvarje lärjunge, blir otillräcklig för en grundlig undervisning.

5. Lärarinnan bör noga tillse, att hand- och kroppsställning är riktig samt att lärjungarna hålla arbetet på lagom afstånd från ögat.

6. Alla lärjungarna böra använda samma slags material enligt lärarinnans i samråd med rektor och första lärarinnan gifna anvisning.

7. Alla arbeten böra vara sådana, att de medhinnas i skolan utan hemarbete.

8. De i klass 5 förekommande handarbetena böra företrädesvis vara sådana, som kunna vara till nytta och trefnad i hemmet samt äro egendomliga för den trakt, i hvilken läroverket är beläget. Viktigt är, att dessa arbeten hållas i en enkel, ren stil samt att de till mönster, färger och material äro nationella.

9. Handarbetsundervisningen bör, i den mån sådant befinnes lämpligt, sättas i förbindelse med undervisningen i teckning.

Öfvergångsbestämmelser.

Denna undervisningsplan skall träda i tillämpning från och med höstterminen 1906, dock med iakttagande däraf:

att den däri innefattade kursfördelning för ämnet kristendom skall under läsåret 1906—1907 följas endast i klasserna 1, 4 och 6, under läsåret 1907—1908 i klasserna 1, 2, 4, 5 och 6 samt först med läsåret 1908—1909 tillämpas i realskolans samtliga klasser,

att beträffande sagda ämne den genom nådiga brefvet den 13 april 1905 för läsåret 1905—1906 stad-

gade kursfördelning skall fortfarande under läsåret 1906—1907 tillämpas i klasserna 2, 3 och 5 samt under läsåret 1907—1908 i klass 3, dock med den ändring under båda läsåren i fråga om klass 3, att af katekesen genomgås lagens slutord och trons artiklar,

att den åt fysik och kemi i klass 6 anvisade tiden af sammanlagdt 3 veckotimmar må, där så befinnes lämpligt, under läsåret 1906—1907 helt och hållet användas för undervisningen i fysik, till hvars för ifrågavarande klass föreskrifna kurs under sagda läsår bör läggas en kortfattad framställning af magnetismen och elektriciteten.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräftat. Stockholms slott den 2 mars 1906.

Under Hans Maj:ts

Min allernädigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF.

Fridtjuf Berg.

2.

Kungl. bref, cirkulär m. m., innehållande särskilda föreskrifter rörande läroverken.

A. Angående undervisningen.

K. skr. till Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk d. 16 aug. 1905 ang. ifrågasatt utsträckning af rasterna.

Hos Kungl. Maj:t har rektorn vid högre allmänna läroverket i Malmö P. Hj. Söderbaum i underdånighet anhållit, att den ledighet mellan på hvarandra omedelbart följande lästider, som i gällande läroverksstadga bestämts till tio minuter, måtte vid nämnda läroverk få utsträckas till femton minuter och detta äfven mellan lästid samt gymnastik- eller fäktöfning, som antingen ginge omedelbart före eller följde omedelbart efter lästid; öfver hvilken framställning I den 28 juli 1905 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Vid föredragning häraf har Kungl. Maj:t icke funnit skäl bifalla ifrågavarande framställning. Hvilket jag, på nådigste befallning, får eder till kännedom och vederbörandes förständigande härigenom meddela.

Stockholm den 16 augusti 1905.

HJ. H. HAMMARSKJÖLD.

A. I. Lindhagen.

Kungl. kungörelse den 2 juni 1905 angående anslag
af allmänna medel för undervisning i slöjd
vid de allmänna läroverken.

Vi OSCAR, etc., göra veterligt: att sedan Riksdagen i skrifvelse den 18 maj 1904, i anledning af Vår proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt lönereglering för de vid dem anställda lärare, anmält, bland annat, att Riksdagen beslutit att till främjande af slöjdundervisningen vid de allmänna läroverken på ordinarie stat bevilja ett förslagsanslag med titel: »undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken» å 10,000 kronor att användas sålunda, att vid läroverk, som visat sig äga på ändamålsenligt sätt anordnad slöjdundervisning, årligen finge utgå för hvarje slöjdafdelning af femton lärjungar vid realskola för gossar och vid samskola 150 kronor, så hafve Vi, som godkänt Riksdagens beslut i hvad det afviker från Vår nådiga framställning, efter hörande af Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, funnit godt förordna, att Öfverstyrelsen äger att i enlighet med de af Riksdagen angifna grunder besluta beträffande anslag af ifrågavarande medel till de särskilda skolorna;

och hafve Vi därjämte i fråga om den ordning, hvori ansökning om sådant anslag skall göras, äfvensom angående utbetalning af beviljad anslag funnit godt föreskrifva:

att ansökning om anslag till slöjdundervisning skall göras hos Öfverstyrelsen af vederbörande rektor, hvad samskola angår efter beslut af skolans styrelse:

att ansökningen, som skall afse läsår, skall till Öfverstyrelsen ingifvas för läsåret 1905—1906 före den 1 augusti 1905 och för hvarje följande läsår före den 1 nästföregående maj;

att vid ansökningen skola fogas uppgifter om

1) storleken och beskaffenheten af den för slöjd-undervisningen afsedda lokal;

2) antalet lärjungar, som under hvardera terminen af läsåret närmast före det, hvilket ansökningen afser, deltagit i slöjdundervisningen, för så vidt sådan undervisning under nämnda terminer meddelats vid läroverket;

3) antalet lärjungar, som beräknas komma att deltaga i slöjdundervisningen, och antalet slöjdafdelningar, som därför anses erforderliga under det läsår, ansökningen afser, samt de beräknade kostnaderna för denna undervisning;

4) de bidrag till slöjdundervisningen, som utgå af donationer, kommun eller enskilda; samt

5) de afgifter, som erlagts af de i slöjdundervisningen deltagande lärjungarna;

att Öfverstyrelsen skall, sedan ansökningarna blifvit pröfvade, om de beviljade anslagen underrätta Vårt Statskontor och Våre vederbörande befallningshafvande; äfvensom

att de beviljade anslagen skola på rekvisition af rektor utbetalas af Vårt Statskontor för läroverken i Stockholm samt af Våre vederbörande befallningshafvande för läroverken i landsorten med ena hälften under december och andra hälften under juni månad, under förutsättning att rektor vid rekvisitionen af det beviljade anslaget intygar, att slöjdundervisningen vid läroverket under terminen meddelats i det antal afdelningar, som motsvarar anslaget.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med

egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 2 juni 1905.

OSCAR.

(L. S.)

K. S. Husberg.

B. Angående mogenhetspröfning m. m.

Kungl. cirkulär till eforalstyrelserna den 23 jan. 1903 ang. sättet för anställande af vissa pröfningar för inträde i tekniska högskolan.*

OSCAR, etc. I anledning af en utaf styrelsen för tekniska högskolan gjord underdänig framställning angående sättet för anställande af vissa i § 17 af stadgarna för högskolan den 28 juni 1901 omförmälda särskilda pröfningar hafve Vi funnit godt föreskrifva:

att den, som aflagt mogenhetsexamen vid allmänt läroverk och som för vinnande af inträde i tekniska högskolan önskar erhålla vederbörligt intyg om godkänd färdighet i linearritning och frihandsteckning, till det omfång, som i stadgan för rikets allmänna läroverk föreskrifves för reala linjen, skall anmäla sig hos rektor vid allmänt, å reallinjen fullständigt läroverk för undergående af den för ändamålet nödiga pröfningen, hvilken skall förrättas af vederbörande teckningslärare; skolande vid anmälan erläggas en afgift af åtta kronor, däraf tre kronor tillfalla rektor och fem kronor teckningsläraren;

* Jfr §§ 116—118 af gällande läroverksstadga samt övergångsbestämmelsen därstädes punkt 5.

att den, som aflagt afgangsexamen från Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg eller från någon af rikets tekniska elementarskolor och som för vinnande af inträde i tekniska högskolan önskar undergå pröfning för erhållande af vederbörligt vitsord om godkända kunskaper i svenska språket, främmande lefvande språk, historia och geografi, motsvarande dem, som fordras i mogenhetsexamen på reala linjen, likaledes skall anmäla sig hos rektor vid allmänt, å reallinjen fullständigt läroverk för undergående af nämnda pröfning, hvilken skall anställas af lärare, som i omförmälda ämnen undervisa i öfre afdelningen af läroverkets sjunde realklass; skolande vid anmälan erläggas en afgift af aderton kronor, däraf tre kronor tillfalla rektor och återstoden fördelas mellan lärarna; att nu omförmälda pröfningar skola försiggå å den tid och i den ordning, som rektor efter samråd med vederbörande lärare bestämmer; samt att betyg öfver verkställd pröfning skall antecknas i lärarekollegiets protokoll och genom utdrag därur den examinerade meddelas.

Hvilket Vi Eder till kännedom och vederbörandes förständigande härigenom meddele.

Stockholms slott den 23 januari 1903.

OSCAR.

Carl von Friesen.

Chefens för Eckl.-dep. skr. den 15 okt. 1896 till rektorerna vid de högre allmänna läroverken m. fl. läroanstalter ang. utfärdande åt underkända examinander i mogenhetsexamen af intyg öfver de dem vid examen tillagda vitsord.

Vid upprepade tillfällen har det visat sig, att åtskilliga rektorer vid utfärdande åt underkända examinander i mogenhetsexamen af intyg öfver de dem vid examen tillagda vitsord använda enahanda formulär, som äro stadgade för betyg öfver undergången godkänd mogenhetspröfning, hvarvid snart sagdt det enda, som utmärker intygets verkliga beskaffenhet, utgör ett lätt förbisedt »icke godkänd» såsom vitsord i afseende å den mogenhet, som undervisningen vid de högre allmänna läroverken afser att bibringa. Då berörda förfarande är ägnadt att föranleda misstag och missbruk, finner jag mig böra fästa Eder uppmärksamhet å lämpligheten af att, då intyg af ifrågavarande slag meddelas, utfärda dem i sådan form, t. ex. såsom protokollsutdrag, att omförmälda olägenhet i möjligaste måtto förebygges.

Stockholm den 15 oktober 1896.

G. F. GILLJAM.

E. F. Gustrin.

C. Angående militäröfningar.

Chefens för Eckl.-dep. skr. den 14 aug. 1896 till rektorerna vid de högre allmänna läroverken m. fl. läroanstalter ang. försiktighetsmått vid laddning.

På min begäran har inspektören öfver spräng-ämnestillverkningen, professorn A. W. Cronquist, afgifvit yttrande angående de försiktighetsmått, som böra iakttagas vid den laddning af ammunition för kammarskjutning, hvilken i sammanhang med militäröfningarna förekommer vid de allmänna läroverken, och får jag härmed, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad han därvid föreslagit, Eder till kännedom och vederbörande ledares af militäröfningarna förständigande meddela följande råd och anvisningar i berörda hänseende, nämligen:

att all laddning af gevärsammunition skall öfvervakas af befäl, underbefäl eller annan vid kruts handterande van och såsom ordentlig och försiktig känd person, som rektor på gymnastiklärarens förslag därtill förordnar;

att ifyllande af krut i hylsorna endast må för rättas af underbefäl eller nämnde tillsyningsman, under det att öfrigt arbete må utföras af lärjungar, som äro kända för ordentlighet och pålitlighet;

att, där laddningen ej verkställes ute, därtill bör användas ett sådant i nedre våningen beläget rum, hvarifrån man lätt och hastigt kan komma ut i det fria;

att de bord, vid hvilka laddningen försiggår, skola, därest de icke äro belagda med tunna skifvor af blyplåt, vara täckta af dukar af kautschuktyg eller s. k. vaxduk utan hål eller skador i ytan;

att isättande af tändhattar i hylsorna icke må försiggå vid samma bord, där krut ifylles;

att största mängd krut, som får finnas på bord, vid hvilket laddning försiggår, är ett halft kilogram, samt att högst fem kilogram krut för öfrigt må finnas i lokalen, de senare förvarade i kärl af behörig beskaffenhet, ställda på och öfvertäckta med hårtäcke;

att laddningsarbetet endast må äga rum vid dagsljus, och att ingen däri deltagande må bära tändstickor på sig;

att ingen obehörig må vara tillstädes vid laddningsarbetets utförande; samt

att omedelbart efter laddningsarbetets avslutande för dagen allt krutaffall och damm med borste aflägsnas från arbetsbordet och hålles i ett därför afsedt kärl samt öfvergjutes med vatten, innan det bortkastas.

Stockholm den 14 augusti 1896.

G. F. GILLJAM.

E. F. Gustrin.

Kungl. kungörelse den 12 aug. 1902 ang. ny anordning af militäröfningarna vid högre allmänna läroverk, folkskollärareseminarier och tekniska elementarskolor samt däraf föranledda kostnader.

Vi OSCAR, etc., göra veterligt: att sedan Riksdagen i skrifvelse den 29 maj 1901 anmält, att Riksdagen i öfverensstämmelse med Vår nådiga framställning anvisat medel till ny anordning af militäröfningarna vid de högre allmänna läroverken, folkskollärarseminarierna och de tekniska elementar-

skolorna, och med anledning däraf förslag till instruktion och öfriga erforderliga bestämmelser för berörda öfningar blifvit af därtill förordnade sakkunnige utarbetade samt underdåniga utlåtanden öfver dessa förslag afgifvits af vederbörande skolstyrelser, chefen för Generalstaben och Kungl. Statskontoret, hvarefter förslagen granskats af därtill särskildt utsedda sakkunnige, hafve Vi efter pröfning af berörda förslag funnit godt att — med upphäfvande ej mindre af instruktion för militäröfningarnas bedrifvande vid de högre allmänna läroverken, fastställd den 19 augusti 1895, och nådiga cirkuläret den 6 september 1895 angående redogörelse för gymnastik och vapenöfning vid de allmänna läroverken, i hvad det rör militäröfningarna, än äfven af de, mot hvad här nedan stadgas, stridande bestämmelser, som innefattas i nådiga cirkulären den 9 januari 1863 angående undervisning i gymnastik och militäröfningar vid elementarläroverken, folkskollärarseminarierna och folkskolorna, den 23 mars 1870 angående utsträckning af krigsbildningen vid elementarläroverken och folkskollärarseminarierna i riket, den 30 april 1875 rörande undervisning i utsträckt krigsbildning vid elementarläroverken samt om extra arfvoden för gymnastiklärare och den 29 oktober 1881 angående utbetalning af vissa arfvoden till gymnastiklärare vid de allmänna läroverken m. m. — dels till hufvudsaklig ledning fastställa förnyad instruktion för militäröfningarnas bedrifvande vid de allmänna läroverken, folkskollärarseminarierna och de tekniska elementarskolorna dels ock förordna

1) med afseende å de allmänna läroverken:

att §§ 18 och 21 i Plan för undervisningen i öfningsämnen vid de allmänna läroverken, fastställd den 19 augusti 1895, skola hafva följande förändrade lydelse:

§ 18.

Militäröfningarna, som skola förekomma inom de högre läroverkens båda högsta klasser, böra omfatta skjutning, exercis och instruktion enligt särskild för dessa öfningars bedrivande fastställd instruktion.

§ 21.

1. Under den tid, militäröfningarna pågå, kunna lärjungarna i sjätte och sjunde klasserna af rektor befrias från sju till fjorton lärotimmar i veckan, allteftersom veckans militäröfningar upptaga tolf till aderton timmar; börande härvid tillses, att tid beredes för pröfning af feriearbeten i föreskrifna ämnen samt att icke något läroämne jämförelsevis drabbas af betydligare tidsförlust än de öfriga.

2. Den läsordning, som följts under tiden för militäröfningarna, insändes till eforus tillsammans med redogörelsen för militäröfningarna;

äfvensom att föreskriften i § 18 mom. 5 af gällande skolstadga,* att två eller tre timmars fortsatt arbete på lärorummet skall efterföljas af minst två timmars ledighet från skolgång, icke skall utgöra hinder för att militäröfningarna taga sin början en timme efter det arbetet på lärorummet slutat eller att, under den tid dessa öfningar pågå, efter två timmars läsning och en timmes ledighet följer en timmes läsning;

Därjämte hafve Vi funnit skäligt föreskrifva:
att till särskildt arfvode dels för militäröfningarnas ledning, dels för vård af materiel och öfrigt

* Jfr § 18 mom. 4, 5 och 6 af läroverksstadgan af den 18 febr. 1906.

arbete med anledning af militäröfningarna skall årligen utgå ett visst belopp, som för hvarje läroverk särskildt beräknas efter läroverkets storlek sålunda, att beloppet för läroverk, vid hvilket antalet deltagare i militäröfningarna icke öfverstiger 100, utgör 100 kronor och ökas med 50 kronor för hvarje påbörjad 50-tal i öfningarna deltagande lärjungar; skolande det här afsedda antalet deltagare i öfningarna utgöra det, som förefinnes å dagen näst efter den, å hvilken allmänt upprop hållits vid läroverket;

att af nämnda särskilda arfvode en tredjedel skall utgå till öfningarnas ledare, en tredjedel till den gymnastiklärare, som vårdar materielen, och en tredjedel till läroverkets gymnastiklärare för öfrigt arbete, som enligt instruktionen för militäröfningarnas bedrivande åligger honom;

att ledaren af militäröfningarna skall, utom nämnda del af det särskilda arfvodet, under den tid, öfningarna pågå, uppbära i dagaflöning 5 kronor samt, därest han icke är gymnastiklärare utan för ändamålet kommenderad officer, dels resekostnadsersättning enligt gällande resereglemente för resa till och från tjänstgöringsorten, dels ock dagaflöning för en dag före öfningarnas början och två dagar efter deras slut;

att ersättning åt biträdande befäl skall utgå i form af dagaflöning med 5 kronor för officer, 4 kronor för underofficer och 3 kronor för korpral, slitningsersättning däri inbegripen, jämte resekostnadsersättning enligt gällande resereglemente för resa till och från tjänstgöringsorten;

att under den tid, samma ledare och befäl tjänstgöra vid två läroverk, dagaflöningen skall utgå med 6 kronor 50 öre åt ledare och annan officer, 5 kronor 25 öre åt underofficer och 4 kronor åt korpral;

att dagaflöningen åt ledare och biträdande befäl, tredjedelen af det särskilda arfvodet samt resekostnadsersättningen skall af rektor, med uppgift om dagarna för militäröfningarnas början och slut samt om antalet i öfningarna deltagande lärjungar, rekvideras hos Vår befallningshafvande i länet samt, hvad läroverken i Stockholm angår, hos Vårt Statskontor, så snart ske kan eller sedan antalet deltagare i öfningarna blifvit bestämdt;

att dagaflöningen skall af rektor utbetalas på af honom bestämda tider, med iakttagande att de utbetalda beloppen alltid fullt motsvaras af bestridd tjänstgöring, samt att resekostnadsersättningen för resan till tjänstgöringsorten skall utbetalas, så snart den blifvit tillgänglig, och resekostnadsersättningen för återresan äfvensom det särskilda arfvodet för ledningen skola utgå omedelbart efter öfningarnas slut;

att de återstående två tredjedelarna af det särskilda arfvodet skola af rektor rekvideras hos Vår befallningshafvande eller Statskontoret så tidigt, att den ena tredjedelen kan utbetalas vid höstterminens slut och den andra vid vårterminens slut med hälften af hvardera för vården af materielen och hälften för öfrigt arbete, som med anledning af militäröfningarna åligger gymnastikläraren;

att, då två läroverk hafva gemensamt befäl, samtliga medel skola för båda läroverken rekvideras och utbetalas af rektor vid det allmänna läroverket;

att regementsofficer, som förordnats att inspektera militäröfningar vid berörda läroverk, skall åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt gällande resereglemente samt att denna ersättning skall af vederbörande inspektör rekvideras hos Vår befallningshafvande i det län läroverksstaden tillhör eller, hvad läroverken i Stockholm angår, hos Statskontoret;

att ersättning åt den gevärshandverkare, som enligt instruktionen för militäröfningarnas bedrivande har att rengöra vapnen samt utföra nödiga reparationer, skall, sedan godkänd räkning inkommit, rekvireras hos Vår befallningshafvande i länet eller beträffande läroverken i Stockholm hos Statskontoret; samt

att arfvode åt förvaltaren af reservförrådet för läroverkens militäröfningar tills vidare skall utgå med 1,000 kronor om året och utbetalas af statskontoret kvartalsvis vid slutet af mars, juni, september och december månader.

Dessa stadganden skola genast efter denna kungörelses utfärdande lända till efterrättelse.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Marstrand den 12 augusti 1902.

OSCAR.

(L. S.)

Carl von Friesen.

Transsumt af generalorder den 17 april 1903 ang.
militäröfningarna.

Kungl. Maj:t, som genom nådig kungörelse den 12 augusti 1902 utfärdat bestämmelser angående anordningen af *militäröfningarna vid de högre allmänna läroverken, folkskollärarseminarierna och de tekniska elementarskolorna*, har beträffande beordrandet af befäl till samt inspektion af ifrågavarande militär-

öfningar i nåder befallt, att följande skall tills vidare lända till efterrättelse.

1. I tjänst varande kompaniofficer — dock icke regementskvartermästare eller regementsadjutant —, hvilken tillika antingen är ordinarie *gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk* eller, vid förfall för sådan eller under vakanstid, blifvit för längre tid till vikarierande gymnastiklärare i vederbörlig ordning förordnad, skall, på därom hos arméfördelningschefen (likställd chef) gjord ansökan och därest denne icke finner skäl annorlunda bestämma, befrias från deltagandet i vapenöfning under den tid militäröfningarna vid läroverket försiggå, dock under villkor att sökanden dels näst föregående år fullgjort regementsöfningarna, dels, om han tillhör icke garnisoneradt regemente, under året tjänstgör eller under näst föregående år tjänstgjort vid beväringsskolor eller ungefärligen lika långvarig eller längre annan kommendering med trupp, skolande sådan ansökan vara till arméfördelningschefen (likställd chef) ingifven före den 15 maj.

3. Därest ofvan i punkterna 1—2 omförmälda gymnastiklärare vid i samma stad belägna läroanstalter lyda under olika arméfördelningschefer (likställd chef), meddelas befrielsen efter mellan dessa chefer träffad öfverenskommelse.

6. *Ledare af militäröfningarna* vid ifrågavarande läroanstalter skall i regeln beordras ur infanteriet.

I främsta rummet bör till kommenderingen ifrågakomma för uppdraget fullt lämplig, i reserven eller i armén kvarstående officer, hvilken genomgått kurs vid Kungl. Gymnastiska centralinstitutet och är villig att kommenderingen fullgöra.

9. Till biträdande underbefäl utses lämpliga underofficerare eller underbefäl af manskapet, som genomgått underofficersskola, undantagsvis äfven underbefäl eller meniga, som genomgått endast korpralskola.

Lämplig personal ur reserven, hvilken är villig att kommenderingen fullgöra, skall i främsta rummet till kommenderingen ifrågakomma.

12. Vid beordrandet af befäl till militäröfningarna vid här ifrågavarande läroanstalter skall, där så befinnes lämpligt, hänsyn tagas därtill, att samma personal helst bör tjänstgöra vid desamma *flera år i följd*.

14. Såsom ledare af militäröfningarna beordrad officer skall infinna sig vid läroanstalten en dag före öfningarnas början samt kvarstanna därstädes två dagar efter deras slut.

Öfrig personal skall infinna sig en dag före militäröfningarnas början men kvarstanna endast till desammas afslutning.

15. Militäröfningarna vid ifrågavarande läroanstalter må *inspekteras* af chefen (sekundchefen) för det infanteriregemente, inom hvars motsvarande inskrifningsområde läroanstalten är belägen, dock att i Stockholm inspektionsrätten fördelas på sätt chefen för IV. arméfördelningen pröfvar lämpligt, skolande uppgift om denna fördelning tillställas vederbörande rektorer. Regements-(sekund-)chef kan uppdraga åt underlydande regementsofficer (därtill villig och för uppdraget lämplig regementsofficer ur reserven) att förrätta dylik inspektion.

16. Därest inspektion blifvit förrättad, skall *anmälan* härom i tjänsteväg afgifvas till chefen för Kungl. Landtförsvarsdepartementet; och må dylik

anmälan åtföljas af framställningar eller erinringar, hvartill inspektionen eller militäröfningarna eljest gifvit anledning.

17. Militäröfningarna vid ifrågavarande läroanstalter ledas och inspekteras i enlighet med föreskrifterna i »Instruktion för militäröfningarnas bedrivande vid de högre allmänna läroverken, folkskollärarseminarierna och de tekniska elementarskolorna».

18. *Ersättning* åt till ifrågavarande militäröfningar beordradt befäl samt åt inspekterande officer utgår enligt bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 12 augusti 1902 angående ny anordning af militäröfningarna vid högre allmänna läroverk, folkskollärarseminarier och tekniska elementarskolor samt däraf föranledda kostnader.

Stockholms slott den 17 april 1903.

På nådigste befallning:

JESPER CRUSEBJÖRN.

M. Blomstedt.

Kungl. cirkulär den 11 mars 1904 till vederbörande eforalstyrelser m. fl. ang. tiden för militäröfningarnas afslutning vid allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och tekniska elementarskolorna m. m.

OSCAR, etc. På gjord underdånig framställning hafve Vi funnit godt föreskrifva, att militäröfningarna vid allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och tekniska elementarskolorna skola vara afslutade

före den 20 september hvarje år; ägande I, beträffande vederbörande Eder underlydande läroanstalter, tillse, att höstterminens början hvarje år utsättes så tidigt, att militäröfningarna hinna afslutas inom ofvannämnda tidpunkt.

Hvilket Vi Eder till kännedom och iakttagande samt vederbörandes förständigande härigenom meddele.

Kristiania slott den 11 mars 1904.

Under Hans Maj:ts,

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF.

Carl von Friesen.

D. Angående lärares utbildning.

Kungl. kungörelse den 2 juni 1905 angående profår för behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid rikets allmänna läroverk.

Vi OSCAR, etc., göre veterligt: att sedan Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk inkommit med förslag till förändrade bestämmelser angående profår för behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid rikets allmänna läroverk, hafve Vi funnit godt att, med upphäfvande af nådiga kungörelsen angående anordningen af det i stadgan för rikets elementarläroverk föreskrifna profår den 16 juni 1875, förordna som följer:

§ 1.

Profåret har till ändamål att bibringa den särskilda utbildning för lärarkallet, som utgör villkor för behörighet till ämneslärartjänst vid rikets allmänna läroverk.

§ 2.

Profåret, som anordnas vid vissa af Kungl. Maj:t bestämda läroverk och omfattar två terminer i följd, skall af lärarkandidat genomgå i tre läroämnen och må, där lärarkandidat så önskar och sådant utan olägenhet kan ske, utsträckas äfven till ett fjärde ämne.

§ 3.

Rätt att genomgå profår tillkommer den, som aflagt de för behörighet till ämneslärartjänst vid rikets allmänna läroverk föreskrifna kunskapsprof.

§ 4.

1. Den, som önskar genomgå profår, skall till Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk före juni månads utgång, därest han vill börja sitt profår följande hösttermin, samt före slutet af december månad, om han vill begynna profåret med följande vårtermin, ingifva skriftlig ansökan med uppgift på de läroämnen, i hvilka han önskar genomgå profår.

2. Den i mom. 1 omförmälda ansökan skall vara åtföljd af

- a) prästbetyg öfver sökandens ålder;
- b) läkarbetyg angående frihet från sjukdom och lyte, som gör sökanden för lärarkallet olämplig;
- c) betyg öfver aflagda akademiska kunskapsprof och, såvida sökanden önskar genomgå profår i ämne,

hvilket icke ingått i hans akademiska examen, intyg, som vitsorda hans insikter i ifrågavarande ämne eller hans däri möjligen redan vunna utbildning såsom lärare, äfvensom de öfriga handlingar, som sökanden kan vilja åberopa.

3. Efter pröfning af de inkomna ansökningarna afgör därefter Öfverstyrelsen, vid hvilket af profärläroverken äfvensom i hvilka ämnen lärarkandidat äger att genomgå profåret, samt meddelar vederbörande rektor, så fort ske kan, underrättelse därom.

§ 5.

Infinner sig icke lärarkandidat vid det läroverk, till hvilket han blifvit hänvisad, vid början af den termin, som i hänvisningen angifvits, eller afbryter han utan att vara hindrad af sjukdom sin profärs-tjänstgöring, må han först efter ny ansökan börja eller fortsätta sitt profår.

§ 6.

1. Profåret omfattar två samtidigt fortlöpande kurser, en praktisk och en teoretisk.

2. För den praktiska kursen är läroverkets rektor föreståndare. Skulle hinder möta för en sådan anordning, äger Öfverstyrelsen till föreståndare för den praktiska kursen utse annan lämplig lärare.

3. Föreståndare för den teoretiska kursen utses af Öfverstyrelsen.

§ 7.

1. Den praktiska kursen innefattar såväl åhörande af undervisningen på läroverkets olika stadier som äfven meddelande af undervisning dels till öfning, dels till prof. Denna undervisning må, där lärarkandidat det önskar, kunna beträffande ett eller,

om profår genomgås i fyra ämnen, beträffande två ämnen förläggas uteslutande till realskolan.

2. Vid hvarje termins början uppgöres af föreståndaren för den praktiska kursen, med skäligt afseende fäst å lärarkandidaternas uttalade önsknin- gar, en plan för den praktiska kursens ordnande. Vid utförandet af denna plan biträdes föreståndaren, på sätt han äger närmare bestämma, af läroverkets lärare.

3. Öfningsundervisningen inledes därmed, att lärarkandidat åhör undervisning af vederbörande lärare. Den tid, under hvilken lärarkandidat där- efter har att själf fullgöra öfnings- och profunder- visning i särskilda ämnen, klasser och ringar, bestä- mes af föreståndaren för den praktiska kursen; börande därvid iakttagas, att profundervisning i hvarje fall skall omedelbart föregås af öfningsunder- visning.

4. Vid de sammanträden, som för preparation och granskning af lärarkandidats öfningsundervis- ning samt därmed förbunden framställning af de särskilda läroämnenas metodik äfvensom för gransk- ning af hans proflektioner böra äga rum, närvare under ordförandeskap af föreståndaren för den prak- tiska kursen eller den lärare, han därom anmodar, vederbörande lärare, som deltaga i ledningen af lärar- kandidaternas öfningar.

5. Öfnings- och profundervisning omfattar äfven meddelande af uppgifter för uppsatser på modersmå- let samt för de öfriga skriftliga arbeten, som till lärarkandidats profämnen kunna höra, äfvensom dessas rättande och genomgående.

6. Öfnings- och profundervisning bör för samma lärarkandidat i regeln tillsammans icke upptaga mera än sex timmar i veckan och må icke, där ej lärar- kandidat själf annorlunda åstundar, utsträckas utöf- ver åtta timmar i veckan.

§ 8.

1. Af föreståndaren för den teoretiska kursen hållas öfver viktigare delar af pedagogikens teori och historia, med särskildt afseende på det svenska undervisningsväsendets utveckling, äfvensom öfver gällande svensk skollagstiftning minst två föreläsningar i veckan; dock kan en af dessa föreläsningar, efter nämnde föreståndares bepröfvande, utbytas mot diskussioner öfver pedagogiska frågor eller, efter Öfverstyrelsens bestämmande, ersättas af sådana föreläsningar, som i § 9 omförmälas.

2. Före midten af profårets andra termin skall till den teoretiska kursens föreståndare af hvarje lärarkandidat i två exemplar inlämnas en af honom författad uppsats öfver något allmänt pedagogiskt eller metodologiskt ämne; skolande det ena af de inlämnade exemplaren tillställas föreståndaren för den praktiska kursen att hållas vederbörande lärare tillgängligt samt därefter förvaras i läroverkets arkiv. Ämne för uppsats äger lärarkandidaten välja i samråd med vederbörande föreståndare och lärare. För diskussion i anledning af ifrågavarande uppsatser hållas, där så lämpligt synes, med lärarkandidaterna eller grupper af dem sammanträden under ledning af den teoretiska kursens föreståndare.

3. Den teoretiska kursen avslutas med en af föreståndaren anställd pröfning af lärarkandidats insikter i de till kursen hörande stycken, vid hvilken pröfning afseende äfven bör fästas vid den i föregående moment omförmälda uppsats.

4. Vederbörande rektor och lärare äga, där de så önska, närvara vid de till den teoretiska kursen hörande föreläsningar och diskussioner.

§ 9.

Utöfver den framställning af de särskilda läroämnenas metodik, som enligt § 7 mom. 4 skall förekomma i samband med preparation och granskning af lärarkandidats öfningsundervisning, bör, om möjligt, hvarje termin anordnas ett lämpligt antal föreläsningar öfver något eller några af de särskilda läroämnenas metodik äfvensom minst hvarannan termin föreläsningar i skolhygien. Det tillkommer föreståndaren för den praktiska kursen att, i samråd med föreståndaren för den teoretiska kursen, vid början af hvarje termin i detta afseende till Öfverstyrelsen inkomma med förslag såväl å lämpliga föreläsare som ock å antalet föreläsningar äfvensom med uppgift å de arfvoden, som anses därför böra utgå, hvarefter Öfverstyrelsen i ärendet närmare beslutar.

§ 10.

1. Lärarkandidat är skyldig att närvara vid alla de sammanträden och föreläsningar, vid hvilka de läroämnen behandlas, som hans profår omfattar, äfvensom vid de i § 8 mom. 1 omförmälda föreläsningar och diskussioner samt föreläsningarna i skolhygien. I öfrigt är lärarkandidat pliktig att ställa sig till noggrann efterrättelser de föreskrifter, vederbörande rektor och föreståndare i enlighet med gifna bestämmelser meddela.

2. Lärarkandidat må under tiden för profåret icke antaga anställning vid allmänt eller enskildt läroverk utan föreståndarens för den praktiska kursen i samråd med föreståndaren för den teoretiska kursen därtill lämnade medgifvande.

§ 11.

1. Betyg öfver genomgånget profår, innefattande särskilda vitsord för hvardera kursen, utfärdas enligt

härvid fogadt formulär* af föreståndarna gemensamt.

2. Vitsord öfver lärarkandidats ådagalagda flit, fallenhet för lärarkallet och undervisningsskicklighet, denna senare vitsordad såväl i allmänhet som med afseende å olika ämnen och stadier, afgifvas af föreståndaren för den praktiska kursen i samråd med de lärare, som med honom deltagit i lärarkandidatens handledning, samt i fråga om ådagalagd flit jämväl efter yttrande af föreståndaren för den teoretiska kursen. Det åligger föreståndaren för den praktiska kursen att häröfver föra protokoll, som skall förvaras i läroverkets arkiv.

Föreståndare för den teoretiska kursen eller lärare, som i lärarkandidats handledning deltagit, må, därest han icke delar föreståndarens för den praktiska kursen uppfattning i fråga om de vitsord, i hvilkas afgifvande han deltagit, låta till protokollet anteckna sin skiljaktiga mening.

3. Vitsord för den teoretiska kursen afgifves af föreståndaren för denna kurs.

4. Betygsgrader äro i fråga om undervisningsskicklighet, flit och insikter i pedagogikens teori och historia: Berömlig, Med utmärkt beröm godkänd, Med beröm godkänd, Icke utan beröm godkänd, Godkänd, Icke godkänd; i fråga om fallenhet för lärarkallet: Utmärkt, Mycket god, God, Mindre god.

5. För att profår skall vara vederbörligen genomgånget erfordras minst betyget Godkänd för undervisningsskicklighet såväl i allmänhet som i minst tre af de läroämnena, i hvilka lärarkandidat genomgått profår, samt för flit och för insikter i pedagogikens teori och historia äfvensom minst betyget God för fallenhet för lärarkallet.

* Se sid. 190.

§ 12.

1. Inom en månad efter hvarje termins slut skall föreståndaren för den praktiska kursen till Öfverstyrelsen insända redogörelse för profårstjänstgöringens anordning och gång samt afskrift af protokollet äfver lärarkandidaternas betyg äfvensom uppgift, i hvad mån särskilda lärare varit tagna i anspråk för kandidaternas handledning, samt förslag till arfvoden såväl för dessa lärare som för de särskilda föreläsare, som kunna hafva varit anlitade.

2. Jämväl inom en månad efter hvarje termins slut skall föreståndaren för den teoretiska kursen till Öfverstyrelsen ingifva redogörelse för den teoretiska kursens anordning under den gångna terminen äfvensom uppgift å ämnen för lärarkandidaternas under terminen aflämnade uppsatser.

3. Det tillkommer Öfverstyrelsen att underkasta de afgifna redogörelserna granskning samt lämna vederbörande föreståndare de meddelanden, som däraf kunna föranledas, äfvensom att efter pröfning af de inkomna förslagen till arfvoden, inom de gränser för ändamålet beviljadt anslag medgifver, bestämma de särskilda belopp, hvarmed samma arfvoden böra utgå, samt att om de bestämda beloppen lämna Kungl. Statskontoret och vederbörande föreståndare för den praktiska kursen underrättelse, hvarefter nämnda föreståndare äger att beloppen hos Kungl. Statskontoret rekvirera och till vederbörandemotkvitto utbetala.

Hvad sålunda blifvit föreskrifvet skall träda i kraft den 1 juli 1905, ägande i följd häraf Öfverstyrelsen att jämlikt § 4 mom. 3 pröfva de ansökningar beträffande profår, som före utgången af juni månad

1905 inkomma till chefen för Ecklesiastikdepartementet.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 2 juni 1905.

OSCAR.

(L. S.)

K. S. Husberg.

Kungl. kungörelse den 26 april 1905 angående undervisningsprof vid rikets allmänna läroverk för ämneslärare efter genomgånet profår.

Vi OSCAR, etc., göre veterligt: att sedan Vi uti den af Oss den 18 februari 1905 fastställda nådiga stadgan för rikets allmänna läroverk förklarar, att beträffande rätt för lärare att aflägga undervisningsprof efter genomgånet profår skall gälla hvad därom särskildt stadgas, samt Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk på grund af nådig befallning inkommit med underdånigt förslag till bestämmelser i ämnet, hafve Vi funnit godt att härutinnan meddela följande föreskrifter:

§ 1.

Ämneslärare, som önskar ådagalägga den ökade utbildning för lärarkallet, han genom tjänstgöring efter genomgånet profår kan hafva vunnit, äger för sådant ändamål aflägga undervisningsprof i den ordning, här nedan stadgas.

§ 2.

1. Undervisningsprof skall anordnas oberoende af ansökning till lärartjänst. Det må afläggas såväl i ämne, i hvilket lärare genomgått profår, som ock i annat läroämne samt kan förläggas antingen till realskolan eller till gymnasiet eller till båda dessa stadier.

2. Behörighet att aflägga undervisningsprof tillkommer den, som vid början af den termin, under hvilken profvet skall afläggas, efter vederbörligen genomgången profår minst två år med nit och skicklighet meddelat undervisning vid allmänt läroverk eller annan under Öfverstyrelsens inseende ställd läroanstalt eller vid folkskoleseminarium, så ock den, som efter vederbörligen genomgången profår under lika lång tid tjänstgjort såsom docent vid universitet eller vid Stockholms eller Göteborgs högskola.

3. Undervisningsprof må icke af någon afläggas i mer än tre ämnen hvarje gång, ej heller mer än två gånger i samma ämne.

§ 3.

1. Lärare, som åstundar aflägga undervisningsprof, skall till Öfverstyrelsen före juni månads utgång, därest han vill aflägga sitt prof under påföljande hösttermin, samt före slutet af december månad, om han vill hafva profvet förlagdt till följande vårtermin, därom ingifva skriftlig ansökan, innehållande uppgift såväl å det eller de läroämnena, i hvilka han vill aflägga undervisningsprof, som å det eller de läroverkets stadier, till hvilka han önskar få profvet förlagdt, honom dessutom obetaget att uttala önskan angående den eller de särskilda klasser eller ringar, inom hvilka profvet skall äga rum; skolande ansökningen vara åtföljd af betyg om aflagda akade-

miska examina och genomgånet profår samt vederbörligt tjänstgöringsbetyg.

2. Öfverstyrelsen afgör, vid hvilket läroverk den sökande äger att undergå profvet, och utser de personer, som, enligt hvad i § 5 mom. 1 här nedan sägs, skola jämte rektor deltaga i profvets bedömande, samt meddelar, så fort ske kan, underrättelse därom till vederbörande rektor. Denne bestämmer tiden för profvet och underrättar därefter den sökande om den tid, då han har att infinna sig vid läroverket, börande denna underrättelse vara den sökande tillhandakommen minst fyra veckor före profvets början, hvarjämte rektor meddelar de utsedda bedömarna af profvet underrättelse om tiden för proflektionerna. Har den sökande anställning vid allmänt läroverk, göre han ofördröjligen hos rektor vid detta läroverk anmälan om den för hans prof utsatta tid.

§ 4.

1. Rektor bestämmer, inom hvilken eller hvilka klasser eller ringar prof i hvarje ämne skall försiggå, och anordnar profvet sålunda, att den profvande, sedan han under minst två timmar åhört undervisningen samt därefter under en eller, om han det önskar, under två timmar, utan andra åhörare än lärjungarna undervisat i den klass eller ring, som hans prof afser, inför sådan nämnd, som i § 5 mom. 1 omförmäles, under en eller, om rektor så bestämmer, två timmar meddelar profundervisning. Därvid skall iakttagas, att, där ej den profvande själf annorlunda åstundar, å samma dag icke mer än två timmars profundervisning må den profvande åläggas.

2. Undervisningsprof omfattar äfven rättande och genomgående af ett lämpligt antal skriftliga arbeten, för så vidt sådana förekomma inom det ämne

och den klass eller ring, hvare prof afläggas, skolande dessa skriftliga arbeten vara utförda af lärjungar, tillhörande ifrågavarande klass eller ring.

3. Vid undervisningsprof skola de delar af ämnet behandlas, som enligt den af läraren i ämnet följda lärogången eljest å samma tid skolat förekomma. Dock må rektor härutinnan, där sådant för bedömande af den profvandes undervisningsskicklighet kan vara erforderligt, i samråd med vederbörande bedömare, vidtagna nödiga ändringar; börande rektor i sådant fall om de vidtagna ändringarna underätta den profvande vid hans ankomst till läroverket.

4. Vid anordnandet af undervisningsprof bör iakttagas, att den tid, under hvilken den profvande har att i och för profvet uppehålla sig vid det läroverk, där profvet afläggas, såvidt möjligt inskränkes till en vecka. Rektor äge befogenhet att, där för profvets ändamålsenliga anordning så erfordras, vidtagna tillfälliga ändringar uti läroverkets arbetsordning.

5. Vid undervisningsprof äger allmänheten icke tillträde.

§ 5.

1. Sedan den profvande avslutat samtliga sina prof, afgifvas öfver hans i hvarje särskildt ämne och klass eller ring ådagalagda undervisningsskicklighet betyg af en profnämnd, bestående af läroverkets rektor såsom ordförande jämte två af Öfverstyrelsen för ändamålet utsedda, med afseende på det ifrågavarande ämnet sakkunniga ordinarie lärare.

2. Betyg afgifves genom omröstning, och gäller såsom nämndens beslut den mening, hvarom flertalet sig förenat. Följande betygsuttryck skola användas: Berömlig, Med utmärkt beröm godkänd, Med beröm

godkänd, Icke utan beröm godkänd, Godkänd, Icke godkänd.

3. Protokoll, som af rektor föres i enlighet med härvid fogadt formulär,* förvaras i läroverkets arkiv samt insändes i afskrift till Öfverstyrelsen inom två veckor efter profvets afslutande. Utdrag ur protokollet meddelas den profvande till betyg.

§ 6.

De närmare bestämmelser i fråga om profvets anordnande och bedömande, som må vara erforderliga, meddelas af Öfverstyrelsen.

Denna kungörelse skall träda i kraft den 1 juli 1905, dock att ansökningar om afläggande af undervisningsprof under höstterminen 1905 må till Öfverstyrelsen ingifvas intill utgången af juli månad 1905; skolande vid tillämpningen af kungörelsen iakttagas, att hvad i densamma stadgas om ringarna å gymnasiet skall, intill dess samma ringar blifvit upprättade, gälla om motsvarande klasser af de nuvarande läroverken.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 26 april 1905.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

(L. S.)

K. S. Husberg.

* Se sid. 191.

E. Angående kompetensvillkor för lärarbefattningar.

Transsumt af Kungl. kungörelse den 31 dec. 1900
ang. vissa ändringar i stadgan för rikets allmänna
läroverk den 1 november 1878.

Vi OSCAR, etc., göra veterligt: — — — —

§ 55.

Disputationsprof i astronomi, som vitsordats med
betyget godkänd eller därutöfver såväl för författan-
det som för försvaret, medför behörighet till lektors-
befattning, i hvilken matematik ingår såsom läroämne.

Denna författning skall genast efter utfärdandet
lända till efter rättelse; dock att med tillsättning af
lärartjänst, som då är kungjord till ansökning ledig,
skall förfaras enligt hittills gällande bestämmelser.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att
efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med
egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill
bekräfta låtit.

Stockholms slott den 31 december 1900.

Under Hans Maj:ts

Min Allernädigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

(L. S.)

Nils Claëson.

Kungl. kungörelse den 17 okt. 1902 ang. examensbetyg i geografi såsom villkor för behörighet till lärarbefattningar vid rikets allmänna läroverk.

Vi OSCAR, etc., göre veterligt: att sedan Vi genom nådiga kungörelser den 29 november 1901 om ändring af § 1 i nådiga stadgan angående filosofie kandidat- och licentiatexamina den 17 april 1891 och om ändring af § 112 i förnyade nådiga statuterna för universiteten i Uppsala och Lund den 10 januari 1876 meddelat bestämmelser i fråga om geografians upptagande såsom ett särskildt akademiskt undervisnings- och examensämne, hvilka bestämmelser skulle lända till efterrättelse från början af år 1902, hafve Vi, på gjord underdånig hemställan, funnit godt förordna, att hvad i § 55 mom. 1 och 2 af nådiga stadgan för rikets allmänna läroverk den 1 november 1878, sådana dessa mom. lyda enligt nådiga kungörelsen den 31 december 1900, finnes stadgad angående betyg i vissa examina uti ämnet statskunskap med geografi såsom ingående bland villkoren för behörighet till lärarbefattningar vid de allmänna läroverken skall gälla jämväl i afseende å betyg i geografi, förvärfvadt i omförmälda examina efter ingången af år 1902.

Denna kungörelse träder genast i kraft.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 17 oktober 1902.

OSCAR.

(L. S.)

Carl von Friesen.

Kungl. kungörelse den 30 okt. 1903 i fråga om behörighet till vissa lärarbefattningar vid de allmänna läroverken.

Vi OSCAR, etc., göra veterligt: att Vi, som denna dag utfärdat nådig stadga angående teologiska examina vid universiteten, i fråga om behörighet för dem, som enligt samma stadga aflägga examen, till lärarbefattningar vid de allmänna läroverken funnit godt att, utan rubbning af vare sig den rätt, som jämlikt § 55 i nådiga stadgan för rikets allmänna läroverk den 1 november 1878, sådan denna § lyder i nådiga kungörelsen den 31 december 1900, tillkommer den, hvilken aflagt eller hädanefter aflägger teologisk examen enligt nu gällande bestämmelser, eller hvad samma § i öfrigt innehåller, förordna som följer:

Behörighet att söka lektors-, adjunks- eller kollegabefattning, hvari kristendom ingår såsom läroämne, tillkomme den, som aflagt antingen teologie licentiatexamen eller ock, jämte filosofie kandidat- eller licentiatexamen, teologie kandidatexamen och som tillika, då fråga är om lektorsbefattning, fullgjort det i ofvannämnda § af läroverksstadgan för sökande till sådan befattning föreskrifna disputationprof.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterträta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 30 oktober 1903.

OSCAR.

(L. s.)

Carl von Friesen.

Kungl. kungörelse den 27 nov. 1903 ang. vissa betyg såsom villkor för behörighet till lärarbefattningar vid rikets allmänna läroverk.

Vi OSCAR, etc., göre veterligt: att Vi, som denna dag låte utfärda bestämmelser, hvarigenom det hit-tillsvarande undervisnings- och examensämnet vid universitetet germanska språk fördelats i två ämnen, tyska språket och engelska språket, och hvilka bestämmelser skola lända till efterrättelse från början af år 1904, funnit godt förordna, att betyg i tyska språket och betyg i engelska språket, afgifna i filosofie kandidat- eller filosofie licentiatexamen, skola, i fråga om behörighet till lektors-, adjunks- eller kollegabefattningar vid de allmänna läroverken, hvart för sig likställas med i motsvarande examen afgifvet betyg i något af de till humanistiska sektionen hörande ämnen, hvilka angifvas i § 55 af stadgan för rikets allmänna läroverk den 1 november 1878, sådan denna § lyder i nådiga kungörelsen den 31 december 1900.

Hvad sålunda blifvit förordnad tänder till efterrättelse från början af år 1904.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 27 november 1903.

OSCAR.

(L. s.)

Carl von Friesen.

F. Angående tillsättning af tjänster, lönetur, aflöningsförmåner, resestipendier m. m.

Kungl. kungörelse den 9 juni 1905 angående tillsättande af lärartjänst, hvars innehafvare förordnats till rektor vid folkskoleseminarium.

Vi OSCAR, etc., göre veterligt: att sedan Riksdagen bifallit en af Oss gjord framställning angående tillsättande af lärartjänst, hvars innehafvare blifvit förordnad till rektor vid folkskoleseminarium, hafve Vi funnit godt förordna:

att, då till rektor vid folkskoleseminarium af Oss förordnats lärare, som innehar ordinarie lärartjänst vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, denna tjänst skall i vanlig ordning tillsättas, dock att den, som därtill utnämnes, skall, när förre innehafvaren återtager utöfningen af densamma, vara skyldig att träda i tjänstgöring, då fråga är om lärartjänst vid allmänt läroverk, vid det läroverk, och då fråga är om lärartjänst vid folkskoleseminarium, vid det seminarium, Vi med afseende å förekommande omständigheter finne skäligt bestämma, skolande förbehåll här om intagas i den fullmakt, som af vederbörande utfärdas.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 9 juni 1905.

OSCAR.

(L. S.)

K. S. Husberg.

Kungl. kungörelse den 7 juni 1901 ang. ändring i bestämmelserna rörande lönetursberäkning för lektorer vid rikets allmänna läroverk.

Vi OSCAR, etc., göre veterligt: att sedan Riksdagen bifallit Vår nådiga framställning angående ändring i bestämmelserna rörande lönetursberäkning för lektorer vid rikets allmänna läroverk, hafve Vi funnit godt förordna, att dels § 61 i stadgan för rikets allmänna läroverk den 1 november 1878 i hvad nämnda paragraf ännu är gällande, dels ock hvad i nådiga kungörelsen den 29 maj 1874 och nådiga cirkuläret den 1 juni 1877 finnes stadgadt angående undervisningsprof såsom villkor för rätt att för uppflyttning i högre lönegrad i egenskap af lektor räkna sig till godo tjänstgöring såsom lärare vid vissa enskilda läroverk eller såsom extra ordinarie lärare vid rikets allmänna läroverk skall upphöra att gälla från och med år 1902.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterträta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 7 juni 1901.

OSCAR.

(L. s.)

Nils Claëson.

Kungl. kungörelse den 9 juni 1905 rörande ändring i vissa bestämmelser i nådiga kungörelsen ang. ny löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid rikets allmänna läroverk den 27 augusti 1904.

Vi OSCAR, etc., göre vederligt: att Riksdagen genom beslut, som af Oss godkänts i hvad det icke öfverensstämmer med Vår i ämnet gjorda framställning till Riksdagen om ändring i vissa bestämmelser i nådiga kungörelsen angående ny löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid rikets allmänna läroverk den 27 augusti 1904, medgifvit:

att rektor vid allmänt läroverk må för uppflyttning i högre lönegrad räkna sig till godo äfven den tid, hvarunder han under tiden för sitt rektorsförordnande på grund af förordnande bestridt annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag; samt

att Vi äge att, då sådant finnes erforderligt, för extra ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken, hvilka tjänstgöra såsom vikarier för ordinarie lärare, som innehafva förordnande att vara ledamöter i Öfverstyrelsen för de allmänna läroverken, bestämma arfvoden till andra belopp än dem, som för sådana extra ordinarie lärare finnas upptagna i nådiga kungörelsen den 27 augusti 1904.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 9 juni 1905.

OSCAR.

(L. S.)

K. S. Husberg.

K. bref till Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk d. 9 juni 1905 ang. uppflyttning i högre lönegrad af lärare under löpande kalenderår.

Med anledning af en utaf adjunkten vid högre allmänna läroverket i Linköping Per Gustaf Berggren hos domkapitlet i Linköping gjord framställning har domkapitlet i underdånighet anhållit, att Berggren, hvilken den 1 februari 1905 tillträdt sin befattning, måtte på grund af föregående tjänstgöring såsom extra ordinarie lärare vid allmänt läroverk förklaras berättigad att från och med tillträdesdagen uppbära lön i andra lönegraden; i hvilket ärende Kungl. Statskontoret sig yttrat samt I den 13 maj 1905 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Vid föredragning af detta ärende har Kungl. Maj:t funnit godt medgifva, att Berggren, hvilken, därest han vid början af år 1905 tillträdt adjunkt-befattning vid allmänt läroverk, varit behörig att redan då uppflyttas i andra lönegraden, må från och med den 1 februari 1905 åtnjuta aflöning i nämnda lönegrad. Hvilket jag, på nådigste befallning, får Eder till kännedom och vederbörandes förständigande härigenom meddela, jämte det nådigt bref afgår till Statskontoret. Stockholm den 9 juni 1905.

K. S. HUSBERG.

A. v. Krusenstjerna.

K. bref d. 20 okt. 1905 till Öfverstyrelsen för rikets allm. läroverk ang. bemyndigande för Öfverstyrelsen att anställa timlärare m. m.

Vår ynnest etc. I en till Oss ingifven framställning d. 29 sept. 1905 hafven I anført, att det synes vara önsk-

ligt att i vissa undantagsfall i stället för extra lärare med full tjänstgöring och aflöning enligt de genom nådig kungörelse den 27 augusti 1904 bestämda grunder anställdes lärare med endast partiell tjänstgöring eller s. k. timlärare med aflöning enligt grunder, som af Oss borde särskildt fastställas, i anledning hvaraf I hemställt, att Oss täcktes bemyndiga Eder att inom de gränser, som på framställning af Eder i enlighet med § 120 mom. 2 af gällande stadga för rikets allmänna läroverk för hvarje år af Oss angifvas, i fall, då sådant prövas lämpligt, anvisa arfvoden åt timlärare vid de allmänna läroverken, att utgå efter 90 kronor för veckotimme, då vederbörande lärare aflagt sådan examen, som medför rätt att söka lärarbefattning vid allmänt läroverk, samt genomgått profår, och i annat fall efter 80 kronor för veckotimme.

Sedan Vårt Statskontor efter nådig remiss häröfver afgifvit underdånigt utlåtande, hafve Vi, vid föredragning af detta ärende, funnit godt bifalla den af Eder gjorda framställning; skolande arfvodena åt ifrågavarande lärare rekvireras och utbetalas i enahanda ordning, som i nådig kungörelse den 8 december 1904 är föreskrifven beträffande extra och vikarierande lärare, samt underrättelse, som i § 11 af nämnda kungörelse omförmäles, lämnas jämväl i fråga om timlärare.

Hvilket Vi Eder till svar och vederbörandes förständigande härigenom meddele, jämte det nådigt cirkulär i ämnet afgår till Statskontoret och Våre befälningshafvande i länen.

Stockholms slott den 20 oktober 1905.

OSCAR.

Albert Petersson.

K. bref d. 26 april 1905 till Öfverstyrelsen för rikets allm. läroverk ang. arfvoden åt biträdande teckningslärare vid allm. läroverk m. m.

OSCAR, etc. Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig! Sedan Vi genom nådigt cirkulär till domkapitlen samt direktionerna öfver Stockholms stads undervisningsverk och nya elementarskolan angående grunder för beräkning af arfvoden åt vikarier och extra lärare vid rikets allmänna läroverk och pedagogier m. m. den 8 december 1904 förordnat, bland annat, att vikarierande teckningslärare må för den för tjänsten bestämda tjänstgöringstiden åtnjuta, vid högre läroverk ett årligt arvode af 1,200 kronor och vid realskola för gossar, samskola eller sådant lägre läroverk, som skall ombildas till realskola för gossar, dylikt arvode af 640 kronor samt dessutom, vid samtliga förenämnda läroverk, för tjänstgöring utöfver nämnda tjänstgöringstid en årlig ersättning för hvarje veckotimme af 60 kronor, hafve Vi, med anledning af en af åtskilliga biträdande och vikarierande teckningslärare vid allmänna läroverk gjord underdånig ansökning, öfver hvilken I den 28 februari 1905 äfvensom Vårt Statskontor afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden, funnit godt föreskrifva, att ersättning för biträdande teckningslärares tjänstgöring skall, från och med år 1905, utgå vid högre allmänt läroverk efter 80 kronor för hvarje veckotimme under läsåret till och med 15 timmar och efter 60 kronor för hvarje öfverskjutande veckotimme, samt vid realskola för gossar, samskola eller sådant lägre allmänt läroverk, som skall ombildas till realskola för gossar, efter 80 kronor för hvarje veckotimme under läsåret till och med 8 timmar och efter 60 kronor för hvarje öfverskjutande veckotimme;

Hvilket Vi Eder till kännedom och vederbörandes förståndigande härigenom meddele, jämte det nådigt cirkulär i ämnet afgår till Statskontoret och Våre befallningshafvande.

Stockholms slott den 26 april 1905.

Under Hans Maj:ts,

Min Allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Carl von Friesen.

Kungl. cirkulär till eforalstyrelserna den 20 april 1900 ang. resestipendier åt lärare i främmande lefvande språk vid de allmänna läroverken.

OSCAR, etc. Med upphäfvande af nådiga cirkuläret den 12 september 1890 angående resestipendier åt lärare i främmande lefvande språk vid de allmänna läroverken för att i utlandet studera tyska, franska eller engelska språken, hafve Vi funnit godt, beträffande användningen af det för ändamålet beviljade anslaget å 6,000 kronor,* i nåder förordna:

att ordinarie lärare äfvensom vikarierande eller extra lärare, hvilken fullgjort stadgade villkor för behörighet att söka ordinarie ämneslärarebefattning vid allmänt läroverk och minst tre år såsom vikarierande eller extra lärare vid dylikt läroverk tjänstgjort samt fortfarande i sådan egenskap tjänstgör, må, därest de i följd af sin befattning äro skyldiga att meddela undervisning i ett eller flera af de främmande lefvande språken eller under de båda näst föregående läsåren sådan undervisning meddelat,

* Genom beslut af 1904 års riksdag är anslaget höjdt till 10,000 kronor.

kunna komma i åtanke till erhållande af reseunderstöd af omförmälda medel;

att sökande skall före den 15 januari till Oss inkomma med underdånig anhållan om reseunderstöd; börande i ansökningen uppgifvas dels hvilket eller hvilka af ofvannämnda språk sökanden har för afsikt att under sin vistelse i utlandet studera, och planen för resan, dels ock den därför beräknade tiden och det understödsbelopp, som åstundas; samt

att dylik ansökning skall vara åtföljd af vederbörligt tjänstgöringsbetyg och öfriga intyg, genom hvilka sökanden vill styrka sin behörighet till sådant reseunderstöd.

Hvilket Vi Eder till kännedom och vederbörandes förståndigande härigenom meddele.

Stockholms slott den 20 april 1900.

Under Hans Maj:ts,

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF.

Nils Claëson.

Kungl. cirkulär till eforalstyrelserna den 20 april 1900 ang. resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken.

OSCAR, etc. Med upphäfvande af nådiga cirkuläret den 12 september 1890 angående resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken, särskildt vid de läroverk, där profärskurs är inrättad, hafve Vi funnit godt, beträffande användningen af det för

ändamålet beviljade anslaget å 4,000 kronor,* i nåder förordna:

att till erhållande af reseunderstöd af omförmälda medel må kunna komma i åtanke ordinarie lärare äfvensom vikarierande eller extra lärare, hvilken fullgjort stadgade villkor för behörighet att söka ordinarie ämneslärarebefattning vid allmänt läroverk och minst tre år såsom vikarierande eller extra lärare vid dylikt läroverk tjänstgjort samt fortfarande i sådan egenskap tjänstgör, med företräde för dem, som äro anställda vid läroverk, där profårskurs är inrättad;

att sökande skall före den 15 januari till Oss inkomma med underdånig anhållan om reseunderstöd; börande i ansökningen uppgifvas dels ändamålet med och planen för resan, dels ock den därför beräknade tiden och det understödsbelopp, som åstundas; samt

att dylik ansökning skall vara åtföljd af vederbörligt tjänstgöringsbetyg och öfriga intyg, genom hvilka sökanden vill styrka sin behörighet till sådant reseunderstöd.

Hvilket Vi Eder till kännedom och vederbörandes förståndigande härigenom meddele.

Stockholms slott den 20 april 1900.

Under Hans Maj:ts,

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF.

Nils Claëson.

* Genom beslut af 1904 års riksdag är anslaget höjdt till 6,000 kronor.

Kungl. kungörelse den 9 juni 1905 ang. resestipendier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor.

Vi OSCAR, etc., göre veterligt: att sedan Riksdagen, med anledning af Vår därom gjorda framställning, på extra stat för år 1906 anvisat ett belopp af 6,000 kronor till resestipendier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor, under de villkor och bestämmelser Vi kunde finna godt föreskrifva, hafve Vi förordnat:

att föreståndarinna eller lärarinna vid undervisningsanstalt af omförmäld beskaffenhet, hvilken vill komma i åtnjutande af understöd från ifrågavarande medel till företagande af studieresa år 1906, skall före den 15 januari samma år till Oss inkomma med underdånig ansökning därom;

att i ansökningen bör uppgifvas dels ändamålet med och planen för resan, dels ock den därför beräknade tiden och det understödsbelopp, som åstundas; samt

att ansökningen skall vara åtföljd af vederbörligt intyg rörande den sökandes tjänstgöring äfvensom examensbetyg och öfriga handlingar, hvilka sökanden vill till stöd för sin anhållan åberopa.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 9 juni 1905.

OSCAR.

(L. S.)

K. S. Husberg.

G. Angående kataloger, kassor och räkenskaper.

Kungl. cirkulär till domkapitlen m. fl. den 31 dec.
1900 ang. formulär för terminskatalog m. m.

OSCAR, etc. Sedan Riksdagen i skrifvelse den 13 maj 1897 anhållit, dels att Oss täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke formulär för de allmänna läroverkens kataloger borde till vederbörandes efter rättelse fastställas, utvisande de uppgifter, som borde i katalogerna intagas, samt sättet och ordningen för uppgifternas meddelande, dels ock att Vi ville utfärda föreskrift om sådana katalogers fogande vid de allmänna läroverkens räkenskaper, och sedan utsedda kommitterade enligt nådigt uppdrag afgifvit betänkande och förslag i detta ärende samt vederbörande skolstyrelser inkommit med underdåniga utlåtanden öfver detta förslag, hafve Vi funnit godt förordna:

att den terminskatalog, hvarom är föreskrifvet i § 102 mom. 4 i stadgan för rikets allmänna läroverk den 1 november 1878,* skall innehålla förteckning å eforus, inspektör, där sådan finnes, rektor, lärare och öfriga tjänstemän samt lärjungar, jämte en öfversikt af de sistnämndas antal och fördelning å klasser och afdelningar, äfvensom uppgift å de tider, då läroverkets bibliotek och samlingar äro tillgängliga;

att för hvarje lärjunge uppgift skall lämnas å hans namn, med särskildt angifvande af tilltalsnamnet, å den undervisning han åtnjuter (klass högre eller lägre afdelning af tvåårig klass, linje, deltagande i valfri undervisning, befrielse från undervisning), hans födelseår, det år, då han inskrefs vid läroverket, hvilken termin han tillbringar i klassen eller afdelningen, äfvensom å hans hemort (stad eller köping, församling inom stiftet, län utom stiftet)

* Jfr § 148 i nu gällande läroverksstadga.

och faderns yrke (eller stånd) samt, för den händelse fadern är afliden, upplysning om detta förhållande;

att lärjungarna skola ordnas efter undervisningsafdelningar från den öfversta klassen i ordning nedåt och att i rubriken för hvarje sådan afdelning skall angifvas, hvilken klass och, där klassen är två-årig, hvilken årsafdelning inom klassen afdelningens lärjungar tillhöra, äfvensom för klasser, inom hvilka såväl latinlinje som reallinje förekomma, huruvida afdelningens lärjungar tillhöra latinlinjen, reallinjen eller delvis den ena, delvis den andra linjen, hvarvid för betecknande af klass och årsafdelning skola användas siffror (7 : 2, 7 : 1, . . . 5, 4 o. s. v.), för betecknande af linje bokstäfverna *L*, *R*, *L & R* framför klassiffran, samt för särskiljande af likartadt sammansatta undervisningsafdelningar bokstäfverna *a*, *b*, *c* efter klass- eller afdelningssiffran (*L* 7 : 2 *a*, *L* 7 : 2 *b* o. s. v.);

att öfriga obligatoriska uppgifter för lärjungarna skola ordnas i kolumner med följande rubriker och i följande ordning: *Namn m. m.*, *Född*, *Inskrifven*, *Termin i klassen*, *Hemort*, *Fadern*; samt att uppgifterna angående lärjunges undervisning utöfver den uppgift, som förekommer i undervisningsafdelningens rubrik, skola meddelas till höger i namnkolumnen med förkortade beteckningssätt, hvarvid deltagande i undervisning utmärkes med bokstäfver ur stora, befrielse från undervisning med bokstäfver ur lilla alfabetet, och att sålunda deltagande i undervisningen å latinlinjen skall betecknas med *L*, å reallinjen med *R*, i grekiska med *G*, i den valfria undervisningen i engelska med *E*, i teckning med *T*, i instrumentalmusik med *I*, befrielse från undervisningen i teckning med *t*, i sång med *s*, i gymnastik med *g*, i fäktning med *f*; äfvensom att, om tecknen äro flera, ordningen skall vara följande: *L*, *G*, *E*; *R*; *T*, *I*; *t*, *s*, *g*, *f*;

att uppgift å hvarje afdelnings klassföreståndare skall lämnas omedelbart under klassens eller afdelnings rubrik (se formulär i bilagan);

att för hvarje undervisningsafdelning antalet af dess lärjungar skall angifvas; samt

att vederbörande må äga att utöfver de uppgifter, som sålunda skola i terminskatalogen införas, i denna meddela äfven andra, allenast de stadgade uppgifterna förekomma i vederbörlig ordning.

Härjämte hafve Vi funnit skäligt föreskrifva:

att omförmälda terminskataloger för räkenskapsårets båda terminer skola biläggas de allmänna läroverkens och pedagogiernas räkenskaper; samt

att till den genom nådiga cirkuläret den 17 september 1856 mom. e) föreskrifna förteckning skall fogas en kortfattad redogörelse för bestämmelserna angående stipendie- och andra dylika fonders ändamål och användning samt att sådan redogörelse skall hvart femte år intagas i läroverkets årsredogörelse.

Hvilket Vi Eder till kännedom och efterrättelse i hvad på eder åtgärd ankommer samt vederbörandes förständigande härigenom meddele.

Stockholms slott den 31 december 1900.

Under Hans Maj:ts,

Min Allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Nils Claëson.

N a m n m. m.	Född.	Inskrif- ven. i klassen.	Termin	H e m o r t.	F a d e r n.
Klass L. 7 : 2 a. Klassföreståndare: S. Andersson.					
Arosenius, C. Lars G. E. T. I. s. g.	1880	1890	1	Uppsala.	Professor †.
Berggren, Gustaf P. N. G. E. T. I. s. g.	79	88	3	Vaksala.	Kapten.
Danielsson, Karl Magnus A. s.	81	90	1	Oregrund.	Grosshandlare.
Enberg, Sven G.	81	94	1	Arvika.	Ingenjör.
Eriksson, Arvid V. t. s.	81	91	1	Almunge.	Torpåre.
Fägerberg, E. Robert T. s. f.	80	95	1	Södermanlands län.	Godsägare.
Forsslund, Axel V. s. g. f.	80	92	1	Ockelbo.	Handlande.
Hansson, P. Nils G. = 22.	80	89	1	Stockholm.	Fabrikör †.
Klass L. & R. 7 : 2. Klassföreståndare: L. Berg.					
Almgren, K. Anders L. G. T. s. g. f.	1880	1892	1	Kalmar län.	Öfverste.
Carlström, Ludvig P. L. I. t. s. f.	79	91	2	Enköping.	Sjökapten.
Edling, Ragnar L. R. I.	81	89	1	Vaddö.	Arbetare †.
Granberg, Karl L.	78	90	3	Estuna.	Hemmansägare.
Holmgren, Per Magnus R. T. s.	79	95	3	Rimbo.	Soldat.
o. s. v. = 24.					

Tecknens betydelse.

L =	deltager i undervisningen å latinlinjen.
R =	» » » » reallinjen.
G =	» » » » i grekiska.
E =	» » » » den valfria undervisningen i engelska.
T =	» » » » » teckning.
I =	» » » » » instrumentalmusik.
t =	» » » » » betriadt från undervisning i teckning.
s =	» » » » » sång.
g =	» » » » » gymnastik.
f =	» » » » » fäktning.
a, ö o. s. v.	i klassrubriken betecknar olika parallellafdelingar.

Kungl. cirkulär den 13 april 1905 ang. utredning
om stiftens byggnadskassor.

OSCAR etc. Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud allsmäktig! Sedan kyrkomötet i skrifvelse den 5 oktober 1898 gjort underdånig framställning i fråga om upphäfvande af bestämmelsen i punkten c) i mom. 1 af § 135 i nådiga stadgan för rikets allmänna läroverk den 1 november 1878, hvilken bestämmelse motsvaras af punkten d) i mom. 1 af § 217 i nådiga stadgan för samma läroverk den 18 februari 1905, och infordrade yttranden öfver kyrkomötets berörda framställning blifvit afgifna af samtliga dåvarande domkapitel, hafve Vi, som anse ytterligare utredning i ämnet erforderlig före ärendets slutliga pröfning, funnit godt i nåder förordna:

dels att, intill dess Vi med anledning af ifrågasvarande framställning annorlunda beslutit, utbetalning från stiftets byggnadskassa till byggnad och underhåll af läroverkshus icke må utan Vårt nådiga tillstånd göras, därest icke sådant erfordras för fullgörande af förbindelse, för hvilken kassan häftar;

dels ock — — — — —

Hvilket Vi Eder till kännedom och efterrättelse härigenom meddele.

Stockholms slott den 13 april 1905.

Under Hans Maj:ts,

Min Allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Carl von Friesen.

Kungl. kungörelse den 22 dec. 1905 ang. insändande af allmänna läroverkens räkenskaper till Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarrätt.

Vi OSCAR, etc., göre veterligt: att Vi, med anledning af en utaf Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk gjord underdånig framställning, funnit godt att, med upphäfvande af hvad i nådiga cirkuläret till domkapitlen angående förändring i sättet för uppgörande af konsistoriernas och elementarläroverkens räkenskaper den 17 september 1856 finnes stadgadt om sistnämnda räkenskapers aflämnande till konsistorierna och intagande i de räkenskaper, som skola från konsistorierna insändas till Vår och Rikets Kammarrätt, förordna, att tills vidare allmänna läroverkens räkenskaper, efter det de, på sätt i § 227 af nådiga stadgan för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905 sägs, blifvit granskade och underskrifna, skola jämte tillhörande verifikationer, ordentligt inbundna, af vederbörande redogörare insändas till Kammarrätten så tidigt, att de dit inkomma inom tre månaderna efter räkenskapsårets slut.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterträta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 22 december 1905.

OSCAR.

(L. S.)

Fridtjuv Berg.

H. Angående särskilda läroanstalter.

Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för statens profskola, nya elementarskolan i Stockholm;

gifvet Stockholms slott den 2 december 1905.

Vi OSCAR, etc., göre vederligt, att Vi, efter upphäfvande af den för nya elementarskolan i Stockholm den 14 augusti 1856 utfärdade stadga med däri sedermera föreskrifna ändringar, funnit godt att för nämnda läroanstalt fastställa följande reglemente:

Skolans ändamål, lärare, lärjungar m. m.

§ 1.

Nya elementarskolan har, utöfver det i §§ 2 och 3 af stadgan för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905 angifna ändamål, till särskild uppgift att vara ett läroverk, där ifrågasatta förändringar med afseende å undervisningen vid de allmänna läroverken samt organisationen af desamma företrädesvis må kunna på försök tillämpas.

§ 2.

För nya elementarskolan gälla, därest icke i detta reglemente annorlunda stadgas, samma bestämmelser som för öfriga högre allmänna läroverk i hufvudstaden.

§ 3.

Inspektör för skolan utses af Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, och skola inspektörs åligganden bestämmas i instruktion, som af Öfverstyrelsen för honom utfärdas.

§ 4.

Det åligger såväl skolans rektor som enhvar af dess lärare att, så långt deras tid medgifver, med

uppmärksamhet följa den pedagogiska utvecklingen inom och utom landet, och äga de att gemensamt eller hvar för sig hos Öfverstyrelsen göra framställning om anordnande af sådana försök, som i § 1 omförmälas.

§ 5.

Öfverstyrelsen bestämmer, efter läroverkskollegiets hörande, om anställande af de i § 1 omförmälda försök och hvad därmed har samband samt äger att med afseende på ifrågavarande läroanstalt i de af Kungl. Maj:t för de allmänna läroverken fastställda undervisningsplanerna vidtaga de jämkningar, som nämnda försök kräfva, dock att, i de fall då dylikt försök föranleder särskilda kostnader eller ärendets beskaffenhet eljest sådant påfordrar, ärendet skall underställas Kungl. Maj:ts pröfning.

§ 6.

1. Rektor vid nya elementarskolan vare i fråga om undervisningsskyldighet likställd med de i § 133 mom. 4 af stadgan för rikets allmänna läroverk omförmälda rektorer.

2. Lärare vid skolan, som erhållit Öfverstyrelsens uppdrag att taga befattning med pedagogiskt försök, vare, under den tid försöket pågår, med afseende på undervisningsskyldighet i allmänhet likställd med de i § 133 mom. 5 af nämnda stadga omförmälda lärare.

§ 7.

1. Vid afgifvande af sådant förslag å ordinarie lärare, som i § 133 mom. 1 af stadgan för rikets allmänna läroverk säges, skall beträffande lärartjänst vid nya elementarskolan särskildt afseende fästas å sökandens fallenhet och förmåga att bidra till förverkligandet af skolans i § 1 omförmälda uppgift.

2. Öfverstyrelsen äger att, då utsikt finnes att till ledig lektors- eller adjunktstjänst vid skolan vinna lärare af synnerlig skicklighet och lämplighet, utan tjänstens ledigförklarande föreslå honom hos Kungl. Maj:t till tjänstens erhållande. Därvid må, när särskilda omständigheter därtill föranleda, äfven den, som icke uppfyllt alla de i §§ 179 och 180 af stadgan för rikets allmänna läroverk föreskrifna villkor, kunna föreslås till tjänstens erhållande.

§ 8.

Skulle vid anställande af pedagogiskt försök så finnas särskildt önskvärdt, äger Öfverstyrelsen att till tjänstgöring vid nya elementarskolan tillfälligt förflytta därtill lämplig och villig lärare vid annat allmänt läroverk, dock att särskilda kostnader ej må utan Kungl. Maj:ts tillstånd härigenom orsakas statsverket.

§ 9.

Lärjunge må i skolan intagas utan afseende på lärjungeområde. I öfrigt gäller beträffande mottagande af lärjungar i de särskilda afdelningarna vid skolan hvad i § 45 af stadgan för rikets allmänna läroverk är föreskrifvet, dock att i hvarje för viss klass af realskolan bestämd afdelning må undervisas högst 30 lärjungar, såvida icke Öfverstyrelsen annorlunda bestämmer.

Skolans ekonomiska förvaltning.

§ 10.

Skolans kassor äro byggnadskassan och skolkassan. *Byggnadskassan* är afsedd att lämna tillgång till bestridande af

a) årlig afbetalning å det lån, som lämnats af Stockholms stad för till- och ombyggnad af det utaf

skolan disponerade, statsverket tillhöriga läroverks-
hus,

b) tomtöresersättning till Landbruksakademien,
så länge sådan skall utgöras af skolan, samt

c) kostnad för brandförsäkring och behöfliga re-
parationer äfvensom andra fastigheten åliggande ut-
gifter.

Skolkassan har till ändamål att bestrida de ut-
gifter, som i öfrigt åligga skolan.

§ 11.

Skolans inkomster äro:

a) de terminsafgifter, som, utöfver stadgade af-
gifter till statsverket, skola till belopp, som af
Kungl. Maj:t bestämmes, upptagas af lärjungarna,

b) inskrifningsavgifter till det belopp, Kungl.
Maj:t fastställer,

c) räntor för det löpande året å skolans i bank-
inrättning eller annorstädes inestående medel, samt

d) hyror.

§ 12.

Befrielse från hela eller halfva terminsafgiften
till skolans kassor må af vederbörande terminsafgifts-
nämnd medgifvas i den ordning, som är stadgad be-
träffande befrielse från de i § 218 mom. 2 b) och §
219 mom. 2 af stadgan för rikets allmänna läroverk
föreskrifna avgifter, hvarvid iakttages, att befrielse
från halfva terminsafgiften anses motsvara befrielse
från endera af de i nämnda stadganden föreskrifna
avgifter.

§ 13.

Af skolans inkomster skola till byggnadskassan
ingå hälften af lärjungarnas terminsafgifter äfvensom
årliga räntan å denna kassas behållning; de öfriga
inkomsterna tillfalla skolkassan.

Skulle i något särskildt fall skolkassans tillgångar befinnas otillräckliga, kan, på vederbörandes framställning och sedan Öfverstyrelsen yttrat sig däröfver, med Kungl. Maj:ts tillstånd till nämnda kassa från byggnadskassan öfverföras erforderligt belopp.

§ 14.

Donationsmedel, som skolan erhållit till stipendier eller för annat ändamål, förvaltas af direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk, där est icke annorlunda är särskildt föreskrifvet.

§ 15.

Beträffande vården af samt ansvaret och redogörelsen för byggnadskassan äfvensom räkenskaperna för samma kassa gäller hvad i § 219 mom. 3 och § 227 mom. 2 af stadgan för rikets allmänna läroverk är föreskrifvet om läroverks byggnadsfond. I fråga om skolkassan gäller i nämnda afseende hvad i § 218 mom. 4 och § 227 mom. 1 af samma stadga föreskrifves om de i dessa moment afsedda kassor.

I öfrigt gäller angående sättet för uppgörande af skolans räkenskaper samt den offentliga kontrollen af desamma hvad därom är eller varder särskildt stadgadt.

Öfvergångsbestämmelser.

Detta reglemente skall träda i kraft den 1 januari 1906, dock med iakttagande däraf

att de beträffande undervisningen vid nya elementarskolan nu gällande anordningar skola fortfara att äga tillämpning under läsåret 1905—1906;

att Öfverstyrelsen skall äga bestämma, i hvilken ordning de nya undervisningsplanerna för de allmänna läroverken skola vinna tillämpning vid nya elementarskolan, samt från hvilken tidpunkt bestäm-

melserna i stadgan för rikets allmänna läroverk angående realskolexamen skola tillämpas vid nya elementarskolan;

att med afseende på gymnastiklärarbefattningens upprätthållande tills vidare icke göres någon ändring i de för skolan hittills gällande föreskrifter;

att befrielse från den del af terminsafgiften, som skall ingå till byggnadskassan, ej må medgifvas, förrän det för läroverkshusets till- och ombyggnad af Stockholms stad lämnade lån blifvit till fullo inbetaldt;

att, intill dess skolans nuvarande skuld till statsverket blifvit fullständigt betald, räntan å denna skuld skall utgå af byggnadskassan, till hvilken ej mindre räntan å de såsom hypotek för denna skuld till Kungl. Statskontoret öfverlämnade obligationer än äfven sedermera återstående obligationer äfvensom hälften af den nuvarande skolkassans behållning i öfrigt vid samma kassas delning skola öfvergå; samt

att hvad i § 19 mom. 2 af stadgan för rikets allmänna läroverk föreskrifves om ledighet från undervisningen och om skriftliga arbeten skall, utan hinder af samma stadgas öfvergångsbestämmelser, vid nya elementarskolan träda i kraft från och med läsåret 1906—1907.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 2 december 1905.

OSCAR.

(L. S.)

Fridtjuv Berg.

Transumt af Kungl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk angående bestämmelser rörande styrelse och förvaltning af högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor.

OSCAR etc. etc. Vår ynnest etc. Sedan Vi genom nådigt bref den 24 mars 1905 anbefallt Eder att utarbета och till Oss inkomma med underdånigt förslag till nytt reglemente för högre lärarinneseminariet, hafven I — — — — — uti underdånig skrifvelse den 24 juli 1905 — — — — — hemställt, att med afgifvande af förslag till bestämmelser angående seminariets organisation samt undervisning och ordning vid detsamma måtte anstå tills vidare och intill dess I hunnit afsluta den däraf föranledda utredning, men att däremot förändrade bestämmelser angående läroanstaltens styrelse och förvaltning måtte snarast möjligt blifva utfärdade;

och hafven I, under förklarande att I uti nämnda syfte för närvarande inskränkt Eder till att utarbета förslag till reglemente angående styrelse för och förvaltning af högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor, med Eder ofvanberörda underdåniga skrifvelse öfverlämnat det af Eder sålunda utarbeteda förslag.

Vid föredragning af detta ärende — — — — — hafve Vi, med bifall till Eder ofvanberörda hemställen, funnit godt att, i afbidan därpå att nytt fullständigt reglemente för nämnda läroanstalt kan varda i nåder utfärdadt, fastställa följande

Bestämmelser angående styrelse och förvaltning af högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor.

§ 1.

Öfverinseendet öfver högre lärarinneseminariet med därtill hörande normalskola tillkommer Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.

§ 2.

Till Öfverstyrelsens handläggning i fråga om läroanstalten höra till den omfattning, som i den för Öfverstyrelsen utfärdade instruktion, dessa bestämmelser samt särskilda af Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter sägs, ärenden angående

1) undervisning och ordning äfvensom undervisningslokaler och sundhetsförhållanden;

2) tillsättning och förordnande af rektor, lärare och lärarinnor samt öfriga tjänstemän äfvensom tjänstledighet och afsked för desamma m. m.;

3) fel eller försummelse i tjänsten af rektor, lärare eller lärarinnor;

4) uppflyttning i högre lönegrad af i näst föregående punkt nämnda tjänst innehafvare; samt

5) behovet af lärarkrafter.

§ 3.

1. Öfverstyrelsen åligger att utöfva inspektion öfver läroanstalten, och afser denna att åvägabringa en noggrann kännedom om läroanstaltens tillstånd och behof samt öfvervaka, att gällande författningar efterlefas.

2. Vid inspektion äger den inspektionsförrättande fritt och obehindradt tillträde till läroanstalten i dess helhet och till alla dess handlingar äfvensom rätt att af rektor, lärare, lärarinnor och öfriga tjänstemän

erhålla alla de upplysningar, som kunna främja syftet med inspektionen.

3. I anledning af de under inspektionen gjorda iakttagelser äger den inspektionsförrättande att dels göra muntliga erinringar till rektor och vederbörande lärare eller lärarinna, dels ock, där han så finner lämpligt, tillställa rektor en skriftlig promemoria. Den inspektionsförrättande må äfven, när han anser det ändamålsenligt, genom rektor sammankalla läroanstaltens samtliga lärare, lärarinnor och öfriga tjänstemän eller vissa af dem för att med dem öfverlägga eller meddela dem de anvisningar och råd, till hvilka han finner sig befogad, samt därvid såsom ordförande leda förhandlingarna.

§ 4.

Öfverstyrelsen bestämmer, efter vederbörande lärarkollegii förslag, det antal elever, som för hvarje läsår får intagas i seminariets lägsta afdelning.

§ 5.

Det tillkommer Öfverstyrelsen:

a) att pröfva och stadfästa af vederbörande kollegium uppgjort förslag till kursplaner för normalskolan och seminariets lägre kurs äfvensom till studieplaner för seminariets högre kurs;

b) att på förslag af rektor och vederbörande ämneskonferens bestämma val af läroböcker;

c) att på förslag af rektor och vederbörande lärare bestämma ämnen och uppgifter för seminariееlevernars skriftliga afgangspröf; samt

d) att fastställa formulär för terminsbetyg, afgangsbetyg från normalskolan och lärarinnediplom.

§ 6.

Det tillkommer Öfverstyrelsens medlemmar att, så långt deras tid det medgifver, personligen följa års- och afgangsexamina vid läroanstalten.

§ 7.

Öfverstyrelsen tillkommer att granska och med eget yttrande till Öfverintendentsämbetet öfverlämna till Öfverstyrelsen, på sätt i § 17 mom. 2 sägs, insändt förslag till nybyggnad eller ombyggnad för läroanstalten.

§ 8.

1. Det tillkommer Öfverstyrelsen att draga försorg därom, att vid läroanstalten ledig rektors-, lektors- och adjunktstjänst äfvensom ledig ämneslärrinnebefattning varda tillsatta med tillämpning af de grunder, som beträffande motsvarande tjänster vid de allmänna läroverken angifvas i § 175 samt §§ 177—187 af den för dessa läroverk gällande stadga af den 18 februari 1905; dock att, då utsikt finnes att till ledig ämneslärrar- eller ämneslärrarinetjänst vid läroanstalten vinna person, som med hänsyn till läroanstaltens art och uppgift samt den lediga tjänstens beskaffenhet synes särskildt lämplig, Öfverstyrelsen äger att, utan tjänstens ledigförklarande, när fråga är om ämneslärrartjänst, hos Kungl. Maj:t till tjänstens erhållande föreslå sådan person och, när fråga är om ämneslärrarinetjänst, kalla den ifrågasatta personen till innehafvare af tjänsten.

2. I fråga om uppflyttning i högre lönegrad, afsked med pension, tillstånd att med innehafvande tjänst förena annan tjänstbefattning eller att vid tjänsten efter uppnådd pensionsålder under viss tid varda bibehållen gäller för läroanstaltens rektor samt ordinarie ämneslärare och ämneslärrinnor i tillämp-

liga delar hvad därom är stadgadt för de allmänna läroverken; och har Öfverstyrelsen i samma omfattning, som angående nämnda läroverks lärare och lärarinnor är föreskrifvet, att med hithörande frågor taga befattning.

§ 9.

Öfverstyrelsen äger att, efter rektors förslag, förordna äfvensom entlediga:

a) biträdande föreståndarinna för seminariet, för normalskolan och för seminariets hushållsskola;

b) inspektris i hushållsskolan, bärande därtill utses antingen biträdande föreståndarinnan vid seminariet eller biträdande föreståndarinnan vid normalskolan;

c) hufvudlärarinnor i de särskilda ämnena och ämnesgrupperna, bärande dessa utses bland läroanstaltens ordinarie eller extra ordinarie lärarinnor; samt

d) läkare vid anstalten.

Öfver sådan åtgärd få besvär ej anföras.

§ 10.

1. Extra och vikarierande lärare och lärarinnor förordnas, sedan rektor inkommit med förslag i ämnet, af Öfverstyrelsen.

2. Likaledes äger Öfverstyrelsen, sedan rektor inkommit med förslag, förordna äfvensom entlediga lärare och lärarinnor i öfningsämnena.

3. Öfver de i mom. 1 och 2 omförmälda åtgärder få besvär ej anföras.

§ 11.

1. Öfverstyrelsen tillkommer att åt rektor, lärare eller lärarinna, som åstundar tjänstledighet, på därom hos Öfverstyrelsen gjord ansökning bevilja

sådan, därest den föranledes af vederbörligen styrkt sjukdom.

2. Öfverstyrelsen äger ock att åt rektor, lärare eller lärarinna, som af annan anledning än den i mom. 1 sagda önskar tjänstledighet, bevilja sådan, dock att den, som fått sig sådan tjänstledighet beviljad under en tid af två terminer i följd och är i behof af fortsatt tjänstledighet, skall därom hos Kungl. Maj:t göra ansökan.

§ 12.

För rektor, om han det åstundar, har Öfverstyrelsen att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad om tjänstgöringsbetyg för lärare vid allmänt läroverk är stadgadt, utfärda sådant betyg.

§ 13.

1. Finner Öfverstyrelsen, på grund af egna iakttagelser eller efter därom hos Öfverstyrelsen af vederbörande myndighet gjord anmälan, giltig anledning till anmärkning mot rektor, lärare eller lärarinna i fråga om fel eller försummelse i tjänsten eller beträffande nämnda befattningshafvares vandel, åligger Öfverstyrelsen, allt efter felets beskaffenhet, att antingen omedelbart tilldela den felande föreställning och varning eller ock anmäla det anmärkta felet till laga åtal inför vederbörlig domstol.

2. Framkomma under behandling af mål, som i mom. 1 afses, sådana omständigheter, att det finnes olämpligt, att den anmälde eller åtalade fortfarande tjänstgör, äger Öfverstyrelsen att, tills vidare och intill dess i målet blifvit slutligen dömdt eller domstol annorlunda förordnat, afstänga honom från tjänstens utöfning, och kommer under tiden med hans aflöning att förfaras, på sätt därom i hvarje särskildt

fall, efter anmälan af Öfverstyrelsen, af Kungl. Maj:t bestämmes.

§ 14.

I öfrigt tillkommer Öfverstyrelsen att i enlighet med dess instruktion och andra gällande föreskrifter antingen omedelbart vidtagna eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, som kunna finnas erforderliga, för att läroanstalten skall motsvara sitt ändamål.

§ 15.

Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk äger att till den omfattning, som i §§ 16—19 sägs och i öfrigt är eller kan varda af Kungl. Maj:t föreskrifven, handlägga frågor rörande läroanstalten.

§ 16.

I fråga om handhafvandet och kontrollen af läroanstaltens fonder och kontanta tillgångar åligger det direktionen:

1) att, med den inskränkning nästföljande moment innehåller, förvalta de läroanstalten och elevkåren tillhörande fonder, de till läroverket anslagna statsmedel samt de af termins- och inskrifningsafgifter i normalskolan inflytande medel;

2) att, under den kontroll, direktionen kan finna nödig, till rektors förvaltning öfverlämna dels till läroverket beviljade expensmedel och extra anslag, dels inkomsterna af termins- och inskrifningsafgifter med undantag af hvad som direktionen anslagit till arvoden för extra ordinarie lärare och lärarinnor och läroverkets öfriga tjänstemän samt till hyresersättning för rektor och hyresbidrag för biträdande föreståndarinnor och ordinarie lärare;

3) att årligen granska läroverkets räkenskaper för det förflutna kalenderåret samt i öfrigt beträf-

fande desamma iakttaga hvad därom är eller varder särskildt stadgadt;

4) att på rektors förslag bestämma beloppen af de extra ordinarie lärarnas eller lärarinnornas samt öfriga vid läroverket anställda tjänstemäns arfvoden samt de till de biträdande föreståndarinnorna och de ordinarie lärarna utgående hyresbidrag;

5) att bestämma beloppet af rektors hyresersättning; samt

6) att genom rektor utbetala löner, arfvoden och hyresbidrag samt elever tilldelade stipendier.

§ 17.

I fråga om vården af läroanstaltens fasta och lösa egendom tillkommer det direktionen:

1) att hafva tillsyn däröfver, att läroverkets fasta egendom behörigen vårdas, och i detta syfte utse en nämnd, som i samråd med rektor äger att besluta om nödiga reparationer;

2) att, därest nybyggnad eller ombyggnad för läroverkets räkning erfordras, låta genom sakkunnig person uppgöra ritningar och kostnadsförslag samt, sedan vederbörande kollegium haft tillfälle att däröfver yttra sig, insända dem till Öfverstyrelsen; samt

3) att vid ombyte af rektor äfvensom eljest, då direktionen anser lämpligt, anställa inventering af läroverkets tillhörigheter samt bestämma hvilka inventarier såsom obrukbara böra från inventarieförteckningen afskrifvas.

§ 18.

Beträffande de terminsafgifter, som vid läroanstalten utgöras, åligger det direktionen:

1) att på förslag af vederbörande kollegium bestämma terminsafgifternas belopp i normalskolans

särskilda klasser samt antalet friplatser, som där årligen må utdelas; samt

2) att årligen utse två delegerade, hvilka tillika med rektor, biträdande föreståndarinnan för normalskolan och en annan af kollegiet utsedd lärarinna skola utgöra den nämnd, som äger att bevilja befrielse från eller nedsättning i stadgade terminsafgifter.

§ 19.

Direktionen äger att, på förslag af rektor, bestämma dag för termins början och avslutning.

§ 20.

Rektor har, med afseende på normalskolan och i tillämpliga delar med afseende på seminariet, att iakttaga hvad som enligt §§ 141—143, 145—150 mom. 1 samt § 152 i stadgan för rikets allmänna läroverk åligger rektor vid sådant läroverk.

§ 21.

I fråga om seminariets ekonomiska förvaltning äger rektor:

1) att förvalta de till hans disposition ställda medel samt därmed utbetala löner, arvoden och hyresbidrag åt lärare, lärarinnor, tjänstemän och betjante samt bestrida läroverkets öfriga utgifter;

2) att i samråd med vederbörande lärare eller lärarinna besluta om inköp af inventarier och nödig undervisningsmateriel; samt

3) att bestämma det belopp, för hvilket inköp för läroverkets bibliotek årligen må göras, och vara ordförande i läroverkets biblioteksnämnd.

§ 22.

I fråga om anordningen och ledningen af arbetet vid läroanstalten åligger rektor:

1) att i samråd med vederbörande lärare och lärarinnor uppgöra arbetsfördelning och arbetsordning;

2) att själf leda eller utse ledare af ämneskonferenser;

3) att i samråd med lektorn i pedagogik och metodik, de biträdande föreståndarinnorna och hufvudlärarinnorna i normalskolan ordna undervisningen i speciell metodik för seminariets elever;

4) att bland lärarinnorna i normalskolan utse en klassföreståndarinna för hvarje klass; samt

5) att utse dels ett skrifbiträde, som äfven må vara rektor behjälpligt vid kollegieprotokollens uppsättande, och dels ett räkenskapsbiträde, som äger att, till den utsträckning rektor bestämmer, biträda vid löpande göromål samt räkenskapers förande; skolande till nämnda biträden utses därtill lämpliga och villiga personer bland lärarpersonalen.

§ 23.

Skulle i något fall oförutsedda hinder möta för lärare eller lärarinna att bestrida sin tjänst, äge rektor för högst två veckor bevilja tjänstledighet samt förordna vikarie; skolande rektor om sådan åtgärd ofördröjligen underrätta Öfverstyrelsen.

Dessa bestämmelser skola tillämpas från och med den 1 januari 1906, då de föreskrifter i reglementet för seminarium för bildande af lärarinnor den 6 augusti 1864, hvilka innefatta åligganden för direktionen för seminariet eller eljest strida mot nu meddelade bestämmelser, skola upphöra att gälla; skolande det tillkomma direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk att fullgöra de åligganden, som hittills tillkommit direktionen för högre lära-

rinneseinariet och om hvilka ofvan icke är stadgadt.

Hvilket Vi Eder till kännedom och efterrättelse i hvad på Eder ankommer samt vederbörandes förständigande härigenom meddele.

Stockholms slott den 2 december 1905.

OSCAR.

Fridtjw Berg.

**Kungl. Maj:ts nådiga instruktion för direktionen öfver
Stockholms stads undervisningsverk;**

gifven Stockholms slott den 2 december 1905.

§ 1.

Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk tillkommer:

att beträffande de allmänna läroverken i Stockholm utöfva den befattning, som omförmäles i § 207 af stadgan för rikets allmänna läroverk, och att för hvart och ett af förstnämnda läroverk med undantag af nya elementarskolan utse inspektor;

att beträffande nya elementarskolan och högre lärarinneseminarieret fullgöra de åligganden, hvilka enligt de för dessa läroanstalter gällande föreskrifter tillkomma direktionen;

att beträffande enskilda läroverk i Stockholm fullgöra de uppdrag, Kungl. Maj:t kan finna godt lämna;

att beträffande de allmänna läroverken i Stockholm och högre lärarinneseminarieret fullgöra hvad en-

ligt § 10 af nådiga kungörelsen den 8 december 1904 angående sättet för utbetalning af aflönings- och arfvodesmedel till lärare och öfriga tjänstemän vid rikets allmänna läroverk med flera undervisningsanstalter åligger vederbörande direktion; samt

att handhafva värden af fonder och stiftelser, som blifvit eller blifva ställda under direktionens förvaltning.

§ 2.

Direktionen utgöres af följande ledamöter, nämligen: öfverståthållaren såsom ordförande, ärkebiskopen, hvilken, då öfverståthållaren icke är tillstädes, för ordet vid de direktionssammanträden, han bevisar, en af Stockholms stads konsistorium utsedd ledamot, en af Stockholms stads magistrat utsedd ledamot, två af Stockholms stadsfullmäktige utsedda ledamöter, den i tjänsten äldste af rektorerna vid högre latinläroverket å Norrmalm och högre allmänna läroverket å Södermalm, den i tjänsten äldste af rektorerna vid högre realläroverket å Norrmalm och högre realläroverket å Östermalm, den i tjänsten äldste af rektorerna vid hufvudstadens realskolor, rektor vid nya elementarskolan samt rektor vid högre lärarinneseminarier.

Ledamot, som icke är själfskrifven, utses för tre kalenderår. Utträdande ledamot kan åter inväljas. Afgår ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställes fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den afgångne återstått.

Direktionen åligger att i god tid före utgången af den tid, för hvilken vald ledamot utsetts, hos vederbörande myndighet eller korporation anmäla den förestående ledigheten.

§ 3.

Direktionen sammanträder på ordförandens kallelse.

Äro öfverståhållaren och ärkebiskopen frånvarande, föres ordet af den bland ledamöterna, som intager främsta rummet efter den i § 2 angifna ordning.

För besluts fattande fordras, att minst fyra ledamöter äro närvarande. Yppas skiljaktiga meningar, gälle den, som omfattas af de flesta rösterna, och, om dessa utfalla lika, den, som biträdes af ordföranden.

§ 4.

Vid direktionens sammanträden föres protokoll, som justeras senast vid nästa sammankomst.

§ 5.

Medel, som skola utbetalas af Kungl. Statskontoret eller Stockholms stads drätsel-nämnd, må af ordföranden rekvireras.

§ 6.

Direktionen antager tills vidare och entledigar en sekreterare, en kamrerare och en vaktmästare.

Afföning till dessa utgår af direktionens medel.

Sekreterarens och kamrerarens afföning bestämes till beloppet af Kungl. Maj:t efter direktionens förslag.

§ 7.

Sekreteraren åligger:

att emottaga alla inkommande handlingar, å dem anteckna, när de inkommit, samt anmäla dem till vederbörlig behandling;

att föra diarium med tillhörande register;

att upprätta föredragningslista för direktionens sammanträden;

att besörja cirkulation af sådana handlingar, som enligt direktionens eller ordförandens beslut skola kringsändas till ledamöterna;

att föra protokoll vid direktionens sammanträden;

att uppsätta, utskrifva och kontrasignera alla från direktionen utgående skrivelser samt ombesörja öfriga expeditioner med undantag af skrivelser och expeditioner, hvilka af kamreraren ombesörjas;

att tillhandahålla kamreraren alla för hans ämbetsförvaltning nödiga handlingar samt i öfrigt lämna honom det biträde, som direktionen kan pröfva skäligen föreskrifva;

att tillse, att vaktmästaren fullgör sina åligganden, och, om försummelse förekommer, utan att rättelse på tillsägelse sker, anmäla förhållandet hos ordföranden; samt

att tillhandagå ämbetsmyndigheter och enskilda med de upplysningar i tjänsten, som sekreteraren är i tillfälle att lämna.

§ 8.

Kamreraren åligger:

att uppbära dels alla direktionen eller underlydande undervisningsverk tillkommande statsanslag, för hvilket ändamål Kungl. Statskontorets anordningar skola af ordföranden disponeras på kamreraren, dels stadens anslag till de nämnda undervisningsverken, dels ock de medel, som eljest tillkomma direktionen;

att verkställa utbetalningar enligt gällande föreskrifter eller direktionens beslut;

att öfver direktionens tillgångar, inkomster och utgifter föra räkenskap i öfverensstämmelse med de föreskrifter, som äro eller framdeles varda meddelade beträffande de allmänna läroverken.

att uppsätta den i § 4 mom. 2 af reglementet för lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa föreskrifna redogörelse samt besörja leveranserna till nämnda kassa;

att vårda direktionens säkerhetshandlingar och ombesörja förnyelse af in-teckningar;

att uppsätta, utskrifva och kontrasi-gnera de skrivelser, som för rekvisition af medel eller eljest för ofvan angifna ändamål erfordras;

att uppgöra af-föningslistor och meddela föreskrifna uppgifter till taxeringsmyndigheter;

att hafva tillsyn öfver direktionens lokal och inventarier;

att närvara vid direktionens sammanträden; samt

att i öfrigt lämna direktionen det biträde, som af honom kan erfordras.

För omhänderhafvande uppbörd skall kamreraren ställa borgen till belopp, som direktionen bestämmer.

§ 9.

För hvarje år utser direktionen två ledamöter till kassavårdare.

De under direktionens vård varande säkerhetshandlingar skola förvaras i brand- och dyrkfritt skåp under tre lås, till hvilka kassavårdare och kamrerare innehafva de olika nycklarna.

Sista helgfria dagen i december månad eller första helgfria dagen i januari månad skola kassavårdarna inventera värdehandlingar och kontanta medel; ägande direktionen jämväl, när och på sätt den finner lämpligt, verkställa sådan inventering.

Vid början af hvarje månad skall en af kassavårdarna granska räkenskapen för förra månaden, jämföra den med anteckningar om lyftade medel, bevis om verkställda utbetalningar och in-nestående bankbehållning samt upprä-kna kassan.

Kassavårdarna och kamreraren svara en för alla och alla för en för direktionens värdehandlingar, där-
est de ej i särskilda fall till kamreraren utlämnas
mot kvitto, då ansvaret tillhör honom ensam.

§ 10.

Vid fondernas förvaltning skall iakttagas, att
hvarje fond tillgodokommer endast det eller de läro-
verk, för hvilka den ursprungligen afsetts.

§ 11.

Sekreteraren och kamreraren hafva gemensam
tillsyn öfver direktionens arkiv.

§ 12.

Sekreteraren och kamreraren åtnjuta hvardera,
enligt direktionens bestämmande, semester under halfva
tiden för sommarferierna. Härvid skall den, som icke
åtnjuter semester, utan särskild godtgörelse bestrida
båda tjänsterna.

§ 13.

Direktionens ledamöter svara för sin förvaltning
en för alla och alla för en.

Denna instruktion träder i kraft den 1 januari
1906, då nu gällande bestämmelser beträffande direk-
tionen öfver Stockholms stads undervisningsverk
upphöra att äga tillämpning, dock att de ledamöter
i direktionen, hvilka utsetts af Svenska akademien,
Vetenskapsakademien samt Vitterhets-, historie- och
antikvitetsakademien, må fortfarande vara ledamöter
i direktionen intill utgången af den tid, för hvilken
de blifvit utsedda.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 2 december 1905.

OSCAR.

(L. S.)

Fridtjuf Berg.

Kungl. Öfverstyrelsens för rikets allmänna läroverk cirkulär.

Cirkulär nr 1 rörande lärares tjänstledighet.

1. Kungl. Öfverstyrelsen får härmed anmoda vederbörande rektorer att draga försorg därom, att i fråga om ansökning af lärare om tjänstledighet den ordning varder iakttagen, att dylik ansökning, som jämlikt föreskrift i § 121 af gällande läroverksstadga bör alltefter omständigheterna ställas antingen till Kungl. Maj:t eller till Öfverstyrelsen, inlämnas till rektor, som bör tillse, att ansökningen åtföljes af sådana handlingar, hvilka för dess pröfning kunna vara erforderliga, samt därefter ansökningen jämte eget yttrande till Öfverstyrelsen öfversända.

2. Beträffande läkarbetyg, som åtföljer ansökning om tjänstledighet, har Öfverstyrelsen, i anseende till bestämmelsen i Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 angående ny löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid rikets allmänna läroverk stycket A. h), velat erinra därom, att dylikt betyg bör affattas sålunda, att däraf *otvetydigt* framgår, såväl huruvida den tjänstledighetssökande läraren af sjukdom hindras att sin befattning förrätta eller han bör undfå ledighet för svag hälsas vårdande, som ock för huru lång tid tjänstledighet för honom erfordras.

3. Öfverstyrelsen har tillika velat anmoda vederbörande rektorer att, vid afgifvande af förslag å

vikarierande eller extra lärare, i hvarje särskildt fall, huru kort tid förordnandet än må afse, lämna fullständig uppgift å den föreslagnes namn, arten af förordnandet, den tid, förordnandet afser, och de grunder, efter hvilka hans arfvode skall utgå, äfvensom, då förslag å viss person för första gången göres hos Öfverstyrelsen, låta samma förslag åtföljas af den föreslagnes till Öfverstyrelsen ställda ansökning jämte de handlingar, hvarigenom han vill styrka sin behörighet; börande, därest till ett och samma förordnande flera än en sig anmält, enahanda handlingar äfven för öfriga anmälda till Öfverstyrelsen insändas.

4. Rektor, som enligt § 123 af gällande läroverksstadga beviljat tjänstledighet samt förordnat vikarie, bör om den vidtagna åtgärden, sedan den samma af Öfverstyrelsen godkänts, beträffande läroverk i Stockholm såväl hos Kungl. Statskontoret som hos Kungl. Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk samt beträffande läroverk i landsorten hos Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande lämna sådan underrättelse, som omförmäles i § 11 af Kungl. kungörelsen den 8 december 1904 angående sättet för utbetalning af aflönings- och arfvodesmedel till lärare och öfriga tjänstemän vid rikets allmänna läroverk med flera undervisningsanstalter.

Stockholm den 12 maj 1905.

ERNST CARLSON.

B. J:SON BERGQVIST.

N. G. W. LAGERSTEDT.

TOM MOLL.

ALFRED NORDFELT.

K. A. Fryxell.

Cirkulär n:r 2 rörande normalbestämmelser angående
läroverksbyggnader.

Sedan Kungl. Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk med biträde af tillkallade sakkunnige och i samråd med Kungl. Öfverintendentensämbetet utarbetat normalbestämmelser för läroverksbyggnader, har Öfverstyrelsen härmed velat, under hänvisning till föreskrifterna i §§ 58 och 214 af gällande läroverksstadga, till vederbörande rektorsämbeten öfverlämna sagda normalbestämmelser att vid byggnadsföretag tjäna till ledning.

Stockholm den 14 september 1905.

ERNST CARLSON.

B. J:SON BERGQVIST.

N. G. W. LAGERSTEDT.

TOM MOLL.

ALFRED NORDFELT.

K. A. Fryxell.

Normalbestämmelser angående läroverks-
byggnader.

(Utkast.)

I. Förberedande åtgärder.

Då läroverksbyggnad skall uppföras, bör först ett detaljeradt byggnadsprogram utarbetas.

Detta program, hvilket bör uppgöras med ledning af nedanstående bestämmelser, skall innehålla uppgift dels på klassrummens antal och storlek samt det beräknade antalet lärjungar i hvarje klassrum,

dels ock — helst med angifvande af ungefärliga dimensioner — på öfriga erforderliga lokaler, såsom kapprum, rum för undervisning i fysik, kemi och biologi, lokaler för undervisningsmateriel, tecknings-sal och musikal, högtidssal (hvarvid uppgift bör lämnas på antalet sittplatser för såväl lärare och lärjungar som ock för målsmän m. fl. samt angifvas, huruvida läktare skall användas), rektors rum (ett eller två), kollegierum, bibliotek, frukostrum, rum för skrifningar samt för lärjungebibliotek, slöjdsal m. m. Vidare bör uppgift lämnas angående rektorsbostad (antal rum m. m.), därest sådan skall finnas, äfvensom angående vaktmästarbostad, gymnastiksal med tillhörande lokaler, afträden och pissoarer samt lekplats (vid denna sistnämnda bör angifvas, huruvida särskild idrottsplats är afsedd att anordnas). Programmet bör ock angifva, hvilken värmegrad och huru stark luftväxling förutsättas i de särskilda lokalerna.

I programmet, vid hvars uppgörande skolläkarens yttrande bör inhämtas angående de hygieniska förhållandena, bör om möjligt uppgifvas, hvilka lokaler och anordningar äro att betrakta som nödvändiga och hvilka endast äro önskemål, samt angifvas, huruvida särskild hänsyn bör tagas till möjligheten af framtida utvidgning.

Uppdrag med utarbetande af ritningar och arbetsbeskrifningar m. m. bör alltid anförtros åt fullt kompetent, fackbildad arkitekt. Kungl. Öfverintendentsämbetet lämnar, där så påfordras, anvisning på härtill lämplig person. Likaledes bör byggnadsarbetet omsorgsfullt öfvervakas af fackman.

Hufvudritningarna, som böra vara utförda i skalan 1:100, skola omfatta planer af alla våningarna, tre fasader af hufvudbyggnaden, två till tre fasader af öfriga byggnader, om sådana förekomma, tillräckligt antal genomskärningar, åskådliggörande de olika

lokalernas utseende, samt situationsplan i skalan 1:500 öfver hela skoltomten med angifna nivåkurvor och djup till fast botten. Ritningarna skola åtföljas af en kortfattad orienterande beskrifning öfver byggnaderna, jämväl upptagande de viktigaste materialier och konstruktioner, som skola användas, samt slutligen detaljeradt kostnadsförslag.

Om vid uppgörande af förslag till nybyggnad tanke på framtida tillbyggnad för läroverkets utvidgning förefinnes, bör å hufvudritningarna angifvas, hur sådan utvidgning skall ske.

Vid uppgörande af förslag till om- och tillbyggnad af redan befintlig byggnad gälla ofvannstående bestämmelser i tillämpliga delar.

För att i möjligaste mån förebygga onödiga utgifter för ritningarnas eventuella omarbetning samt för att underlätta och därigenom påskynda skolbyggnadsärendenas behandling i Kungl. Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk och Kungl. Öfverintendentsämbetet är lämpligt att till förberedande granskning och godkännande insända såväl *programmet* som ock, sedan detta godkänts, *skissritningar* i skalan 1:200.

Såväl till slutligt fastställande afsedda *hufvudritningar* jämte därtill hörande handlingar som till förberedande granskning afsedda *program* eller *skisser* insändas till Kungl. Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.

II. Byggnadsplatsen.

1. Läget.

Läget skall vara fritt, och byggnadens fasadytor skola vara så vända, att de från alla sidor kunna ompolas af frisk och ren luft och någon stund på dagen träffas af solens strålar.

Byggnaden får därför icke förläggas för nära höga, skymmande byggnader eller stora lummiga träd, ej heller i närheten af dammrika platser, rykande fabriksskorstenar, stinkande upplag o. d.

Byggnadsplatsen bör väljas så, att läroverks-
huset kan erhålla en i afseende på väderstrecken
ändamålsenlig riktning (helst med flertalet klassrum
vettande åt SO), samt så, att hvarje lärjunge från
sin sittplats kan se någon del af himmeln. I fråga
om orientering af lokaler för undervisning i de natur-
vetenskapliga ämnena och teckning hänvisas till sid.
174—178.

Byggnaden bör ligga tämligen högt, dock så,
att den icke utsättes för härskande hårda vindar.

Larmande grannskap (fabriksanläggningar, starkt
trafikerade gator o. d.), som stör undervisningen eller
utöfvår menlig inverkan på lärares och lärjungars
nervsystem, bör undvikas.

Vid val af byggnadsplats bör tillses, att den
icke blott för tillfället ligger fritt utan äfven,
om möjligt, under framtiden kan få behålla ett
fritt läge.

2. Byggnadsgrundens beskaffenhet.

Grundens botten bör såväl ur teknisk som
hygienisk synpunkt vara god, d. v. s. fast botten
bör kunna nås på måttligt djup, och marken bör
vara torr och möjligast fri från organiska ämnen.
Berg eller fast grus utgöra bästa grundbotten.

Är marken vattensjuk, skall den dräneras, så
att högsta grundvattenståndet icke når högre än 1,5
m. under markens yta och 0,5 m. under hvarje bygg-
nads källarbotten.

Där markens yta å skoltomten icke stensättes,
makadamiseras, asfaltbelägges eller afses för plan-

teringar, bör den grusas till förekommande af smuts vid regn och damm vid torra.

För dagvattnets hastiga afledande bör väl sörjas genom rännstenar, aflopsledningar samt lämpliga lutningsförhållanden.

Platsen bör äga tillgång till hygieniskt rent och välsmakande dricksvatten samt medgifva upp-sättandet af vattenposter till bevattning och spolning af skolgården.

3. Byggnadstomtens storlek.

Tomten bör vara så stor, att den lämnar godt utrymme icke blott för de behöfliga, till sin storlek efter lärjungeantalet afpassade byggnaderna (läroverkshus, eventuellt gymnastikhus, rektorsbostad, afträden och pissoarer, lek- och rastskjul m. m.) utan ock för rymlig skolgård och eventuellt för idrottsplats och trädgård.

Tomten bör medgifva, att läroverkshuset kan förläggas fritt på densamma och om möjligt indragas från angränsande gata eller gator 6 meter.

Skolgården bör erbjuda tillräckligt utrymme åt lärjungarnas lekar och rörelser i det fria samt helst medgifva inrättandet af särskild idrottsplats, afsedd för lekar, hvilka fordra ett större utrymme (såsom bollspel, skridskoåkning o. d.).

Önskligt är, att trädgård, afsedd för undervisning i botanik m. m., måtte kunna anläggas i samband med skoltomten.

Vid bestämmande af skoltomtens storlek bör nödig hänsyn tagas till eventuell framtida utvidgning af läroverket.

III. Läroverkshusets allmänna anordning och byggnadssätt.

1. Allmän anordning.

Med iakttagande af möjligaste enkelhet och ändamålsenlighet bör man vid läroverksbyggnad eftersträfvä att såväl åt läroverkshuset i dess helhet som åt dess särskilda rum gifva en form och ett utseende, som kunna bidra till att hos lärare och lärjungar framkalla en känsla af trefnad och behag och verka väckande och lifgifvande på smaken och det konstnärliga sinnet.

Läroverkshuset bör hållas möjligast fritt från alla prydnader af cement, gips eller annat mindre hållbart material, som lätt faller af och därigenom vållar byggnadens vanprydande.

Läroverkshus bör helst byggas efter korridor-system och ej till större höjd än tre våningar förutom källare.

Bostad, afsedd för familj, bör helst förläggas utanför läroverkshuset; i annat fall måste den fullständigt isoleras och förses med alldeles skild ingång. Vaktrum för portvakt bör, åtminstone för större hus, anordnas vid hufvudingången.

Läroverkshus bör helst uppföras af sten. Vid val af byggnadsmaterial bör hänsyn tagas ej mindre till hygienens fordringar än till materialets hållbarhet och säkerhet mot eldfara.

2. Källare.

Under byggnaden i dess helhet böra helst anbringas källare af omkring 3 meters höjd, så att plats vinnes för värme- och ventilationsanläggningar, eventuellt äfven för inrättande af lokaler för metallslöjd m. m.

Där källare ej anläggas, skola grundmurarna göras så höga, att bottenvåningens golf kommer att ligga minst 0,6 m. öfver jordytan, hvarjämte bör sörjas för god luftväxling i det sålunda uppkomna luftrummet under bottenvåningen.

3. Förstugor, trappor, korridorer.

Ingångar och trappor skola till antal och utrymme vara lämpade efter läroverkets storlek, så att lärjungarna utan tidsutdräkt kunna komma ut och in.

Hufvudutgång bör hafva en bredd, motsvarande 1 meter pr 200 å 250 lärjungar men dock aldrig vara mindre än 1,80 meter. Portar såväl som dörrar böra gå utåt.

Hufvudtrappa får ej hafva mindre bredd än 1,50 meter. I öfrigt torde kunna gälla som norm, att hufvudtrappans bredd bör

för läroverk om 200 lärjungar	vara 1,50 å 1,75 meter,
» » » 350 » »	1,75 å 2,00 » ,
» » » 420 » »	2,00 å 2,25 » .

För större läroverk bör antingen s. k. dubbelarmad hufvudtrappa anläggas eller ock två hufvudtrappor. Hvardera trapparmen bör hafva en bredd: för läroverk om 600 lärjungar af 2,00 å 2,25 meter, » » » 700 » » » 2,25 å 2,50 » .

Därjämte bör för större skolhus en eller flera sekundärtrappor (reservtrappor) om minst 1,20 meters bredd anordnas.

Trappstegens höjd bör icke öfverstiga 15 cm., och deras bredd bör icke understiga 30 cm. S. k. svängsteg böra i allmänhet undvikas.

Trapporna skola göras brandfria samt afskiljas brandfritt från vinden och från källaren.

Förstugor och trappor böra förses med rikligt ljus och kunna uppvärmas.

Väggarna oljemålas till en höjd af minst 1,8 meter.

Ledstänger och räcken böra hafva en höjd från stegens framkant af 1 meter samt så konstrueras, att rutschning omöjliggöres.

Större yttertrappor böra helst undvikas.

Korridor skall äga en bredd af 3 till 4 meter och lämpa sig till förvaring af lärjungarnas ytterkläder. Den skall hafva tillräckligt antal fönster direkt utåt och bör icke framdragas mellan två rader af rum på längre sträcka, än som motsvarar längden eller bredden af ett klassrum.

Hvarje lärorum skall stå i omedelbar förbindelse med korridoren.

4. Dörrar.

Dörrarna till lärorummen anordnas helst så, att den inträdande kan ses af lärjungarna och från lärarens plats. De skola i allmänhet öppnas utåt.

5. Fönster.

Hvarje lärorum bör vara väl belyst genom tillräckligt stora och väl anbragta fönster. Fönstren böra insläppa så ymnigt ljus, att ett normalt öga öfverallt i rummet kan snabbt och utan ansträngning läsa boktryck med normal stil på en half meters afstånd.

Fönsterbröstningen bör icke göras lägre än 1,2 m., och fönstren böra nå så högt mot taket som möjligt och helst avslutas vågrätt.

Fönsterpelarna få icke vara för breda och böra hafva smyg inåt rummet.

Fönsteröppningarnas yta, mätt i karmdagern, bör sammanlagdt utgöra åtminstone $\frac{1}{5}$ af rummets golfyta.

Lärorummens fönster böra anbringas endast på den vägg, som är till vänster från lärjungarna, när de sitta vid sina bord. Fönster på väggen midt framför lärjungarna få icke förekomma. Fönster på högra sidoväggen och bakväggen böra i möjligaste mån undvikas samt, där de förekomma, förses med innanluckor.

Öfverljus och takljus lämpar sig endast för tecknings- och slöjdsalar samt laboratorier. Lärorummets alla fönsterbågar, såväl ytter- som innerbågar, sättas på gångjärn för att kunna öppnas i och för fullständig utvädring.

Till skydd mot starkt solljus anbringas, där så anses behöfligt, förhängen. De böra vara af tunna, matta tyger, bäst af oblekt linne, och kunna dragas för antingen från sidorna eller nedifrån uppåt eller uppifrån nedåt, allteftersom solen infaller i rummet.

6. Bjälklag och golf.

Bjälklagen böra så konstrueras, att de erbjuda säkerhet mot eldfara. De böra vara i möjligaste mån ljuddämpande och lufttäta samt medgifva anbringandet af ett golf utan springor.

Användes trossfyllning, bör tillses, att den är fullkomligt ren och fri från förorenande organiska ämnen.

Vanligt trägolf, afsedt för skurning, är i lärorum olämpligt. Skall trägolf användas utan beläggning med linoleummatta eller dylikt, bör det kittas i springorna och oljdränkas för att möjliggöra dammets upptagande på fuktig väg eller dess bindande på annat lämpligt sätt.

Till golfbeläggning i trappor, förstugor o. d. bör icke användas trä.

Å vinden lägges brandbotten, som helst bör vara vattentät med lutning mot aflöpp. Skulle svårighet

möta att öfver högtidssalen eller annan lokal anordna brandbotten, må denna kunna undvaras under förutsättning, att lokalen på brandfritt sätt skiljes från den öfriga byggnaden.

7. Tak och väggar.

Inre tak och väggar göras så jämna och glatta som möjligt. Hörn och vinklar afrundas, om möjligt, för underlättande af rengöring. Tak och väggar målas i ljusa färgtoner.

Väggarnas nedre del, intill en höjd af 1,5 å 2 meter, förses i klassrummen med en i möjligaste mån slät träpanel eller oljemålas.

Yttertaken täckas med brandfritt material.

Takvattnet afledes medelst stuprör till rännsten eller direkt i kloakledning.

Läroverksbyggnad förses med nödigt antal åskledare, som efter bestämda tidsmellanrum (lämpligen 5 år) underkastas besiktning.

8. Värme- och ventilationsanordningar.

Då det ur sundhetens synpunkt är af högsta vikt, att frisk och ren luft bibehålles i lärorummen, måste stor omsorg ägnas åt anordningarna för såväl fönsterluftväxling som artificiell luftväxling.

Artificiell luftväxling bör inrättas i sammanhang med uppvärmningen.

Klassrum bör, oberoende af yttre temperaturen, hålla en temperatur af 17° till 19° C med en skillnad mellan värmegraden vid de innevarandes hufvud och fötter af högst 2° till 3° C. Den i rummen insläppta uppvärmda friska luftens temperatur bör i regeln icke öfverstiga 40° till 50° C.

I lärorum skall luften ombytas omkring 3 gånger i timmen, i förrum och korridorer omkring 2 gånger.

Vid val af uppvärmnings- och ventilationssystem bör i hvarje särskildt fall kompetent fackmans råd inhämtas.

Varmkammare skola, såvidt möjligt, vara ljusa, rymliga och lätt tillgängliga, värme- och kallluftskanalerna vida och lätta att rengöra.

Temperaturen i de olika lokalerna skall lätt och säkert kunna regleras. Systemet skall arbeta tyst. Ingen öfverupphettning eller s. k. svedning af luften får inträda, och där särskilda värmeelement uppställas i lärorummen, bör tillses, att deras ytor eller omhöljen icke samla damm eller smuts.

9. Vattenledning.

I hvarje korridor bör finnas tillgång till friskt och godt dricksvatten, hvarjämte anordnas lämpliga tvättställ med afloppsledningar. Detsamma gäller läroverkets öfriga lokaler, där så kan påfordras, t. ex. frukostum, teckningssal, omklädnadsrum för gymnastik, gymnastiksal samt slöjdrum.

Brandposter inrättas inom och utom byggnaderna på lämpliga ställen.

IV. Rummens antal och storlek.

1. Rummens antal.

A) I *hvarje läroverkshus* skall — förutom det antal klassrum samt de rum för undervisning i särskilda ämnen, som omförmälas i punkterna B) och C) -- finnas

en större högtidssal,

rum till förvaring af bibliotek, kartor, instrument och annan undervisningsmateriel, hvilka till antal och utrymme lämpas efter läroverkets art och storlek,

kollegierum, expeditjonsrum för rektor, mottagningsrum för skolläkaren, toalettrum för lärarna samt, där förhållandena sådant kräfvä, frukostrum för lärjungarna.

Där ej särskild gymnastikbyggnad finnes, skall i läroverkshuset inrymmas äfven lokal för undervisningen i gymnastik jämte omklädningsrum och duschrum (se sid. 178).

Följande lokaler äro dessutom önskvärda:

rum för praktiska öfningar i naturvetenskapliga ämnen,

rum för skrifningar samt ett eller ett par reservklassrum.

B) För *realskola* afsedt läroverkshus skall innehålla:

a) *realskola utan parallellafdelningar*:

minst sex särskilda klassrum, särskilda rum för undervisning i naturlära (se sid. 174), teckning (se sid. 176) samt eventuellt för undervisning i musik och slöjd (se sid. 182);

b) *realskola med parallellafdelningar*:

utöfver de i a) anförda, ett särskildt klassrum för hvarje parallellafdelning samt ännu en lärosal för undervisningen i naturlära (se sid. 175);

c) *samskola*:

utom de i a) och b) anförda lokalerna bör finnas särskildt samlings- och toalettrum för lärarinnorna, särskilda omklädningsrum och duschrum för de kvinnliga lärjungarna, särskildt rum för undervisning i kvinnligt handarbete samt särskilda afträden för gossar och flickor (se sid. 185).

C) För *högre allmänt läroverk* afsedt läroverkshus skall innehålla:

a) *läroverk med endast latingymnasium*:

minst tio särskilda klassrum, särskilda rum för undervisning i biologi, fysik (se sid. 176), teckning

(se sid. 176), musik och slöjd (se sid. 181 f.), äfvensom ett eller annat reservrum afsedt bland annat för skild undervisning i vissa ämnen och till arbetsrum för lärjungar, som icke deltaga i pågående lektion;

b) *läroverk med realgymnasium:*

förutom de i a) anförda lokalerna, särskildt rum för undervisning i kemi (se sid. 175 f.);

c) *läroverk med parallellafdelningar:*

utöfver de i a) och b) anförda, ett särskildt klassrum för hvarje parallellafdelning (ang. rum för undervisning i de naturvetenskapliga ämnena se sid. 175 f.).

2. Rummens storlek.

A) Klassrummens storlek lämpas i allmänhet efter antalet lärjungar, som beräknas däri skola undervisas, sålunda för gymnasialklasser minst 30 samt för realskoleklasser minst 35. På hvarje lärjunge bör komma en luftvolym af 5 till 7 kbm., hvilket vid en höjd af 4 m. motsvarar en golftyta af 1,25—1,75 kvm. pr lärjunge.

Rummets höjd bör vara 4 å 4,5 m. Dess bredd får icke öfverstiga 7 m. (bör helst stanna vid 6,5).

Lämpliga mått å klassrum för omkring 35 yngre eller 30 äldre lärjungar äro: längd 8 m., bredd 6,5 m., höjd 4 m. Större klassrum än $10 \times 7 \times 4,5$ m. äro olämpliga.

I fråga om rum, afsedda för undervisning i de naturvetenskapliga ämnena, teckning, gymnastik samt musik och slöjd hänvisas till bestämmelserna här nedan (se sid. 178—184).

B) Högtidssalen skall vara rymlig nog att kunna begagnas vid offentliga förrättningar och tjäna såsom samlingsrum för hela läroverkets ungdom. Vid läroverk, där särskild sal för lärjungarnas skrifningar ej förefinnes, bör högtidssalen kunna äfven för sådant ändamål användas.

V. Rummens inredning och möblering.

1. Klassrummen.

A. *Artificiell belysning.*

Vid anbringande af artificiella ljuskällor tillses, att dessa gifva ymnigt och lugnt ljus, som ej bländar eller åstadkommer slagskuggor, hvarjämte iakttages, att en ljuskälla af omkring 25 normalljus på en meters afstånd anses erforderlig vid läsning eller skrifning.

Lamporna måste så anbringas, att lärjungarna icke behöfva se rätt in i dem eller tätt förbi dem. De böra därför sättas tillräckligt högt och i regeln förses med lämpliga kupor eller ögonskyddare, t. ex. af mjölkglas eller mattslipadt glas. Lämpliga ljuskällor äro s. k. auerglödljus, vidare elektriska lampor af olika slag, såsom vanliga glödlampor, nernstlampor och bågampor. Då bågampor begagnas, anordnas indirekt belysning, d. v. s. lampans ljusmängd kastas med tillhjälp af en skärm af plåt eller mattslipadt glas, som anbringas under lampan, upp mot det hvitmålade taket.

Ifall särskilda lampor begagnas för belysning af svarta taflan, måste de förses med ogenomskinliga skärmar, som kasta ljuset mot taflan, och lamporna böra så anbringas, att ingen lärjunge störes genom reflex mot taflan.

B. *Skolbänkarna.*

1) Åt ändamålsenlig konstruktion och placering af skolbänkarna bör synnerlig omtanke ägnas, emedan ordning och disciplin i en skola i väsentlig mån bero häraf. Genom olämpliga skolbänkar kunna lärjungarna dessutom lida skada till hälsan.

2) I afseende på skolbänkarnas ändamålsenliga form och anordning bör hufvudsakligen iakttagas:

att lärjungarna, såväl vid läsning som skrifning, kunna sitta i en naturlig och otvungen ställning med möjlighet att växla ställning. Sitsen bör därför hafva lämplig höjd och storlek. Den bör vara något urholkad och ha högsta delen nära främre kanten. Ryggstödet bör gifva lämpligt stöd i främsta rummet åt vekryggen men helst äfven åt ryggens öfre del (i trakten af skulderbladen). Stödet för vekryggen bör vara något framspringande;

att lärjungarna med lätthet kunna komma till och ifrån sina platser utan att störande buller förorsakas;

att skolbänkar finnas af lämplig storlek för mindre och större lärjungar;

att bänkarna så litet som möjligt hindra golfvets rengöring.

3) Skolbänkarna skola vara antingen ensitsiga eller tvåsitsiga. De uppställas så, att en gång bildas åtminstone på endera sidan om hvarje lärjunge. Särskildt i de högre klasserna rekommenderas ensitsiga bänkar, ifall utrymmet i klassrummet tillåter deras användning.

4) Skolbänkarna kunna göras antingen helt och hållet af trä (björk eller furu) eller ock delvis af trä och delvis af järn. Bänkkonstruktionen bör i hvarje fall vara sådan, att dammgömmor såvidt möjligt undvikas. Bord och stolar, liksom öfriga skolmöbler, böra betsas och kopalfernissas eller målas.

Öfre delen af bordskifvan, omkring 8 cm., kan, om man så vill, göras horisontell. I hvarje fall förses bordskifvan öfverst med en rund hålkål. I nämnda öfre del nedsänkes bläckhornet helt och hållet, så att ett lock af trä, mässing eller järnbleck, hvarmed öppningen täckes, kommer att ligga i bord-

skifvans plan; äfven göres en urholkning för griffel, pennor m. m. En gemensam urholkning för bläckhorn och pennor kan lämpligen täckas af ett vipplock, som, nedskuret i skifvans plan, fästes med gångjärn i sargen. Bordskifvan, hvars kanter afrundas, inskäres lämpligen något på midten af framkanten.

Om man önskar bereda lärjungen plats att stå upprätt mellan sitsen och bordskifvan, kan antingen sitsen göras rörlig (s. k. pendelsits) eller också bordskifvan medelst anbringande af falsar å bordets ytter-sidor anordnas så, att den kan föras närmare intill eller längre ifrån lärjungen. Den rörliga skifvan, som bereder lärjungen mera möjlighet till omväxling i kroppsställningen, medför dessutom den fördelen, att lärjungen vid skrifning kan flytta skifvan efter behof och följaktligen lättare intaga en riktig kroppsställning. När bordskifvan är rörlig, täcker den i uppskjutet läge bläckhornet och pennlådan. Bänkar med såväl sits som bordskifva fasta måste göras med nollstånd eller negativ * distans (dock endast omkring 2 cm.), enär lärjungen annars får en onaturlig kroppsställning vid skrifning.

Hvarje lärjunge bör i bordet hafva en låda eller ett fack, som lämpligen kan slutas genom bordskifvan, hvars nedre hälft genom i skifvans ytterkanter anbragta gångjärn förenas med den öfre.

5) Vid bestämmandet af skolbänkarnas storlek böra följande mått särskildt beaktas:

Sitsens höjd. Lärjungen bör kunna sitta med ryggen rak, stödd mot ryggstödet och fötterna med hela sulan på golvet eller fotbrädet.

Höjdskillnaden mellan sitsen och bordets framkant (»*differensen*»). Detta afstånd bör afpassas så, att

* Man talar om en positiv distans, då lodlinjen genom bordets framkant passerar framför sitsens kant, en negativ distans, då lodlinjen skär sitsen, samt nollstånd, då lodlinjen tangerar sitsens framkant.

lärjungen, då han sitter rak, stödd mot ryggstödet och med armarna något framskjutna, såsom vid skrifning, kan hvila underarmarna mot bordet, utan att skuldrorna skjutas upp. En på bordet hvilande bok erhåller därvid riktigt afstånd från ett öga med normal syn.

Afståndet från ryggstödet till bordskifvans framkant. Det bör afpassas så, att lärjungen äfven vid skrifning erhåller säkert stöd för ryggens nedre del.

Afståndet från sitsen till lodlinjen genom bordets framkant (»distansen»). Om såväl sits som bordskifva äro fasta, bör distansen vara lika med noll eller negativ (dock ej mer än omkring 2 cm.).

Bordskifvans djup och bredd. De böra afpassas så, att armarna vid skrifning erhålla tillräckligt men ej öfverflödigt utrymme. Bredden bör helst vara omkring 60 cm.

Ryggstödet höjd. Afståndet från sitsen till ryggstödet framskjutna del (stödet för vekryggen) bör vara något mindre än differensen.

Sitsens bredd bör vara något mindre än bordskifvans (omkring 40 cm.).

6) I en realskola kan man normalt nöja sig med 3 nummer och i ett fullständigt läroverk med 4 nummer af skolbänkar. Man bör emellertid anskaffa några mindre bänkar för särskildt småväxta lärjungar i de lägsta klasserna och några större för ovanligt långa gossar i de högsta.

Antalet nummer kan något minskas, ifall bord eller sits äro så gjorda, att bordets höjd kan förändras, och ifall fotbräden användas af olika höjd.

7) Följande tabeller upptaga de viktigaste måtten på bänkar för lärjungar af olika längd.

Tab. I.

Bänknnummer. ¹	0.	1.	2.	3.	4.	5.
<i>Lärjungens kroppslängd</i> = K. L.	120—	130—	140—	150—	160—	170—
<i>Motsvarande ålder</i> enligt prof. Keys medeltals-siffror	129	139	149	159	169	179
<i>höjd</i> öfver golvet eller fotbrädet = h.	8—9	9—12	12—14	14—16	16—18	18 år
<i>Sitsens höjd</i> öfver golvet eller fotbrädet = h.	34	36	39	42	45	47
<i>Djup</i>	25	27	29	31	33	35
<i>Differensen</i>	22	23	25	27	29	30
<i>Distansen</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Stora distansen</i> (= horisontalafståndet från bordets framkant till ryggstödet mest framskjutna del)	= sitsens djup	— 1 cm.	—	—	—	—
<i>Bordskiffrans</i> $\left\{ \begin{array}{l} \text{djup} \\ \text{bredd} \end{array} \right.$ (horisontella delen)	24	26	28	30	32	34
	7	7	8	8	8	8
<i>Hela skolbänkens djup</i> (vid nolldistans)	31	34	36	39	41	44
	55	55	60	60	60	60
<i>Årståndet från sitsen till nedre ryggstödet</i>	= h. + diff.	56	59	64	69	74
	= h. + diff. + 5 ³	61	64	69	74	79
<i>Årståndet från sitsen till öfre ryggstödet</i>	= $\frac{1}{8}$ K. L. ⁴	63	73	78	82	87
	= $\frac{1}{4}$ K. L. ⁴	—	—	—	—	—

Tabell I är hämtad ur *Eulenberg und Bach*, Schulgesundheitslehre, 2:e Auflage, 1900, sid. 298. Alla mått äro angifna i cm.

¹ I realskolor och samskolor skulle man behöfva bänknnumren 1, 2 och 3, desstom några bänkar af numren 0 och 4; i de högre allm. läroverken 1, 2, 3 och 4; desstom några bänkar af numren 0 och 5.

² Siffrorna betyda horisontalprojektioner af skiffrans lutande del. Såsom mått på bordskiffrans totala djup rekommenderas också 40 cm. för bänknnumren 0 och 1 samt 45 cm. för de högre numren.

³ Såsom lämpligt mått på skiffrans lutning anges ofta värdet 1 : 6.

⁴ Ryggstödet är tänkt såsom bestående af 2 slåar af 5 ems bredd. Den öfre är konkav och böjer sig i midten bakåt 3 cm. Den undre skjuter framåt i midten 1 cm.

Tab. II.

Bänknnummer. ¹	0.	1.	2.	3.	4.	5.
<i>Lärjungens kroppslängd</i>	120—129	130—139	140—149	150—159	160—169	170—179
<i>Motsvarande ålder enligt prof. Keys medeltals-siffror</i>	8—9	9—12	12—14	14—16	16—18	öfver 18 år
<i>Sitsens</i> (höjd öfver golfvet eller fotbrädet)	35	37,5	40	42,5	45	47,5
<i>Differensen</i> (djup)	26	27	29	31	32	34
<i>Distansen</i>	21	22,5	24	25,5	27	28,5
<i>Distansen</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Bordskifvans</i> (horisontella delen)	8	8	8	8	8	8
<i>Bordskifvans</i> (lutande delen ²)	34	36	38	40	42	44
<i>Bordskifvans</i> (höjd öfver golfvet) (nedersta kanten)	52	54	56	58	60	60
<i>Bordskifvans</i> (höjd öfver golfvet) (öfversta kanten)	56	60	64	68	72	76
<i>Bordskifvans</i> (höjd öfver golfvet) (öfversta kanten)	63	67	72	76	81	85

Tabell II är hämtad ur Schmitt, Handbuch der Architektur, Teil IV, 6 Halbband, 1 Heft, sid. 48 (den är uppställd af Spiess och grundar sig på mätningar af omkring 15,000 barn i Frankfurt a. M., 1885).

¹ Bänknnumren motsvara dem i tabell I, se not. ¹ föregående sida.

² Siffrorna betyda horisontalprojektioner af skifvans lutande del.

C. Lärarens plats m. m.

1) En kateder eller ett bord med lämplig inredning uppställes framför bordraderna i deras midtlinje, på en plattform af omkring 0,3 m. höjd, hvilken, därest utrymmet medgifver, lämpligen kan sträcka sig längs hela väggen framför lärjungarna.

2) En större svart tafla bör anbringas å väggen framför lärjungarna. Fördelaktigt är, att denna tafla sträcker sig längs hela väggens bredd ofvanför plattformen. Är detta ej fallet, bör tafvelskifvan göras omkring 1,8 m. bred och 1,4 m. hög samt förses med lämplig inrättning för att kunna höjas och sänkas. Dessutom är det önskligt; att en fristående tafla anskaffas, helst med höjbar skifva. Taflorna göras af torra, liggande, oljedränkta bräder, som fogas och limmas samt förses med starka narar. Dessa senare få icke limmas utan böra medelst träskrufvar fästas i taflans nedre kant. Taflorna bestrykas med matt, djupsvart färg, lämpligen med s. k. skifferfärg eller med ripolin (skoltaflesvart),

2. Rummen för undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena.

1. Realskolorna.

För en realskola med enkla klasser är *en* lärosal af ett vanligt klassrums storlek tillräcklig för alla de naturvetenskapliga ämnesgrenarna. Dessutom måste finnas minst ett rum af ungefär samma storlek för samlingarna. Önskligt är också, såsom nämndt, att ett särskildt rum afses för lärjungarnas praktiska öfningar.

Lärosalen bör innehålla: ett rymligt experimentbord med inledd gas, ifall tillgång därtill finnes; en amfiteatralisk estrad för lärjungarnas bänkar; diskbord med vattenpost och aflopp; ett skåp med dragrör

till skorsten eller ventilationskanal för försök med skadliga gaser (ett s. k. kapell); en svart tafla; skåp och hyllor för de utensilier, som oftast behöfvas vid undervisningen, och för kemikalier; ett bord för de naturalier, apparater m. m., som behöfvas under lektionen men icke för tillfället användas.

Lärosalen bör vara belägen åt söder, sydost eller sydväst, så att försök må kunna göras med användning af solljus. Den bör kunna göras alldeles mörk med tillhjälp af lämpliga gardiner eller luckor. Anordningar böra vidtagas för bekvämt förevisande af skioptikonbilder.

Rummet för samlingarna bör innehålla lämpliga skåp för naturalier och fysiska instrument, vidare ett eller två bord. Samlingen af mineral och bergarter kan förvaras antingen i detta rum eller i lärosalen. Ifall endast ett rum för samlingar finnes, måste plats beredas för kemikalierna i lärosalen, ty de få under inga omständigheter förvaras i samma rum som de fysiska instrumenten.

Laboratoriet bör vara ett rymligt rum och innehålla lämpliga experimentbord (med inledd gas) för lärjungarna, afdunstningskapell, diskbord med vattenpost och aflopp, skåp för behöfliga instrument, utensilier och kemikalier, bord för glasblåsning och för enkla arbeten i trä och metall.

I ett fönster, beläget åt söder, sydost eller sydväst, utbyggdt på lämpligt sätt och skildt från rummet genom en glasvägg, kan plats erhållas för växtodlingsförsök.

Vid realskola med parallellafdelningar i de högre klasserna bör tillkomma ytterligare en lärosal. Det blir nämligen i annat fall icke möjligt att på schemat inpassa timmarna för ifrågakärande undervisningsämnen.

2. De fullständiga läroverken.

Vid läroverk, som är fullständigt endast på latinlinjen och som har enkla klasser, behövas likaledes två lärosalar. Till hvardera af dessa måste finnas ett särskildt rum för samlingarna, hvilka, om de äro tillfredsställande, icke kunna rymmas i ett enda rum af ett vanligt klassrums storlek. Om laboratorium gäller hvad som är sagdt i föregående punkt.

Vid fullständigt realläroverk måste särskilda lärosalar finnas för undervisningen i biologi, i fysik och i kemi, hvar och en med tillhörande rum för samlingar.

För den ökning i utrymmet, som blir behöflig, ifall de fullständiga läroverken äga parallellklasser till större eller mindre antal, är det svårt att uppställa några bestämda regler. Alltid måste man se till, att undervisningstimmarerna i de naturvetenskapliga ämnena icke utan alltför stor svårighet kunna inläggas på schemat. För att lärjungarnas öfningar skola komma till full utveckling, är det, i fråga om stora läroverk, önskligt, att ett särskildt laboratorium finnes för mellanklasserna och ett särskildt för de högsta klasserna.

I nyare utländska läroverk anordnas vanligen ett mindre rum bredvid lärosalen till förberedelserum för den lärare, som skall hålla lektionen, hvarjämte ett annat mindre rum inredes till arbetsrum för lärarna och till bibliotek för den speciallitteratur, som tillhör området för ifrågavarande undervisningsämne. Det säger sig själft, att sådana rum, ifall de kunna anordnas, äro af stort gagn för undervisningen.

3. Rum för teckningsundervisningen.

Vid högre läroverk med större lärjungeantal erfordras två teckningssalar. För dylika läroverk med mindre lärjungeantal samt för realskolor och sam-

skolor är en teckningssal till fyllest. I hvarje fall bör förutom själfva salen finnas särskildt skuggrum.

Lämpliga mått för ritsalen i ett läroverk med fullt besatta klasser äro: längd 12 meter och bredd 7,5 meter. Fönstren på ena långväggen böra helst vetta mot norr eller nordost.

Väggarna böra målas i ljusa färger, helst oljefärg. Golfven böra till underlättande af renhållningen täckas med linoleummatta. Väggarna beklädas lämpligen nedtill med en 2,20 meter hög träpanel, avslutad med en 20 cm. bred hylla. Omedelbart under hyllan insättas ramar med glas till utställning af mönstergilla ritningar från de olika stadierna äfvensom af goda elevarbeten, hvilka senare tid efter annan böra ombytas.

Till prydnad af ritsalen lämpa sig väggtafflor öfver motiv från måleriets, skulpturens och arkitekturens olika områden.

Skulle utrymmet medgifva en anordning med endast ensitsiga bord, är en sådan att föredraga. I annat fall göras borden tvåsitsiga. I ritsalen böra finnas en större (minst 2 meter bred) skjutbar svart tafel jämte plattform, ett bord för läraren (med låsbar låda) samt skåp för ritböcker och lösa ritningar med särskilda fack för hvarje afdelning.

Ritborden böra lämpa sig såväl för frihandsteckning och linearritning som för välskrifning och bokföring.

Teckningssalens fönster böra i regeln ordnas på samma sätt som fönstren i klassrummen.

Af artificiella belysningssystem för tecknings-salar torde följande vara de lämpligaste:

Auerljus. De kunna med fördel placeras två och två på hvarje fönsterpelare.

Elektriska glödlampor. Medelst en reflekterande skärm sprides ljuset från hvarje lampa öfver rit-

borden för två eller tre lärjungar. På samma gång skyddar skärmen de bakom sittande lärjungarnas ögon.

Elektriska båglampor. Om deras anordning för indirekt belysning se sid. 168. Dessa lampor gifva ett rikligt och jämnt fördeladt ljus, kostnaden för ström ställer sig också lägre än för belysning medelst glödlampor. För vissa slag af ritöfningar är det emellertid en olägenhet, att skuggor bortfalla.

Vattenledning bör anordnas i teckningssalarna.

Användes skuggrummet jämväl till materielrum, uppsättes därstädes ett tillräckligt antal skåp. I dessas nedre del inrymmas ritbräden, och den öfre delen, som förses med glasdörrar, tjänar som förvaringsrum för ömtåligare modeller. Dessutom uppsätts på lämplig höjd öfver golvet (2,20 m.) hyllor för undervisningsmaterielen.

4. Lokal för gymnastikundervisningen.

Gymnastiksalen vid ett högre allmänt läroverk bör helst inrymmas i en fritt liggande byggnad och vara så stor, att minst 100 af läroverkets äldre lärjungar kunna samtidigt där undervisas. För hvarje lärjunge bör beräknas en golftyta af omkring 4 kvm. Salen anordnas lämpligen så, att dess längd är 27 m., dess bredd 12 å 13 och dess höjd omkring 7,5. Där så befinnes önskligt, kan längden något ökas.

Omlädningsrum af tillräcklig storlek böra finnas i gymnastiksalens omedelbara närhet. Hvarje lärjunge skall där hafva särskildt skofack samt plats för kläders upphängande äfvensom för bevarande af möjligen medförda böcker.

Antalet omlädningsrum bör bestämmas efter läroverkets storlek, och rummen böra vara så belägna, att lärjungeafdelningar, som gå till och ifrån

gymnastiksalen, ej behöfva mötas. Vid samskolor skall finnas särskildt omklädningsrum för flickorna.

Omklädningsrummen böra mynna ut till ett gemensamt duschrum. Detta bör så anordnas, att det kan, då det anlitas, afstängas från öfriga rum.

Hvarje omklädningsrum bör vara försedt med ett tillräckligt antal tvättfat.

Omklädningsrummen kunna anbringas vid hufvudbyggnadens sidor men förläggas mera fördelaktigt i en till gymnastiksalen hörande undervåning. Genom den senare anordningen upptages mindre tomtutrymme. Rummen kunna göras låga och blifva då lätta att uppvärma.

Önskligt är, att ett torkrum finnes vid hvarje läroverk. Detta, som afses för svettiga och fuktiga kläders torkning, kan med fördel förläggas i gymnastikbyggnaden, där sådan finnes särskildt uppförd.

För gymnastikläraren bör, om möjligt, finnas ett mindre rum, hvilket äfven kan användas som mottagningsrum för skolläkaren.

Likaså böra gärna en eller två läktare finnas för allmänheten.

Gymnastikbyggnadens samtliga rum böra uppvärmas genom centrala eldstäder. Ånga med lågt tryck har visat sig vara ett godt uppvärmningssätt för gymnastiksalen. Eldning i kaminer inne i rummen gifver ojämn värme, förorsakar damm och vållar besvär.

Genom centraluppvärmning blir det lätt att fördela värmen efter lokalernas olika behof. Omklädningsrummen böra ha en temperatur af $+ 18^{\circ}$ C. I gymnastiksalen bör temperaturen vara några grader lägre och kan vid den äldre skolungdomens undervisning få nedgå till 8 å 12° C.

Vid centraluppvärmning är äfven lätt att temperera vattnet.

Luftväxlingen i en gymnastiksal sker lämpligast genom vägg- och fönsterventiler samt genom åt solsidan vettande öppna fönster.

Bland nödiga gymnastikredskap märkas *bommar* (enkla och dubbla) med och utan *sadlar* och *bomputor*, *ribbstolar*, *bänkar*, *slingerstegar*, *väggstegar*, *lejdare*, *båglinor*, *lodlinor*, *stänger* (lutande och hängande), *hoppställ*, *hästar*, *plintar* och *bockar* samt en del annan lös redskap, såsom *stafvar* o. dyl.

All redskap bör vara väl och omsorgsfullt tillverkad af bästa råvara. Trävirket, hvaraf redskap tillverkas, bör icke hafva varit flottadt, och det skall vara torrt, rent och kvistfritt. Den färdiga redskapen bör väl inoljas, finslipas och bestrykas med spritfernissa.

Då redskap uppställas utomhus, böra de vara försedda med något skydd mot väder och vind. De placeras därför fördelaktigt vid en södervägg under ett lätt tak.

Inomhus skola redskapen ordnas så, att golfytan lämnas fri, då de ej användas, och hvarje redskap bör hafva tillbörligt utrymme, hvarjämte läraren bör äga full öfversikt vid deras användning.

Bommarna kunna uppställas såväl efter salens längd som tvärs ut från salens långväggar.

Ribbstol bör hafva en höjd af 3,5 meter och helst uppställas vid söder-, öster- eller västervägg under fönstren. Öfriga redskap uppsättas och ordnas så, att alla redskaps samtidiga bruk underlättas.

Alla gymnastiska anordningar böra underkastas sakkunnig fackmans besiktning.

För den lösa och flyttbara redskapen bör finnas särskildt rum i salens omedelbara närhet och i samma golfplan som denna.

Rum för uppställande af gevär bör likaledes anordnas i sammanhang med gymnastikbyggnaden eller ock i hufvudbyggnadens souterrainvåning.

I sammanhang med gymnastikbyggnaden kan lämpligen en badafdelning anordnas, upptagande en bassång jämte ett antal duschar.

5. Rum för musikundervisningen.

Vid hvarje allmänt läroverk bör finnas en särskild musiksäl; dock kan vid real- och samskolor med litet lärjungeantal högtidssalen användas för musikundervisningen. Vid läroverk med stort lärjungeantal är önskvärdt, att dessutom finnes ett mindre, för undervisningen med hvarje särskild klass i nedre sångafdelningen afsedt musikrum, hvartill ett större klassrum kan användas, så beläget inom läroverkshuset, att musikundervisningen ej behöfver störa den öfriga undervisningen.

Musiksalen kan anses blifva tillräcklig, om golfytan beräknas efter 1 kvm. per lärjunge, som deltagar i sångundervisningen. I realskola med enkla klasser å 35 lärjungar hvardera kan antalet deltagande i sångundervisningen beräknas till omkring 120, hvadan musiksalen i ett sådant läroverk bör hafva en golfyta af omkring 120 kvm. För denna ytas fördelning på längd och bredd kan gifvetvis ingen allmängiltig norm uppställas, enär rummets form bör vara beroende af planen för läroverksbyggnaden i dess helhet. Som lämpliga mått på längd och bredd kunna emellertid anses respektive 15 och 8 meter.

Hvad musiksalens höjd angår, bör beaktas, att densamma har betydlig inverkan på salens akustik. Lämplig höjd i en musiksäl med den angifna golfytan af 120 kvm. är 6 å 7 meter.

I musiksalen bör finnas en estrad, tillräckligt stor att rymma skolans högre sångafdelning, samt ett instrument, kammarorgel eller piano (helst det

senare), stående vid salens kortvägg på särskild upphöjning och vändt så, att läraren kan öfverskåda hela salen; en svart tafla med notsystem och höjbar skifva; notskåp för skolans musikalier. Nedanför estraden ställas bänkar med eller utan ryggstöd (sitsens bredd omkring 40 cm.) och så afpassade, att gångar kunna beredas såväl i midten af salen som på sidorna.

I det för musiklektioner afsedda mindre rummet bör, förutom vanliga skolbänkar, finnas en kammarorgel och en svart tafla med notsystem och höjbar skifva.

6. Rum för slöjdundervisningen.

Slöjdsal, som är afsedd för träslöjd, förlägges helst till bottenvåningen eller vinden uti läroverks-huset eller ock till gymnastikhuset, om särskildt sådant uppföres. Slöjdsal, afsedd för metallslöjd, inrymmes däremot lämpligen i källarvåningen. Slöjdsalen bör erhålla ett så pass afskildt läge, att arbetet i densamma icke stör möjligen samtidigt pågående undervisning i läsesalarna. Lägges slöjdsalen omedelbart öfver ett lärorum, bör ljuddämpande golffyllning, såsom korkaffall eller kalkgrus, användas.

För samtidig undervisning af 15 lärjungar bör slöjdsalen äga en storlek af omkring $13 \times 6,5 \times 4$ meter. Tillräckligt utrymme finnes då för 15 till 16 fristående hyfvelbänkar, svarf, slipstenar, huggkubb, skåp för verktyg och modeller, ett mindre bord för läraren, svart väggtafla samt fack, i hvilka lärjungarna under tiden mellan slöjdlektionerna kunna förvara de föremål, som de ha under arbete.

Är slöjdsalen belägen i bottenvåningen, bör den vara försedd med fönster på två eller, om möjligt, tre sidor. Lärjungarna böra under arbetet erhålla ljuset från höger sida samt därjämte bakifrån eller

både bakifrån och framifrån. Äger slöjdsalen ett sådant läge, att förbipasserande kunna se in genom dess fönster, torde vara lämpligt att förse fönstrens nedersta del med rutor af räffadt glas. Är åter slöjdsalen belägen å vinden, äro takfönster att föredraga framför att låta ljuset inkomma genom vindskupor. För vinnande af nödig luftväxling i en sådan slöjdsal torde särskilda lufftrummor behöfva uppdragas genom taket.

För den artificiella belysningen äro elektriska ljuskällor de i alla afseenden lämpligaste. Användas glödlampor, är önskvärdt, att en sådan anbringas vid hvarje arbetsplats. Lamporna böra förseas med reflekterande skärmar, som kasta ljuset nedåt. Användas bågampor, torde tvenne sådana vara tillräckliga för salens belysning, men därjämte behöfvas 4—5 glödlampor att användas vid arbeten, som kräfva starkare ljus, t. ex. svarfning, snidning o. dyl. Äfven auerljus kan användas, men en stor olägenhet därvid är, att glödkropparnas lyskraft mycket hastigt aftager på grund däraf, att det fina trästoff, som vid slöjdarbetet hvirflas upp i luften, afsätter sig dels på själfva glödkroppen och dels i brännarens fina kanaler. Fördelningen af glödlampor eller gaslågor bör verkställas, först sedan hyfvelbänkar, svarf, skåp m. m. erhållit sina bestämda platser.

Golfvet bör vara träbelagdt, så att hyfvelbänkarna medelst starka skrufvar kunna fästas i detsamma. Härigenom ökas bänkens stadighet, hvarjämte upp-rätthållandet af ordning i slöjdsalen väsentligen underlättas.

Väggarna oljemålas helst i ljus färg och förseas, till förekommande af sönderstötning, med träpanel till omkring 1,5 meters höjd.

För limkokning är något slags värmeapparat, gaskök eller kamin, behöflig. Ett gaskök kan lämp-

ligen placeras på en hylla å väggen; såväl hyllan som väggen bakom värmeapparaten böra förses med skyddsplåt.

I slöjdsalen bör ock finnas vattenledning med tvättfat och afloppsrör.

I omedelbar förbindelse med slöjdsalen böra finnas dels tambur, såvida icke plats för lärjungarnas ytterkläder finnes i närliggande korridor, dels ock ett mindre rum för virkesupplag. Virket upplägges lämpligast på en ställning med särskilda afdelningar för virke af olika dimensioner och träslag. I samma rum bör äfven anordnas ett skåp till förvaring af förbrukningsartiklar samt lärjungarnas färdiga arbeten.

7. Rektorsbostaden.

Rektorsbostad bör helst vara belägen utom läroverkshuset, dock i detsammans omedelbara närhet.

Förutom rymlig förstuga och tambur bör vid ett högre allmänt läroverk rektorsbostaden innehålla ett större rum af minst 35 kvm. golftyta, ett sig därtill anslutande förmak, en matsal rymmande omkring 40 bordsgäster, ett arbetsrum för rektorn, rymliga säng- och barnkammare, badrum äfvensom jungfrukammare, kök, skafferi, nödigt källar- och vindsutrymme.

För rektorsbostad vid realskola erfordras i hufvudsak samma antal rum och öfriga lokaler som vid ett högre läroverk. Dock torde det större rummet och matsalen kunna till utrymmet något inskränkas samt förmaket uteslutas.

8. Afträden.

Afträden och pissoarer böra vara med omsorg inrättade, så att de kunna lätt öfvervakas och icke medföra fara för sundhet och sedlighet.

Vid samskolor böra afträden för gossar och flickor ligga tillräckligt skilda från hvarandra och ingångarna vara lämpligt förlagda.

Det lämpligaste klosettsystemet är vattenklosetter. Kunna sådana icke anordnas, har man att välja mellan tunnor och göteborgskistor. Båda slagen måste vara fullkomligt täta och uppställda så tätt under sitsen, att latrinen ej faller utanför. Underlaget göres af stålslipad cement eller asfalt på betongunderlag och sluttande, så att möjligen befintlig orenlighet eller spolvatten rinner fram till lämplig plats, därifrån det lätt kan bortledas eller upptagas. Golfvet i klosettrummet göres vattentätt och möjligt att spola.

Tunnorna och kistorna böra vara skyddade mot vinden, så att ej stank drifves upp i klosettrummen. Ventilationen bör vara kraftig. I allmänhet bör man sträfva efter att tvinga luftströmmarna i den riktningen, att luften går in vid dörren och därifrån till tunnans eller kistan, slutligen upp genom ventilationstrumman och ut i det fria. I någon mån kan lukten också bindas genom torftillblandning.

Afträdeshusen böra indelas i smårum för en person. För hvarje afdelning lärjungar bör finnas minst ett sådant rum. Smårummen kunna lämpligen göras omkr. 0,75 å 0,80 m. breda och 1,20 m. djupa; hvarje rum bör förses med egen dörr och vara tillräckligt ljusst. Skiljeväggarna böra nå upp till takstolen. Hvarken skiljeväggar, bakväggar eller dörrar må inåt äga framspringande narar eller reglar. Dörrarna öppnas direkt mot lekplatsen eller ock mot en omkring 1,35 å 1,50 m. bred korridor, hvilken vid ena kortsidan utmynnar åt lekplan. Smårummen och sitsarna böra icke målas utan antingen vara blott hyflade eller betsåde utan färg, så att man lätt kan se, om de äro rena eller icke. Under dörrarna eller i deras nedersta del anbringas ventilationsöppningar.

Pissoarer kunna anordnas med vattenspolning eller torfmull eller olja. Golfvet måste göras vattentätt af asfalt på betongunderlag. Spolning bör kunna ske till underjordiskt aflopp (golfvet lägges med lutning mot s. k. golfbrunn), hvilket äfven upptager spolvattnet från afträdena samt regnvatten.

Kopia på kalkerväf af fastställd ritning skall insändas till Kungl. Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.

Cirkulär n:r 3 rörande instruktion för inspektören för teckningsundervisningen.

Till vederbörande rektorsämbetens och lärares kännedom meddelas härmed följande af Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk med stöd af § 3 i den för Öfverstyrelsen gällande nådiga instruktion af den 28 oktober 1904 denna dag fastställda

Instruktion för inspektionen af teckningsundervisningen vid rikets allmänna läroverk,

att tillämpas från och med den 1 januari 1906.

1. Inspektionen afser att åvägabringa en noggrann kännedom om undervisningen i teckning samt att, på sätt nedan sägs, öfvervaka, att undervisningen i nämnda ämne är på ändamålsenligt sätt anordnad samt att för densamma lämplig materiel förefinnes.

2. För detta ändamål äger den inspektionsförrättande att vid läroverk, som underkastas inspektion, dels öfvervara undervisningstimmar i ämnet å läro-

verkets olika stadier, dels granska ritningar, som redan finnas utförda, dels tillse, såväl ått tillräcklig och ändamålsenlig undervisningsmateriel finnes och på lämpligt sätt tillhändahålles lärjungarna, som ock att de för teckningsundervisningen använda rummen befinna sig i tillfredsställande skick.

3. Finner den inspektionsförrättande anledning till anmärkning i fråga om den vid undervisningen använda metoden eller mot ordningen, äger han att omedelbart, dock icke i lärjungars närvaro, lämna vederbörande lärare de anvisningar och råd, som i sådant afseende kunna vara påkallade, börande han tillika om den vidtagna åtgärden meddela läroverkets rektor underrättelse.

4. Föreligga skäl till anmärkning med afseende på de för teckningsundervisningen använda rummen, bör den inspektionsförrättande därom lämna vederbörande rektor skriftlig promemoria.

5. Yppar sig behof af att anskaffa ny materiel, skall den inspektionsförrättande i detta afseende till Öfverstyrelsen ingifva skriftlig promemoria.

6. I alla de fall, då viktigare anmärkingar förekomma, eller då den inspektionsförrättande eljest finner särskild anledning att påkalla Öfverstyrelsens ingripande, skall den inspektionsförrättande omedelbart efter verkställd inspektion hos Öfverstyrelsen i ärendet göra skriftlig anmälan.

7. Det tillkommer den utsedde inspektören att med afseende på vårterminen före december månads utgång samt med afseende på höstterminen före juli månads utgång till Öfverstyrelsen inkomma med motiveradt förslag å de läroverk, som under den följande terminen anses böra blifva föremål för inspektion, börande därvid särskildt uppgifvas, när de till inspektion föreslagna läroverken senast underkastats inspektion. Sedan Öfverstyrelsen därefter

bestämt, vid hvilka läroverk inspektion skall äga rum, äger inspektören att på lämpliga tider verkställa densamma.

Inspektören är därjämte skyldig att, då särskilda omständigheter sådant föranleda, på Öfverstyrelsens anmodan företaga den inspektion af teckningsundervisningen vid visst läroverk, som kan blifva honom uppdragen.

8. Inspektören åligger att inom utgången af augusti månad hvarje år till Öfverstyrelsen afgifva berättelse för de under sistförflutna läsåret verkställda inspektioner och i anledning däraf vidtagna åtgärder.

Stockholm den 10 november 1905.

ERNST CARLSON.

B. J:SON BERGQVIST.

N. G. W. LAGERSTEDT.

TOM MOLL.

ALFRED NORDFELT.

K. A. Fryxell.

Cirkulär nr 4 rörande skolläkarnas berättelser.

Sedan Kungl. Maj:t jämlikt § 161 af nämnda stadgan för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905 föreskrifvit, bland annat, att vid allmänt läroverk anställd skolläkare skall senast en månad efter hvarje termins slut till vederbörande rektor afgifva berättelse enligt formulär, som af Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk fastställles, har Öfverstyrelsen i sådant afseende funnit skäligen föreskrifva,

att den berättelse, som skolläkare enligt förenämnda paragraf har att afgifva, skall innefatta redogörelse för de viktigare iakttagelser eller åtgärder, hvilka må hafva föranledts af bestämmelserna i hvar och en af de punkter, som innehållas i denna para-

graf, hvarvid i fråga om berättelsens olika moment, hvilka böra förses med löpande nummer, den ordningsföljd iakttages, som genom punkterna angifvas,

att, därest någon punkt icke anses föranleda särskildt yttrande, sådant uttryckligen skall angifvas,

att skolläkaren må äga att därutöfver göra de erinringar och förslag, hvartill han kan finna förhändandenvarande omständigheter föranleda,

att berättelse för vårtermin skall dels innefatta uppgift såväl å de dagar under läsåret, då skolläkaren besiktigtat läroverkets lägenheter och tagit kännedom om de gymnastiska öfningarna, som ock å de tider, då han varit i läroverkshuset tillstädes för att gå rektor, lärare och lärjungar tillhanda med råd, dels ock, intill dess annorlunda varder föreskrifvet, åtföljas af de bilagor, som omförmälas i § 124 af nådiga stadgan för rikets allmänna läroverk den 1 november 1878, sådan denna § lyder enligt nådiga kungörelsen den 16 december 1892,

att berättelsen för hvardera terminen skall i dubbla exemplar inom den föreskrifna tiden till läroverkets rektor aflämnas, af hvilka det ena exemplaret skall förvaras i läroverkets arkiv och det andra årligen före den 15 juli till Öfverstyrelsen insändas,

att dessa bestämmelser skola tillämpas från och med vårterminen 1906 samt i den mån sådant kan ske äfven med afseende å höstterminen 1905;

hvilket vederbörande rektorer och skolläkare härigenom till kännedom och efterrättelse meddelas.

Stockholm den 9 mars 1906.

ERNST CARLSON.

B. J:SON BERGQVIST.

N. G. W. LAGERSTEDT.

TOM MOLL.

ALFRED NORDFELT.

K. A. Fryxell.

Formulär till betyg öfver genomgången profår.

(Titel) N. N., som under terminen 19...
och terminen 19... enligt gällande före-
skrifter genomgått profår vid härvarande högre allmänna
läroverk, har därunder ådagalagt

vid den teoretiska kursen:

..... insikter i pedagogikens teori och historia;

vid den praktiska kursen:

i inom klass(erna) undervisningsskicklighet,

i inom ring(arna) »

i inom klass(erna) »

i inom ring(arna) »

o. s. v.

och har på grund häraf tilldelats honom såsom allmänt vits-
ord för undervisningsskicklighet betyget

Därjämte har han visat flit samt
fallenhet för lärarkallet.

..... den 19....

.....
Föreståndare
för den praktiska kursen.

.....
Föreståndare
för den teoretiska kursen.

Formulär till protokoll öfver aflagdt undervisningsprof.

Protokoll vid sammanträde af profnämnd vid allmänna läroverket i den år

Närvarande: Undertecknad, läroverkets rektor, samt af Kungl. Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk för ändamålet utsedda ledamöter af nämnden

S. D. Sedan, efter vederbörlig hänvisning, för afläggande af undervisningsprof vid härvarande läroverk uppehållit sig under tiden och därunder aflagt dylikt prof i inom klassen (ringen) o. s. v., så företogs nu det sålunda aflagda profvet till bedömande, och fann nämnden rättvist att däröfver afgifva följande betyg, nämligen

för profvet i (klass, ring)
för » » (klass, ring)

.....; hvilket skulle den profvande genom protokollsutdrag till betyg meddelas.

Som ofvan

Rektor vid

Anm. Därest vid profvets bedömande olika meningar uttalats, skall därom anteckning göras till protokollet.

4.

Förteckning

å enskilda läroanstalter, vid hvilka lärare och lärarinnor vid befordran till ordinarie tjänst äga att tillgodoräkna sig tjänstgöring på sätt, som oförmåles i § 179 punkt 8, § 183 mom. 2 samt § 186 mom. 1 af gällande läroverksstadga.

A. Högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor, hvilka, där ej annat anmärkes, för åren 1906, 1907 och 1908 åtnjuta statsunderstöd enligt K. br. den 24 nov. 1905. (Jfr K. kung. ^{13/6} 02)

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet statsunderstöd första gången	
	genom K. br.	fr. o. m.
<i>Alingsås.</i>		
Alingsås elementarskola för flickor*	29/12 82	vt. 83
<i>Arboga.</i>		
Arboga elementarskola för flickor*	29/12 82	vt. 83
<i>Arvika.</i>		
Arvika elementarskola för flickor	29/1 92	vt. 92
<i>Askersund.</i>		
Askersunds elementarskola för flickor*	27/4 00	vt. 00
<i>Avesta.</i>		
Avesta elementarskola**	30/12 98	vt. 99
<i>Bollnäs.</i>		
Bollnäs enskilda läroverk	5/2 97	vt. 97
<i>Borlänge.</i>		
Borlänge samskola***	31/12 00	vt. 01
<i>Borås.</i>		
Elementarläroverket för flickor	6/12 78	vt. 79

* Endast för år 1906. — ** Föreståndaren lönetursrätt ^{80/12} 98.

— *** Föreståndaren lönetursrätt ^{12/9} 02.

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet statsunderstöd första gången	
	genom K. br.	fr. o. m.
<i>Djursholm.</i>		
Djursholms samskola ¹	5/2 97	vt. 97
<i>Eksjö.</i>		
Läroverket för flickor	23/1 91	vt. 91
<i>Enköping.</i>		
Elementarskolan för flickor	16/12 87	vt. 88
<i> Eskilstuna.</i>		
Elementarläroverket för flickor	6/12 78	vt. 79
<i>Eslöf.</i>		
Eslöfs högre flickskola*	29/1 92	vt. 92
<i>Falkenberg.</i>		
Falkenbergs elementarskola ***	18/11 98	vt. 99
<i>Falun.</i>		
Elementarläroverket för flickor	24/11 76	vt. 77
<i>Filipstad.</i>		
Filipstads elementarskola för flickor	6/12 78	vt. 79
<i>Gäfle.</i>		
Högre flickskolan i Gäfle	24/11 76	vt. 77
Lyceum för flickor	5/2 97	vt. 97
<i>Göteborg.</i>		
Majornas elementarläroverk för flickor	18/12 74	vt. 75
Fruentimmersföreningens flickskola	31/5 75	ht. 75
Sigrid Rudebecks elementarskola för flickor	29/12 82	vt. 83
Göteborgs nya elementarläroverk för flickor	29/1 92	vt. 92
Matilda Halls skola för flickor	5/2 97	vt. 97
Privata elementarläroverket för flickor	5/3 97	vt. 97
Hilda Bergs skola för flickor	27/2 03	vt. 03
Kjellbergsska flickskolan	25/9 03	ht. 03
<i>Halmstad.</i>		
Högre elem.-lärov. i H. för kvinnlig ungdom	26/2 75	ht. 75
<i>Hedemora.</i>		
Hedemora samskola***	5/2 97	vt. 97
<i>Hjo.</i>		
Hjo samskola	17/11 99	vt. 00
<i>Hudiksvall.</i>		
Hudiksvalls elementarskola för flickor	12/4 76	ht. 76

* Endast för åren 1906 och 1907. — *** Haft dimissionsrätt.
 — ¹ Lönetsrätt 31/12 01.

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet statsunderstöd första gången	
	genom K. br.	fr. o. m.
<i>Hälsingborg.</i>		
Högre elementarskolan för flickor	29/12 82	vt. 83
Ebba Lundbergs högre läroverk för flickor	5/2 97	vt. 97
Nya elementarskolan för flickor	17/11 99	vt. 00
<i>Härnösand.</i>		
Härnösands elementarläroverk för flickor	24/11 76	vt. 77
<i>Hör.</i>		
Hörs samskola	14/8 03	ht. 03
<i>Hörby.</i>		
Hörby samskola	17/11 99	vt. 00
<i>Jönköping.</i>		
Jönköpings elementarskola för flickor	16/12 87	vt. 88
Västra elementarläroverket för flickor	22/12 98	vt. 99
<i>Kalmar.</i>		
Elementarskolan för flickor	6/12 78	vt. 79
<i>Karlshamn.</i>		
Karlshamns elementarläroverk för flickor	7/12 77	vt. 78
<i>Karlskrona.</i>		
Karlskrona högre läroverk för flickor	28/11 84	vt. 85
<i>Karlstad.</i>		
Karlstads högre elementarläroverk för flickor	6/12 78	vt. 79
<i>Kristianstad.</i>		
Kristianstads elementarläroverk för flickor	29/12 82	vt. 83
<i>Kristinehamn.</i>		
Kristinehamns elementarläroverk för flickor	24/11 76	vt. 77
<i>Köping.</i>		
Köpings elementarläroverk för flickor*	21/9 83	ht. 83
<i>Landskrona.</i>		
Landskrona elementarläroverk för flickor	6/12 78	vt. 79
<i>Lidköping.</i>		
Lidköpings elementarläroverk för flickor	12/4 76	ht. 76
<i>Lindesberg.</i>		
Lindesbergs samskola	5/2 97	vt. 97
<i>Linköping.</i>		
Linköpings elementarläroverk för flickor	24/11 76	vt. 77

* Endast t. o. m. vt. 1907.

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet statsunderstöd första gången	
	genom K. br.	fr. o. m.
<i>Luleå.</i>		
Elementarläroverket för flickor	4/11 81	vt. 82
<i>Lund.</i>		
Högre elementarskolan i Lund för flickor . . .	6/12 78	vt. 79
Lunds fullständiga läroverk för flickor . . .	15/4 84	vt. 84
<i>Lysekil.</i>		
Lysekils samskola	22/10 97	vt. 98
<i>Malmö.</i>		
Malmö högre läroverk för flickor	28/11 84	vt. 85
Tekla Åbergs högre läroverk för flickor *** . .	29/1 92	vt. 92
Anna och Eva Bunths skola för flickor . . .	18/11 04	vt. 05
<i>Mariestad.</i>		
Mariestads elementarläroverk för flickor . . .	11/6 75	ht. 75
<i>Motala.</i>		
Motala samskola ***	5/2 97	vt. 97
<i>Mönsterås.</i>		
Mönsterås samskola	21/8 03	ht. 03
<i>Nora</i>		
Nora elementarskola för flickor *	29/1 92	vt. 92
<i>Norrköping.</i>		
Norrköpings norra läroverk för flickor	29/12 82	vt. 83
» östra » » »	6/11 03	ht. 03
<i>Norrtälje.</i>		
Norrtälje elementarskola för flickor **	29/1 92	vt. 92
<i>Nyköping.</i>		
Nyköpings elementarskola för flickor	16/12 87	vt. 88
<i>Oskarshamn.</i>		
Oskarshamns elementarläroverk för flickor . .	29/1 92	vt. 92
<i>Piteå.</i>		
Piteå enskilda flickskola	5/2 97	vt. 97
<i>Ronneby.</i>		
Ronneby samskola	23/1 99	vt. 99
<i>Sala.</i>		
Elementarläroverket för flickor	23/1 91	vt. 91

* Endast för år 1906. — ** Endast för vt. 1906. — *** Har äfven dimissionsrätt.

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet statsunderstöd första gången	
	genom K. br.	fr. o. m.
<i>Seffle.</i>		
Seffle samskola*	16/12 04	vt. 05
<i>Simrishamn.</i>		
Simrishamns läroverk för flickor	27/2 03	vt. 03
<i>Skara.</i>		
Skara högre skola för kvinnlig ungdom	7/12 77	vt. 78
<i>Skellefteå.</i>		
Skellefteå elementarläroverk för flickor**	29/12 82	vt. 83
<i>Sköfde.</i>		
Sköfde elementarläroverk för flickor	29/12 82	vt. 83
<i>Sollefteå.</i>		
Sollefteå samskola ¹	5/2 97	vt. 97
<i>Stockholm.</i>		
Wallinska flickskolan***	24/11 76	vt. 77
Lyceum för flickor***	6/12 78	vt. 79
Södermalms högre läroanstalt för flickor	4/11 81	vt. 82
Östermalms » » » » ***	16/12 87	vt. 89
Atheneum för flickor	29/1 92	vt. 92
Ählinska skolan ***	29/1 92	vt. 92
Kungsholms elementarskola för flickor	29/1 92	vt. 92
Anna Sandströms skola	5/2 97	vt. 97
Kungsholms läroverk för flickor	23/1 99	vt. 99
Afzelii elementarskola för flickor	17/11 99	vt. 00
Brummerska skolan	27/3 03	vt. 03
Realskolan för flickor	27/2 03	vt. 03
Detthowska skolan	27/2 03	vt. 03
<i>Strängnäs.</i>		
Strängnäs elementarläroverk för flickor	29/12 82	vt. 83
<i>Strömstad.</i>		
Strömstads elementarläroverk för flickor	29/11 01	vt. 02
<i>Sundsvall.</i>		
Sundsvalls läroverk för flickor	29/10 75	vt. 76
<i>Söderhamn.</i>		
Söderhamns elementarläroverk för flickor	12/4 76	ht. 76
<i>Södertälje.</i>		
Elementarskolan för flickor	29/12 82	vt. 83

* Endast för år 1906. — ** Endast för åren 1906 och 1907.
 — *** Har äfven dimissionsrätt. — ¹ Lönetursrätt 19/5 99.

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet statsunderstöd första gången	
	genom K. br.	fr. o. m.
<i>Trollhättan.</i>		
Trollhättans samskola	14/8 03	ht. 03
<i>Trälleborg.</i>		
Trälleborgs elementarskola för flickor*	5/2 97	vt 97
<i>Uddevalla.</i>		
Uddevalla elementarläroverk för flickor	30/7 75	ht. 75
<i>Umeå.</i>		
Umeå elementarläroverk för flickor	7/9 75	ht. 75
<i>Uppsala.</i>		
Högre elementarläroverket för flickor	24/11 76	vt. 77
Lindska skolan	5/2 97	vt. 97
<i>Vadstena.</i>		
Vadstena elementarskola för flickor**	10/12 87	vt. 88
<i>Varberg.</i>		
Varbergs elementarläroverk för flickor	29/12 82	vt. 83
<i>Visby.</i>		
Visby högre flickskola	24/11 76	vt. 77
<i>Vänersborg.</i>		
Vänersborgs elementarskola för flickor	27/8 75	ht. 75
<i>Värnamo.</i>		
Värnamo privata elementarläroverk	18/8 03	ht. 03
<i>Västervik.</i>		
Västerviks läroanstalt för flickor	6/12 78	vt. 79
<i>Västerås.</i>		
Västerås högre elementarläroverk för flickor	8/1 75	vt. 75
<i>Växjö.</i>		
Elementarläroverket för flickor	12/4 76	ht. 76
<i>Ystad.</i>		
Ystads elementarskola för flickor	28/11 84	vt. 85
<i>Åmål.</i>		
Åmåls elementarskola för flickor***	29/12 82	vt. 83
<i>Ängelholm.</i>		
Ängelholms elementarskola för flickor	26/1 94	vt. 94

* Endast för år 1906. — ** Endast t. o. m. vt. 1908. —

*** Endast t. o. m. vt. 1907.

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet statsunderstöd första gången	
	genom K. br.	fr. o. m.
<i>Örebro.</i>		
Örebro elementarskola för flickor	²⁴ / ₁₁ 76	vt. 77
Nya elementarskola för flickor	²⁹ / ₁₂ 82	vt. 83
<i>Örnsköldsvik.</i>		
Örnsköldsviks högre flickskola (endast för vt. 06)	⁹ / ₄ 00	ht. 00
<i>Östersund.</i>		
Östersunds elementarläroverk för flickor . . .	⁷ / ₁₂ 77	vt. 78

B. Enskilda läroverk, hvilka för åren 1905, 1906 och 1907 åtnjuta statsunderstöd enligt K. brefvet den 8 december 1904. (Jfr K. kung. ¹³/₆ 02)

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet statsunderstöd första gången	
	genom K. br.	fr. o. m.
<i>Eslöf.</i>		
Eslöfs enskilda elementarskola för gossar* . .	²⁷ / ₁ 99	vt. 99
<i>Lund.</i>		
Lunds privata elementarskola* ¹	⁶ / ₂ 03	vt. 03
<i>Stockholm.</i>		
Beskowska skolan* ²	⁷ / ₁₁ 90	ht. 90
Palmgrenska samskolan*	⁷ / ₁₁ 90	ht. 90
Stockholms nya samskola*	²⁷ / ₁ 99	vt. 99
Sofi Almquists samskola*	⁸ / ₁₉ 04	vt. 05
<i>Uppsala.</i>		
Fjellstedtska skolan* ³	⁷ / ₁₁ 90	ht. 90
Uppsala enskilda läroverk och Uppsala privatgymnasium* ⁴	²⁷ / ₁ 99	vt. 99

* Har äfven dimissionsrätt. — ¹ Erhöll lönetursrätt ⁴/₂ 87. — ² D:o d:o ⁶/₁₁ 74. — ³ D:o d:o ²⁰/₄ 75. — ⁴ D:o d:o ²³/₃ 00.

C. Enskilda läroanstalter med rätt att anställa mögenhetsexamen.

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet dimissionsrätt första gången		Dimissionsrätten senast förnyad	
	genom K. br.	fr. o. m.	genom K. br.	t. o. m.
<i>Lund.</i>				
Lunds privata elementarskola *	11/12 68	vt. 69	12/6 03	vt. 08
<i>Göteborg.</i>				
Göteborgs högre samskola	10/3 05	vt. 05	10/3 05	vt. 09
<i>Malmö.</i>				
Tekla Åbergs högre läroverk för flickor*	20/10 99	vt. 00	25/11 04	vt. 09
<i>Stockholm.</i>				
Beskowska skolan *	1/6 77	vt. 78	8/12 05	vt. 09
Palmgrenska samskolan *	9/3 88	vt. 88	20/3 03	ht. 07
Lyceum för flickor*	16/6 82	ht. 82	13/6 02	vt. 07
Wallinska flickskolan *	16/10 74	vt. 76	17/6 03	vt. 08
Åhlinska skolan*	7/12 94	vt. 95	31/12 04	ht. 09
Östermalms högre läroanstalt för flickor *	29/1 97	vt. 97	21/2 02	ht. 06
Stockholms nya samskola*	13/11 03	vt. 04	13/11 03	vt. 08
Sofi Almquists samskola*	8/12 05	vt. 06	8/12 05	vt. 10
<i>Uppsala.</i>				
Fjellstedtska skolan*	11/3 81	vt. 82	31/12 01	ht. 06
Uppsala privatgymnasium*	31/12 00	vt. 01	2/3 06	vt. 09

D. Enskilda läroanstalter med dimissionsrätt till vissa klasser af de allmänna läroverken.

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet dimissionsrätt första gången		Dimissionsrätten senast förnyad	
	genom K. br.	fr. o. m.	genom K. br.	t. o. m.
<i>Eslöf.</i>				
Eslöfs enskilda elementarskola för gossar*	9/8 95	ht. 95	23/6 05	vt. 08

* Åtnjuter tillika statsunderstöd.

L ä r o a n s t a l t .	Erhållet dimissionsrätt första gången		Dimissionsrätten senast förnyad	
	genom K. br.	fr. o. m.	genom K. br.	fr. o. m.
<i>Falkenberg.</i> Falkenbergs elementarskola*	1/2 95	vt. 95	22/12 99	vt. 04
<i>Motala.</i> Motala samskola ¹	23/10 96	vt. 97	21/7 05	vt. 08
<i>Hedemora.</i> Hedemora samskola ²	13/3 96	vt. 96	28/9 00	vt. 04

E. Enskild läroanstalt, som, utan att åtnjuta statsunderstöd eller innehafva dimissionsrätt, på särskild ansökan ställts under Öfverstyrelsens inspektion.

Lundsberg.

Lundsbergs privatskola för gossar (genom K. br. 10/5 05 t. o. m. ht. 09).

Anm. Läroanstalten erhöll redan 13/5 98 lönetursrätt.

* Åtnjuter tillika statsunderstöd. — ¹ Föreståndare och lärare lönetursrätt 6/5 86. — ² Föreståndaren lönetursrätt 13/3 96, lärarna d:o 13/10 99.

Sakregister.

Siffrorna hänvisa till sidorna.

- Adjunktstjänst vid nya elementarskolan 132, vid högre lärarinneseminarium 139.
- Afbildningar såsom åskådningmateriel i kristendom 9, i främmande språk 26, i historia 33, i geografi 36, 37, biologi 58, teckning 69, kvinnligt handarbete 78.
- Afdunstningskapell 175.
- Affärsskrifvelser, uppsättning af 18.
- Afgångsbetyg för elev vid högre lärarinneseminarium 139.
- Afgångsexamen vid högre lärarinneseminarium 139.
- Aflopsledning 174 f. 184.
- Aflöningsförmåner 114.
- Afsked med pension för lärare vid högre lärarinneseminarium 139.
- Afstängning från tjänsten af lärare och lärarinna vid högre lärarinneseminarium 141.
- Afträden, bestämmelser angående 184.
- Akustik i rum för musikundervisning 181.
- Akvarier för undervisning i zoologi 58.
- Algebra, kursfördelning 41, metodiska anvisningar 42 ff.
- Alkoholhaltiga drycker, se sjätte klassens biologikurs 52, metodiska anvisningar 59.
- Allmänna anvisningar, tyska 20 ff., engelska 28, franska 29, naturlära 53, teckning 74.
- Allmänna historien, kursfördelning 30, metodiska anvisningar 31 ff.
- Analys af experiment 53.
- Andaktsstunder, läroverkets 8, 9.
- Anmärkning mot rektor eller lärare vid högre lärarinneseminarium 141.
- Anordningen af bibelns böcker 8.
- Anslag till slöjd 82, till enskilda läroverk 192.
- Ansökning, praktiska öfningar i uppsättning däraf i sjätte klassen 18, om slöjdanslag 82, till profår 98, till undervisningsprof 106, om tjänstedighet för lärare 153.
- Antal, rummens i lärohus 165 f., elever, som få intagas vid högre lärarinneseminarium 138.
- Apostlagärningarna, berättelser därur genomgås i klass 3 5.
- Arbetsfördelning vid högre lärarinneseminarium uppgöres af rektor i samråd med lärarna 145.
- Arbetsrum för lärjungar, som icke deltaga i pågående lektion 167.

- Arbetsordning** vid högre lärarinneseminarium uppgöres af rektor i samråd med lärarna 145.
- Arfvode**, vid profärskurs 102, 104, åt biträdande teckningslärare 119, åt vikarier vid läroverken för Öfverstyrelsens medlemmar 116, åt extra ordinarie lärare vid högre lärarinneseminarium 143 f.
- Aritmetik**, kursfördelning 40, 41, metodiska anvisningar 42 ff.
- Arkiv**, lärarkandidats uppsats skall förvaras i läroverkets arkiv 101.
- Artificiella belysningsystem** 168, 177, 183.
- Astronomi** ingår i sjätte klassens fysikkurs 52, metodiska anvisningar 62, gradualdisputation däri såsom kompetensvillkor för lektorstjänst 110.
- Auerljus** 168, 177, 183.
- Badafdelning** i sammanhang med lokal för gymnastikundervisningen 178.
- Befolknings- och samhällsförhållanden** behandlas vid historieundervisningen 35.
- Befrielse** från terminsafgift vid högre lärarinneseminarium 144.
- Belysning**, se artificiell belysning, auerljus, fönster.
- Berättelser**, se bibliska berättelser. — art af uppsats 17 f., vid historieundervisningen 30, 32.
- Beskrifning**, art af uppsats 17 f., beskrifning vid byggnadsföretag 157.
- Besvär** må ej anföras öfver vissa förordnanden vid högre lärarinneseminarium 140.
- Betyg** öfver genomgånet profär 102, öfver aflagdt undervisningsprof 108, från högre lärarinneseminarium 138.
- Bibelläsning** i klass 1—3 6, i klass 6 8, vid morgonbönen 9.
- Bibeln** skall bilda utgångspunkt för kristendomsundervisningen 4, bibelns böckers uppkomst och innehåll 7, den yttre anordningen af bibelns böcker 8, se vidare bibelläsning.
- Bibeltext** såsom grundval för religiöst sedliga lärdomar 6, vid morgonbönen 9.
- Bibliotek**, rum för 176, högre lärarinneseminariets 144.
- Biblioteksnämnd** vid högre lärarinneseminarium 144.
- Bibliska berättelser**, kursfördelning 3 f., metodiska anvisningar 4 f.
- Bibliska böckernas uppkomst och innehåll**, undervisning därom 7.
- Biologi**, kursfördelning 51 f., metodiska anvisningar 54, rum för undervisningen i biologi 166, 174 f.
- Bjälklag** 163.
- Bokföring** i realskolans sjätte klass 41, 47, ritborden bära lämpa sig för bokföring 177.
- Bord** för teckningsundervisning 177, se i öfrigt skolbank.
- Bostad**, afsedd för familj, bör helst förläggas utanför läroverks-huset 160, se rektorsbostad.
- Botanik**, kursfördelning 51, metodiska anvisningar 60.
- Botanisk materiel** 58.
- Brandbotten** 163.
- Brandpost** 165.
- Byggnadsgrund**, dess beskaffenhet 158.
- Byggnadskassa** vid nya elementarskolan 132 ff.
- Byggnadsplats** 157.
- Byggnadsprogram** bör vid läroverksbyggnad först utarbetas 155.

- Byggnadssätt i fråga om läroverksbyggnader 160.
 Byggnadstomt, dess storlek och beskaffenhet 159.
 Båglampor 168, 183.
 Bänk, se skolbänk.
 Centralöppvärmning 179.
 Deklamationsöfningar 11.
 Delegerade för bestämmande af terminsafgifter vid högre lärarinneseminarium 144.
 Diagram, statistiska vid geografiundervisningen 37, vid geometriundervisningen 49.
 Dialektiska afvikelser beaktas vid modersmålsundervisningen 12, 16.
 Differensen hos en skolbänk 170.
 Diktverk vid litteraturläsning 14.
 Dimissionsrätt för enskilda läroverk 199.
 Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk, funktioner ang. högre lärarinneseminarium 118 ff., instruktion 146.
 Diskussion, pedagogisk vid profäret 101.
 Diskussionsöfningar i realskolans sjätte klass 15.
 Disposition vid referat 15, vid uppsatsskrifning 18, inskrifning däraf 19.
 Dissektioner, vid undervisningen i zoologi 57 f., 59.
 Distansen hos en skolbänk 170, 171.
 Donationsmedel, förvaltningen däraf vid högre lärarinneseminarium 134.
 Duschrum isamband med lokal för gymnastikundervisningen 166, 178.
 Dörrar i läroverksbyggnad 162.
 Ekonomisk förvaltning, nya elementarskolans 132, högre lärarinneseminariets 144.
 Elektriska båglampor 178.
 Elektriska glödlampor 178.
 Elever vid högre lärarinneseminarium, antal som får intagas 153.
 Engelska, timplan 2, kursplan 27 ff., mål 27, kursfördelning 27 f., metodiska anvisningar 28, särskilda anvisningar 28, formlärans och syntaxens fördelning 28, — såsom ämne i fil. kandidatexamen 113.
 Enskilda läroanstalter, förteckning öfver 192.
 Europas geografi 35.
 Evangelierna, berättelser ur 5.
 Exkursioner vid undervisningen i botanik 51 f., metodiska anvisningar 56.
 Expeditionsrum för rektor 12.
 Experiment vid undervisningen i naturlära i allmänhet 54, fysiologiska 61, fysikaliska 61, kemiska 63.
 Experimentbord 174 f.
 Extra och vikarierande lärare och lärarinnor vid högre lärarinneseminarium 140.
 Fel eller försummelse i tjänsten af lärare vid högre lärarinneseminarium 137, 141.
 Folkskoleseminarium, angående lärare vid allmänt läroverk, som förordnas till rektor därstädes 114.
 Framsägning vid modersmålsundervisningen 10 f., 14.
 Franska, timplan 2, kursplan 28 f., mål 28, kursfördelning 28 f., metodiska anvisningar 29, allmänna anvisningar 29, särskilda anvisningar 29, formlära och syntax 29.

- Frihandsteckning**, kursfördelning 67 f., metodiska anvisningar 69, se teckning.
- Friplats** vid högre lärarinneseminiariets normalskola 143.
- Frivillig undervisning** i franska 2, 28, i teckning 2, 74, i slöjd 3, 74, i kvinnligt handarbete 3, 77, frivilliga laborationsöfningar i naturvetenskapliga ämnen 2, 54.
- Frivilligt feriarbete**, vid undervisning i astronomi 63.
- Frukostrum** 166.
- Främmande världsdelarnas geografi** 35.
- Fullmakter**, praktiska öfningar i uppsättande af 18, förbehåll i fullmakter 114.
- Fysik**, kursfördelning 52, metodiska anvisningar 61 f., rum för undervisningen däri 166, 176, se naturlära.
- Fysiologiska experiment** vid undervisningen i biologi 61.
- Fäderneslandets historia**, kursfördelning 30, metodiska anvisningar 31 ff.
- Färgbehandling** och färgläggning vid undervisningen i teckning 71, 73.
- Fönster** i lärorum 162, 177, 182.
- Fönsterluftväxling** 164.
- Förberedelser** för läraren vid undervisningen i naturvetenskapliga ämnen 176.
- Föredrag** vid geografiundervisningen 36.
- Föreläsning**, pedagogisk vid profåret 102.
- Förening** af tjänster för lärare vid högre lärarinneseminarium 139.
- Föreståndare** för profårskurs 99.
- Föreståndarinna**, resestipendier för föreståndarinnor och lärarinnor 123, förordnande af vid högre lärarinneseminarium 140.
- Förhäng** för fönster i lärorum 163.
- Förordnande** af extra ordinarie lärare vid högre lärarinneseminarium 140.
- Förslag** å lärare vid nya elementarskolan 131, vid högre lärarinneseminarium 139.
- Förstugor** i lärohus 161.
- Försök**, pedagogiska vid nya elementarskolan 130 f., se i öfrigt experiment.
- Förteckning** å enskilda läroanstalter med tjänsteårsberäkning för lärare 192.
- Förvaltning**, central och kommunal, kännedom därom bibringas vid historieundervisningen i klass 6 30, se ekonomisk förvaltning.
- Förvaringsrum** för geografisk materiel 39, för biologisk 57, normalbestämmelser därom 165.
- Gamla testamentets skrifter** 3, 5, 7, 9.
- Genomgång** af uppsatser på modersmålet 18.
- Geografi**, timplan 2, kursplan 34 ff., mål 34 f., kursfördelning 35, metodiska anvisningar 35 ff., undervisningens allmänna karakter 35 f., åskådningsmateriel och åskådlighet vid undervisningen 36 f., jämförelser, tabeller och diagram 37, Sveriges geografi 37, undervisningen i klass 6 37, läroböcker 37 f., kartor 38, kartritning 38 f., geografiska utflykter 39, skioptikonbilder 39, geografiskt museum 39, förvaringsrum 39, vård af undervisningsmaterielen 39 f., geografi och geologi 40, — såsom ämne vid lärartjänst 111.

- Geografiskt museum 39.
 Geografiska utflykter 39.
 Geologi, kursfördelning 52, metodiska anvisningar 64, se naturlära.
 Geometri, kursfördelning 41, metodiska anvisningar 47, geometri och teckning 72, se matematik.
 Geometrisk bevisföring 48.
 Geometrisk problemlösning 49.
 Glob, såsom åskådningsmateriel 36.
 Golf i läroverksbyggnad 163, 177, 183.
 Golfyta för hvarje lärjunge 167, 178, 181.
 Grammatik vid undervisning i *modersmålet*: kursfördelning 10 f., metodiska anvisningar 15 f.; i *tyska*: kursfördelning 26, metodiska anvisningar 23 f.; i *engelska*: kursfördelning 27, metodiska anvisningar 28; i *franska*: kursfördelning 28 f., metodiska anvisningar 29.
 Greklands och Roms saga 30.
 Gudstjänstordning, undervisningen om 8.
 Gymnastikbyggnad 12, normalbestämmelser 178 f.
 Gymnastikredskap 180.
 Gymnastikundervisning, lokaler för 178 f.
 Hand- och armrörelser vid undervisningen i teckning 69.
 Handstil 19, 25, 66 f.
 Hemläxor i kristendom 4 f., i historia 32, i biologi 55.
 Historia, timplan 2, kursplan 29 ff., mål 29, kursfördelning 30, metodiska anvisningar 31 ff., undervisningens karaktär på olika stadier 31, läse- och läroböcker i de särskilda klasserna 31 f., deras användande 32, förhöret 32, namn och årtal 33, kartor och annan åskådningsmateriel 33, koncentration af ämnets olika delar 33, de skandinaviska grannländernas historia 34, politiska och sociala begrepp 34, konferens mellan lärarna i modersmålet och historia 34.
 Hufvudlärarna vid högre lärarinneseminarium förordnas af Öfverstyrelsen 140.
 Hufvudritningar till läroverksbyggnad 156.
 Hufvudräkning 42.
 Hufvudtrappa 161.
 Hufvudutgång 161.
 Hyra vid nya elementarskolan 133.
 Hyresersättning, rektors vid högre lärarinneseminarium 143.
 Häften med hjälpunkter för teckning 70.
 Hälsolära 52, 59.
 Högre lärarinneseminariet, reglemente för 136.
 Högtidssal 165, 167.
 Höjd, lärorummens 167, 181.
 Hörn böra i lärorum afrundas 164.
 Höröfningar vid undervisningen i främmande språk 22.
 Idrottsplats 159.
 Indelningar vid undervisningen i biologi 55.
 Individuella anlag böra tillgodoses 66, 74.
 Industriella modeller för teckningsundervisningen 70.
 Ingång till lärorum 161.
 Inledande öfningar vid teckningsundervisningen 68, 69.
 Inlämning af lärjungarnas skriftliga arbeten 19.
 Innehållsbehandling vid modersmålsundervisningen 12, 61.

- Inredning af lärorummen 168.
 Inskriftsavgift vid högre lärarinneseminarium 133.
 Inspektion af högre lärarinneseminarium 137.
 Inspektör vid nya elementarskolan 130.
 Inspektris i hushållsskolan vid högre lärarinneseminarium 140.
 Instrument för musikundervisningen 181.
 Insändande af läroverkens räkenskaper till kammarrätten 129.
 Interpunktionsöfningar, kursfördelning 10, metodiska anvisningar 16 f.
 Inträdesfordringar i kristendom till realskolans första klass 9.
 Intyg, praktiska öfningar i uppsättande däraf 18.
 Inventarieförteckning vid högre lärarinneseminarium 143.
 Inventering vid högre lärarinneseminarium 143.
 Israels historia 3, 7.
 Jesu lif och verksamhet 4, 7.
 Jämförande undervisning i geografi 37.
 Jämkningsplaner i undervisningsplanerna vid nya elementarskolan 131.
 Kallelse af lärare vid nya elementarskolan 132, vid högre lärarinneseminarium 139.
 Kalluftskanal 164.
 Kartor, såsom åskådningsmaterie 19, 33, 38.
 Kartritning 38.
 Kateder 174.
 Kemi, timplan 2, kursfördelning 52, metodiska anvisningar 63, lärorum för undervisningen däri 176.
 Kemiska formler 64.
 Kemiska föreningar 64.
 Klassföreståndarinna vid högre lärarinneseminarium 145.
 Klassrum, normalbestämmelser för storlek 167, för inredning 168.
 Kollegierum 166.
 Kollegium vid högre lärarinneseminarium 143.
 Kopia på kalkerväf af byggnadsritning insändes till Öfverstyrelsen 186.
 Korridorer 161 f.
 Korridorsystem 160.
 Kristendom, timplan 2, kursplan 3 ff, mål 3, kursfördelning 3, 4, metodiska anvisningar 4 ff., undervisningens allmänna karaktär 4, dess förhållande till lärjungarnas utveckling 4, utanläsning 4, läxläsning 5, undervisningen i klasserna 1—3 5 f., d:o i klasserna 4—5 6 f., d:o i klass 6 7, psalmläsning 8, gudstjänstordning och kyrkoår 8, förtrogenhet med bibeln 8, kartor och afbildningar 9, inträdesfordringar till klass 1 9, morgonböernas anordning 9, — kompetensvillkor för ämneslärartjänst i kristendom 112.
 Kroki vid projektionsritning 73.
 Kroppsställning vid undervisningen i slöjd 77, vid undervisningen i kvinnligt handarbete 79, skolbänkarnas betydelse därför 170.
 Kulturväxter 58.
 Kursplan för realskolan 3, för högre lärarinneseminarium fastställes af Öfverstyrelsen 138.
 Kursfördelning, för kristendom 3 f., modersmålet 10 f., tyska 19 f., 26, engelska 27 f., franska 28 f., historia 30, geografi 35,

- matematik 40 f., naturlära 51 f., välskrifning 65, teckning 67f., slöjd 75 f., kvinnligt handarbete 77 f.
- Kvarstående i tjänst för lärare vid högre lärarinneseminarium 139.**
- Kvinnligt handarbete,** timplan 2, kursplan 77 f., mål 77, kursfördelning 77 f., metodiska anvisningar 78 f., åskådlighet vid undervisningen 78, lärjungarnas sinne för ordning, sparsamhet och skönhet utbildas 78, undervisningens individualisering 79, undervisningens anordning 79, kroppsställning 79, material 79, hemarbete 79, arbeten efter provinsiella och nationella mönster 79, handarbete och teckning 79.
- Kyrkliga högtider,** därtill toges hänsyn vid psalmläsningen 8, d:o vid inträdesförhöret i kristendom till realskolans första klass 9.
- Kyrkohistoria** i realskolans sjätte klass 4, 7.
- Kyrkoåret 8.**
- Källare 160.**
- Laborationsöfningar** i fysik, kemi och biologi, timplan 2, metodiska anvisningar 54, 57.
- Laboratorium** för de naturvetenskapliga ämnena, anordning och inredning 175 f.
- Latingymnasium,** rummens antal för 166.
- Lavering** vid teckningsundervisningen 72.
- Ledamöter i Öfverstyrelsen,** bestämmelser angående vikarie för lärare, som förordnats till ledamot i Öfverstyrelsen 116.
- Ledighet** mellan undervisningstimmarna 81.
- Ledigförklarande af tjänst** vid högre lärarinneseminarium 139.
- Lektor i pedagogik och metodik** vid högre lärarinneseminarium deltagar i ordnandet af undervisningen i speciell metodik 145, se äfven lönetur.
- Lektorstjänst,** tillsättning af vid nya elementarskolan 132, d:o vid högre lärarinneseminarium 139.
- Likformig afbildning** vid matematikundervisningen 50, vid teckningsundervisningen 74.
- Linearritning,** kursfördelning 68, metodiska anvisningar 72, inredningsmateriel för 177.
- Litteraturläsning** i modersmålet 12 f., i främmande språk 21, 25.
- Lokaler,** se normalbestämmelser för läroverksbyggnader.
- Ljudöfningar** vid undervisningen i modersmålet 12, vid d:o i främmande språk 21.
- Luftväxling** i lärohus 164, i gymnastiksal 180, i slöjdsal 183.
- Luthers förklaring 6.**
- Luthers lilla katekes 6.**
- Läget för lärohus 157.**
- Läkare** vid högre lärarinneseminarium förordnas af Öfverstyrelsen 140.
- Läkarbetyg** skall bifogas ansökning om tjänstledighet på grund af sjukdom 153.
- Läktare** bör finnas i gymnastiksal 179.
- Lärlarina,** resestipendium för 123, toalettrum för 166.
- Lärlarinediplom** för utexaminerad elev vid högre lärarinneseminarium 138.
- Lärarkrafter,** behof däraf vid högre lärarinneseminarium pröfvas af Öfverstyrelsen 137.
- Lärdomar** ur den kristna tros- och sedeläran, kursfördelning 3, metodiska anvisningar 6.

- Lärjungeområde** i fråga om lärjunge vid nya elementarskolan 132.
- Läroböcker** vid kristendomsundervisningen i klasserna 1—3 6, vid d:o i klasserna 4—5 6 f., vid d:o i klass 6 7, vid grammatikundervisningen i modersmålet 16, vid d:o i främmande språk 24, vid undervisningen i historia 31 f., vid d:o i geografi 37, vid högre lärarinneseminarium bestämmas efter förslag af rektor och ämneskonferens af Öfverstyrelsen 138.
- Läroverksbyggnad**, normalbestämmelser för 155.
- Läroämnen** för lärarkandidat under profärskurs 98.
- Läsebok** vid undervisningen i modersmålet 13, vid d:o i historia 32, vid d:o i geografi 36.
- Läsning**, se välläsning, litteraturläsning.
- Läsöfningar** i modersmålet 12 f., i främmande levande språk 19, 21 f.
- Läxfri timme** vid undervisningen i kristendom 5.
- Läxläsning**, se hemläxor.
- Lön**, se aflöningsförmåner.
- Lönetur** för lektorer oberoende af undervisningsprof 115, lönetursrätt för enskilda läroverk 192 ff.
- Matematik**, timplan 2, kursplan 40, mål 40, kursfördelning 40 f., metodiska anvisningar 42 ff., *aritmetik* och *algebra* 42 ff., undervisningens allmänna karaktär 42, förklaringar och regler 42, uppgifter för tillämpningsöfningar 42, hufvudräkning 42, repetitioner 43, anordningar angående de särskilda klassernas kurser 43 ff., bokföring 47, *geometri* 47 ff., förberedande praktiska mätnings- och konstruktionsöfningar 47 f., bevisföring och problemlösning 48 f., praktiska öfningar i samband med den egentliga geometriundervisningen 49, diagram 49, anvisningar angående de särskilda klassernas kurser 50 f.
- Material** till läroverksbyggnad 160.
- Materialbeteckning** vid tekningsundervisningen 73, 74.
- Materiel**, se undervisningsmateriel.
- Mekanik**, undervisningsplan för 52, 62.
- Metallslöjd**, slöjdsal afsedd för 182.
- Metodiska anvisningar** för undervisningen i kristendom 4, modersmålet 11, tyska 20, engelska 28, franska 29, historia 31, geografi 35, matematik 42, naturlära 53, välskrifning 66, teckning 69, slöjd 76, kvinnligt handarbete 78.
- Mikroskop** vid undervisningen i biologi 58.
- Militäröfningar** vid de allmänna läroverken 87.
- Mineralogi** 64, samlingar för undervisningen i 175.
- Minnet**, teckningar ur minnet 70.
- Modell** för undervisningen i teckning 69 ff., för d:o i slöjd 76.
- Modellsérie** för undervisningen i slöjd 76.
- Modersmålet**, timplan 2, kursplan 10 ff., mål 10, kursfördelning 10, metodiska anvisningar 11 ff., allmänna grunder 11 f., läsning 12 f., innanläsning 12, ljudbildningsöfningar 12, innehållsbehandling 12, uppläsning 13, läsebok 13, litteraturläsning 13, 14, verslära 14, framsägning 14, reproduktion 14 f., referat 12, 15, diskussionsöfning 15, språklära 15, rättstafnings- och interpunktionsöfningar 16 f., uppsatsskrifning 17 f., översättningar 18, skriftliga öfningar af praktisk art 18, rättande och genomgående af uppsatser 18, omarbetning 18, uppsatsernas renskrifning 19, deras in- och återlämnande 19.

- Mogenhetspröfning**, betyg för underkända examinander 86.
- Mottagningsrum** för skolläkare 166.
- Museum** för undervisningen i geografi 39, för d:o i biologi 57, se geografiskt museum.
- Musik**, rum för undervisning däri 166, 167, 181.
- Mål** för undervisningen i kristendom 3, modersmålet 10, tyska 19, engelska 27, franska 28, historia 29, geografi 34, matematik 40, 42, naturlära 51, välskrifning 65, teckning 67, slöjd 75, kvinnligt handarbete 77.
- Mått** å klassrum 167, å skolbänkar 173 f., å rum för teckningsundervisningen 177, d:o för gymnastikundervisningen 178 f., d:o för musikundervisningen 181, d:o för slöjdundervisningen 182, d:o för rektorsbostaden 184.
- Människokroppen** 51, 52, 57.
- Mätningar** vid undervisningen i geometri 48.
- Möblering** af klassrum 168.
- Naturföremål**, teckningar efter 70, skydd af 56.
- Naturlära**, timplan 2, mål 51, kursfördelning 51 f., metodiska anvisningar 53 ff., allmänna anvisningar 53 f., *biologi* 54 ff., sambandet mellan organismernas byggnad och lefnadssätt 54, undervisningens åskådlighet 55, systematisering, indelningar, utanläsning, hemläxor 55, växtinsamling 55 f., växtförteckningar 56, exkursioner 56, skolträdgårdar 56, laborationsöfningar 57, undervisningsmateriel 57 f., zoologisk materiel 57, dissektioner 57 f., akvarier 58, botanisk materiel 58, mikroskop 58, anvisningar angående de särskilda klassernas kurser 58 ff., *fysik* och *astronomi* 61 ff., undervisningen i fysik 61 f., experiment 61, anvisning angående de särskilda klassernas kurser 61 ff., undervisningen i astronomi 62 f., läroplan 62, åskådningsmateriel 63, frivilliga feriearbeten i astronomi 63, *kemi* och *geologi* 63 ff., undervisningen i kemi 63 f., experiment 63, kursens planläggning 63 f., kemiska formler 64, terminologi 64, undervisningen i geologi 64, kursens planläggning 64, mineralogi 64, egentlig och historisk geologi 65, åskådningsmateriel 65, geologi och geografi 65, lärorum för undervisningen 166 f., 174.
- Naturvetenskapliga ämnen**, lärorum för undervisningen i 166 f., 174.
- Nedsättning** i terminsafgift för elev i normalskolan för flickor 144.
- Nernstlampor** 168.
- Nordens saga** vid undervisningen i modersmålet 10, vid d:o i historia 30.
- Normalbestämmelser** för läroverksbyggnader 155.
- Normalskolan** för flickor 136.
- Nummer** på skolbänkar 171.
- Nya elementarskolan**, reglemente för 130.
- Nya testamentets skrifter** 4, 6, 7.
- Nybyggnad** af lärohus för högre lärarinneseminarium 143.
- Officiella stilen**, underrättelse om i realskolans sjätte klass 18.
- Omarbetning** af uppsats på modersmålet 18.
- Ombyggnad** af lärohus för högre lärarinneseminarium 143.
- Ombyte** af rektor vid högre lärarinneseminarium 143.
- Omklädningsrum** vid gymnastikundervisningen 166, 178.
- Paradigmer**, inlärande af 23.
- Parallellperspektiv** vid teckningsundervisningen 74.

- Pedagogiska försök** vid nya elementarskolan 132.
Pendelsits på skolbänk 170.
Pennteckning 72.
Penselteckning 71.
Pensionsålder för lärare vid högre lärarinneseminarium 139.
Periodiskt ordnad undervisning i historia 33, i naturlära 54, d:o i teckning 74.
Perspektivteckning 71 f.
Plangeometri, se geometri.
Politiska och sociala begrepp vid historieundervisningen 34.
Praktiska kursen vid profåret 99 f.
Praktiska mättnings- och konstruktionsöfningar 40, 47.
Praktiska öfningar vid geometriundervisningen 47, 49, se i öfrigt experiment, laborationsöfningar, astronomi.
Preparation vid lärarkandidats undervisning 100.
Problemlösning, se geometrisk problemlösning.
Prof. se undervisningsprof.
Proflektion 100, 107 f.
Profilbilder 71.
Profundervisning af lärarkandidat 100.
Profår, kungörelse om 97 f., profårets ändamål 98, ämnen i profåret 98, ansökan om profår 98 f., profårets båda kurser 99, den praktiska kursens anordning 99 f., den teoretiska kursens anordning 101 f., metodiska föreläsningar 102, lärarkandidats skyldigheter 102, betyg öfver profår 102 f., formulär därtill 190, redogörelse för profår 104, arfvoden för profår 104.
Projektionsritning 73.
Promemoria vid inspektion af högre lärarinneseminarium 138.
Prosaläsning 14.
Protokoll, praktiska öfningar i realskolans sjätte klass 18.
Provinsiala och nationella mönster vid undervisningen i kvinnligt handarbete 78.
Pröfning af lärarkandidats insikter i pedagogikens teori och historia 101.
Rast, ifrågasatt förlängning af 81.
Redogörelse för profårskursen 104.
Realgymnasium, rummens antal för 167.
Realia vid undervisningen i främmande språk 26.
Realskola, rummens antal för 166.
Realskoleexamen, pröfning i främmande språk 23, i naturlära 54.
Referat vid modersmålsundervisningen 11, 12, 14 f.
Regler vid rättstafningsöfningarna 16, vid språkundervisningen 23, vid matematikundervisningen 42.
Rector, lönetur i visst fall 116, vid folkskoleseminarium, som är lärare vid allmänt läroverk 114, vid nya elementarskolan 131, vid högre lärarinneseminarium 139, dennes åligganden i fråga om läroanstaltens förvaltning m. m. 144.
Rektorsbestad, bestämmelser angående 184.
Rekvisition af arfvoden för profårskursen 104, åt biträdande teckningslärare 119, åt timplärare 117, åt lärare i slöjd 82 f.
Religionshistoria, kursfördelning 3 f., metodiska anvisningar 7, 8.
Religiöst sedliga lärdomar 5 f.

- Reproduktionsöfningar i *modersmålet*: kursfördelning 10 f., metodiska anvisningar 14 f., i *främmande levande språk*: kursfördelning 20, metodiska anvisningar 23, 25, 28.
- Reservklassrum 166.
- Resestipendier, bestämmelser angående 120 ff.
- Ritning till läroverksbyggnader 143, 156.
- Rubrikstil, undervisningen i 66.
- Rum, se klassrum, naturlära, teckning, gymnastik, musik, slöjd.
- Rundskrift, undervisningen i 67.
- Rusgifvande ämnen, se alkoholhaltiga drycker.
- Rymdgeometrisk figur, vid teckningsundervisningen 48.
- Räkenskaper, tiden för inlämnande till kammarrätten af läroverkens 129, bestämmelser angående nya elementarskolans 134, d:o angående högre lärarinnesseminariets 142.
- Rättande af lärjungarnas uppsatser på modersmålet 18.
- Rättstafningsöfningar, kursfördelning 10 f., metodiska anvisningar 12, 16 f.
- Rättstafningsprof 11, 16.
- Samlingar, se undervisningsmateriel.
- Samlingsrum, bestämmelser angående 167.
- Samskola, rummens antal 166.
- Satsanalys, se grammatik, interpunktion.
- Sjukdom, tjänstledighet på grund af 141, 153 f.
- Skandinaviska grannlänternas historia 30, 34.
- Skiljetecken, se interpunktionsöfningar.
- Skissböcker, vid undervisningen i teckning 70.
- Skissritning vid kartritning 36, för läroverksbyggnad 157.
- Skolbänk, bestämmelser angående 168 ff.
- Skolgård, normalbestämmelser för 159.
- Skolhygien, föreläsningar däri vid profåret 88.
- Skolkassan vid nya elementarskolan 133 f.
- Skolläkare, formulär för berättelse af 188.
- Skollagstiftning, föreläsningar däri vid profåret 101.
- Skoltomt, bestämmelser angående 159.
- Skolträdgård för undervisningen i biologi 56, bestämmelser angående 159.
- Skrifbiträde åt rektor vid högre lärarinnesseminarium 145.
- Skrifböckernas yttre anordning 19, 25.
- Skrifgymnastiska öfningar 67.
- Skrifsal, bestämmelser angående 166.
- Skriffliga arbeten i modersmålet 10 f., 16 ff., af praktisk art i realskolans sjätte klass 18, i främmande levande språk 20, 24.
- Skuggning vid teckningsundervisningen 71.
- Skuggrum för teckningsundervisningen 177.
- Slöjd, timplan 2, kursplan 75 f., mål 75, kursfördelning 75 f., metodiska anvisningar 76 f., lärjungarnas gruppering i slöjdfördelningar 76, verktygens användning och vård 76, modellserie 76, val af arbete 76, slöjd och teckning 77, kroppsställning 77, de färdiga arbetenas granskning 77, bestämmelser angående anslag till undervisning i 82, rum för undervisningen i 182.
- Speciell metodik, undervisningen i vid profårskursen 102, d:o vid högre lärarinnesseminarium 145.
- Språklära, se grammatik.

- Språkundervisning**, se modersmålet, tyska, engelska, franska.
Statens profskola, reglemente för 130.
Statsförfattning, undervisningen i 30.
Statsunderstöd åt enskilda läroanstalter 192.
Stiftsbyggnadskassa, bestämmelser om 128.
Stil, se handstil, officiella stilen.
Stjärnkartor vid undervisningen i astronomi 63.
Stol se skolbänk.
Storlek, lärorummens, se mått.
Studieplan vid högre lärarinneseminarium 138.
Svarta taflan, vid undervisningen i modersmålet 16, vid d:o i historia 33, vid d:o i geografi 36, vid d:o i biologi 55, vid d:o i teckning 69, allmänna bestämmelser angående 174, för teckning 177, för musik och slöjd 182.
Sveriges geografi 35, 37.
Synkronistisk behandling af historiekursen 31.
Syntax, se grammatik.
Systematisering vid undervisningen i biologi 55.
Sångundervisning, rum för 181.
Tak i lärohus, bestämmelser därom 164.
Takfönster i lärorum 163, 183.
Talöfningar, kursfördelning tyska 19 f., engelska 27 f., franska 28 f., metodiska anvisningar 22 ff., 28, 29.
Teckning, timplan 2, kursplan 67, mål 67, kursfördelning 67 ff., metodiska anvisningar 69 ff., *frihandsteckning* 69 ff., dess särskilda uppgift 69, inledande öfningar 69, teckning ur minnet 70, undervisningsmateriel 70, undervisningssättet 70, profilbilder 71, färgbehandling däraf 71, perspektivteckning 71, färgläggning vid perspektivöfningarna 71, skuggning 71, penn-teckning och lavering 72, papper, block och teckningsportfölj 72, *linearritning* 72 f., dess särskilda uppgift 72, linearritning och matematik 72, ytmönster och deras färgläggning 73, projektion 73, kroki 73, materialbeteckning 73, likformig afbildning 74, parallellperspektiv 74, *allmänna anvisningar* 74 f. individuella anlag 74, tidsfördelning 74, periodisk fördelning af undervisningen 74, frivillig teckning 74, de färdiga arbetenas bevarande 74 f.; rum för teckningsundervisningen 166 f., 176.
Teckningslärare, arfvode åt biträdande 119.
Tekniska högskolan, vissa pröfningar för inträde i 84.
Temperatur i klassrum 164, i gymnastiksal 179.
Teoretiska kursen af profåret 99.
Terminologi vid undervisningen i biologi 55, vid d:o i kemi 64.
Terminsafgift vid nya elementarskolan 133, vid normalskolan för flickor 143.
Terminsbetyg vid högre lärarinneseminarium, formulär därtill bestämmes af Öfverstyrelsen 138.
Termins början och afslutning vid högre lärarinneseminarium bestämmes af direktionen för Stockholms stads undervisningsverk 144.
Terminskataloger vid de allmänna läroverken, formulär 124.
Text vid undervisningen i främmande levande språk 21.
Tidsfördelning, se timplan.
Tillsättning af lärartjänst vid nya elementarskolan 137, vid högre lärarinneseminarium 139.

- Tillämpad kemi 64.
 Tillämpningsöfningar vid undervisningen i främmande lefvande språk 19 ff., 27 f., 28 f.
 Timlärare vid allmänna läroverken 117 f.
 Timplan 2, 3.
 Tjänstgöringsbetyg för rektor vid högre lärarinneseminarium utfärdas af Öfverstyrelsen 141.
 Tjänstledighet åt lärare vid högre lärarinneseminarium 140 f., 145, bestämmelser angående ansökning om i allmänhet 153 f.
 Toalettrum för lärare och lärarinnor 166.
 Tobak, undervisning om dess natur 52.
 Torkrum för gymnastikundervisningen 179.
 Transkription, fonetisk 22.
 Trappor 161.
 Trappsteg i lärohus 161.
 Tros- och sedeläran, undervisningen i 3 f., 7.
 Trossfyllning i lärohus 163.
 Träpanel i lärorum 164, 177, 183.
 Träslöjd, rum för undervisningen i 182.
 Tyska, timplan 2, kursplan 19 ff., mål 19, kursfördelning 19 f., metodiska anvisningar 20 ff., allmänna anvisningar 20 ff., undervisningens allmänna karaktär 20 f., textens beskaffenhet 21, uttal och uppläsning 21 f., ljudöfningar 21, fonetisk transkription 22, öfversättning till svenska 22, höröfningar 22, talöfningar 22 f., språkmaterialets inlärande och muntlig reproduktion 22 f., grammatik 23 f., skrifningar 24 ff., reproduktionsöfningar 25, öfversättningar från svenska 25, de skriftliga arbetenas hufvudsyfte 25, skrifböckernas yttre anordning 25, det främmande landets kultur uppmärksammas 25, särskilda anvisningar 26 f., förslag till fördelning af formläran 26, uppräknings 26, tysk stil 27, särskiljande af ordklasser 27, — såsom ämne i filos. kandidatexamen 113.
 Tysk stil 27.
 Undervisningsmateriel, vid undervisningen i kristendom 9, i modersmålet 17, i främmande lefvande språk 26, i historia 33, i geografi 36, i matematik 47, i zoologi 57, i botanik 58, i fysik och astronomi 61 f., i kemi och geologi 63 f., i teckning 69 f., i slöjd 76, i kvinnligt handarbete 78, inköp däraf vid högre lärarinneseminarium 144.
 Undervisningsplan 2, för nya elementarskolan 131.
 Undervisningsprof, kungörelse om 105 ff., profvets ändamål 105, behörighet att aflägga 106, ansökan att aflägga prof 106 f., anordning af prof 107, bedömande af prof 108, protokoll öfver prof 109, formulär därtill 191.
 Uppflyttning i högre lönegrad under löpande kalenderår 117, för rektor, som innehar offentligt uppdrag 116, för lärare vid högre lärarinneseminarium 139, se lönetur.
 Uppgift för elevernas vid högre lärarinneseminarium skriftliga afgangprof 138, vid ansökning om tjänstledighet 153.
 Uppläsning 21 f.
 Uppräknings vid grammatikundervisningen 26.
 Uppsats på modersmålet 10 f., 17 f., af lärarkandidat 101.
 Utanläsning vid undervisningen i kristendom 4.
 Utflykter, se geografiska utflykter.

- Uttal i modersmålet 12, i främmande levande språk 21.
 Utvecklingslära, undervisningen däri 59 f.
 Vaktrum i lärohus 160.
 Vattenledning för lärohus 165, 178, 184.
 Vattenpost å skolgården 174.
 Verktyg vid slöjdundervisningen 77.
 Verslära undervisningen i 14.
 Vikarie för lärare, som är medlem i Öfverstyrelsen 116.
 Virke vid slöjdundervisning 184.
 Vård af kartor 39.
 Väggar, bestämmelser om, i lärorum 162, 164, i teckningssal 177, i slöjdsal 183.
 Väggtafflor, se afbildningar, undervisningsmateriel.
 Välläsning, undervisningen i 11.
 Välskrifning, timplan 2, kursplan 65 f., mål 65, kursfördelning 65, metodiska anvisningar 66 ff., undervisningens allmänna karaktär 66, stilens storlek 66, olika slag af stil och system 66, afskrifning 66, lärjungarnas individuella anlag tillvaratagas 66, skrifgymnastiska öfningar 67, rundskrift 67, öfveranstängning förebygges 67, handstilens tillgodoseende i allmänhet vid undervisningen 67; rum för undervisningen 177.
 Värmelära, undervisningen i 52.
 Värme- och ventilationsanordningar i lärohus 164, 165.
 Växtbestämning vid undervisningen i botanik 52, 60.
 Växtförteckning 56.
 Växtinsamling 52, 55.
 Växtundersökning vid undervisningen i botanik 52, 60.
 Zoologi, kursfördelning 51 f., metodiska anvisningar 54, zoologisk materiel 57.
 Årsexamen vid högre lärarinneseminarium 139.
 Ärtal vid undervisningen i historia 33.
 Åskledare å läroverksbyggnad 164.
 Åskådningsmateriel, se undervisningsmateriel.
 Återlämnande af lärjungarnas skriftliga arbeten 19, 25.
 Äldsta kristna kyrkans historia, undervisningen däri 8.
 Ämneskonferens afgifver förslag å frivilliga laborationsöfningar 2, bestämmer fördelning af bibliska berättelser i klasserna 1—3 5, af bibelläsning i klasserna 1—3 6, angående läsning af Luthers förklaring till vissa delar af lilla katekesen 6, angående undervisning rörande gudstjänstordning och kyrkoår 8, angående val af psalmer 8, angående fördelning af grammatikkurs i tyska 26, angående geologikursen i geografi 40, 65, angående plangeometrisk kursen i linearteckning 72, vid högre lärarinneseminarium 145.
 Ämneslärarinnebefattning vid högre lärarinneseminarium 139.
 Öfningsundervisning vid profäret 100.
 Öfvergångsbestämmelser för undervisningsplanen för realskolan 79, för nya elementarskolan 134.
 Öfverljus i läroverksbyggnader 163.
 Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk bestämmer angående frivilliga laborationsöfningar 2, pröfvar ansökningar om anslag till slöjdundervisning 82, d:o d:o om genomgående af profår 98 f., förordnar föreståndare för den teoretiska profårskursen 99, bestämmer om föreläsningar i speciell metodik och

skolhygien 102, bestämmer arfvoden till profärskurserna 104, anordnar undervisningsprof 106 f., anordnar pedagogiska försök därstädes 107, arfvoden åt lärare, som äro medlemmar i öfverstyrelsen 116, anställer timlärare vid de allmänna läroverken 121 f., har öfverinseende öfver nya elementarskolan 130, förordnar inspektor därstädes 130, afgifver förslag å rektor och lärare därstädes 132, har öfverinseende öfver högre lärarinneseminarium 137, Öfverstyrelsens cirkulär 153 ff.

Öfversättning, skriftlig öfversättning från tyska eller engelska 11, skriftlig till främmande lefvande språk 20, 24, 25, 28, muntlig från d:o 22.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is dense and appears to be a list or a series of entries, though the characters are difficult to decipher due to the bleed-through and fading.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is dense and appears to be a list or a series of entries, though the characters are difficult to decipher due to the bleed-through and fading.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is dense and appears to be a list or a series of entries, though the characters are difficult to decipher due to the bleed-through and fading.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is dense and appears to be a list or a series of entries, though the characters are difficult to decipher due to the bleed-through and fading.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is dense and appears to be a list or a series of entries, though the characters are difficult to decipher due to the bleed-through and fading.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is dense and appears to be a list or a series of entries, though the characters are difficult to decipher due to the bleed-through and fading.

